

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Διπλωματική Εργασία

“ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ”

Μαρκέλλα Μαθιουδάκη του Εμμανουήλ

Πειραιάς, 2014

Αφιερώνεται στους γονείς μου

“Ευρωπαϊκή Πολιτική και Θεσμοί για την προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στο Διαδίκτυο”

Μαρκέλλα Μαθιουδάκη

Σημαντικοί όροι: Ιδιωτικότητα, Προσωπικά Δεδομένα, Διαδίκτυο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια της ιδιωτικότητας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και ο τρόπος με τον οποίο αυτά παρουσιάζονται στο διαδίκτυο πρέπει να γίνεται με τρόπο τέτοιο ώστε να διαφυλάσσονται καθώς η παραβίασή τους ενέχει κινδύνους έκθεσης και εκμετάλλευσης προσωπικών στοιχείων αλλά και προσωπικούς κινδύνους.

Η παρούσα εργασία θα ασχοληθεί με τις βασικές έννοιες της ιδιωτικότητας, των προσωπικών δεδομένων και τις σχετικές με αυτές έννοιες με το νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο έτσι όπως ορίζονται με οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την παραβίασή τους. Γίνεται ακόμα αναφορά σε δικαστικές υποθέσεις παραβίασης προσωπικών δεδομένων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε εργαλεία που συλλέγουν και αξιοποιούν προσωπικά δεδομένα.

Τα συμπεράσματα της εργασίας καταλήγουν στην ανάγκη αναθεώρησης του νομικού πλαισίου για τα προσωπικά δεδομένα ώστε να καλύψει τα κενά που προκύπτουν από τη συνεχή εξέλιξη της τεχνολογίας. Λόγω της παγκόσμιας φύσης του διαδικτύου προκύπτει η ανάγκη θέσπισης κατευθυντήριων γραμμών που να καλύπτουν τη διασυνοριακή ροή της πληροφόρησης και τη διασφάλιση της ακεραιότητάς της. Από την άλλη πλευρά μια τέτοια ενέργεια ενδεχομένως αντιπαρατίθεται με τους οικονομικούς στόχους των διαδικτυακών εταιρειών.

Ευχαριστίες

Οφείλω θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου κο. Νικόλαο Φαραντούρη για την πολύτιμη καθοδήγηση που μου προσέφερε και κυρίως για τη φιλική συνεργασία και υποστήριξη καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Οι παρατηρήσεις του συντέλεσαν στην επιτυχημένη ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας

Επίσης, ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή κύριο Πέτρο Λιάκουρα και την κυρία Μαρία Μενδρινού που δέχτηκαν να συμμετέχουν στην τριμελή επιτροπή, να μελετήσουν τη διπλωματική μου εργασία και να συμβάλλουν στην επιτυχή αποπεράτωση της.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	6
1 Κεφάλαιο Πρώτο	9
1.1 <i>Ιδιωτική ζωή - Ιδιωτικότητα</i>	9
1.1.1 Διαφορές ιδιωτικότητας μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης	13
1.1.2 ΗΠΑ και νομοθεσία για προστασία ιδιωτικής ζωής	15
1.1.3 Ευρωπαϊκή προσέγγιση-νομοθεσία	17
1.1.4 Απειλές για την Ιδιωτικότητα	20
1.1.5 Από την έννοια της ιδιωτικότητας σε αυτή των προσωπικών δεδομένων	21
1.2 <i>Προσωπικά Δεδομένα</i>	23
1.2.1 Ορισμός προσωπικών δεδομένων	23
1.2.2 Πρωτογενές-Παράγωγο δίκαιο	28
1.3 <i>Νομοθετικό και Ρυθμιστικό Πλαίσιο</i>	29
1.3.1 Κανονισμός 45/2001/EK	29
1.3.2 Οδηγία 95/46/EK	30
1.3.3 Η ομάδα του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/EK	32
1.3.4 Οδηγία 2002/58/EK	34
1.3.5 Ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο	37
1.3.6 Νόμος 2472/97 και νόμος 3471/2006	37
1.3.7 Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων	39
1.4 <i>Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία Πρώτου Κεφαλαίου</i>	41
2 Κεφάλαιο Δεύτερο	45
2.1 <i>Παραβίαση προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο</i>	45
2.1.1 Αρχές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων	46
2.1.2 Διατήρηση δεδομένων και η Οδηγία 2006/24/EK	47
2.1.3 Η υπόθεση Google	50
2.1.4 Web Analytics- Google analytics	56
2.1.5 Cookies	58
2.1.6 Google και η Υπόθεση Gonzales v Google Spain	63
2.1.7 Η υπόθεση Gonzalez και η ελευθερία έκφρασης	68
2.1.8 Google Street View	70
2.2 <i>Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης</i>	73
2.2.1 Το φαινόμενο Facebook	73
2.2.2 Υπηρεσίες του Facebook προς τους χρήστες	76
2.2.3 Συλλογή Προσωπικών Δεδομένων Facebook	77
2.2.4 WEB 2.0 και ο ρόλος για την συλλογή και επεξεργασία δεδομένων	81
2.2.5 Ιστολόγια	82
2.3 <i>Το μέλλον της προστασίας των προσωπικών δεδομένων-Προτάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής</i>	83
2.3.1 Το δικαίωμα στη λήθη	86
2.4 <i>Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία Δεύτερου κεφαλαίου</i>	90
3 Κεφάλαιο Τρίτο	97
3.1 <i>Ιδιωτική περιήγηση</i>	97
3.1.1 Τεχνολογία προστασίας της ιδιωτικής ζωής (PET's)	97
3.1.2 Τρόποι υποκλοπής προσωπικών δεδομένων	101
3.1.3 Πρόγραμμα περιήγησης δικτύου Tor	102
3.2 <i>Συμπεράσματα- Προτάσεις</i>	104
3.3 <i>Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία Τρίτου Κεφαλαίου</i>	107

Εισαγωγή

Στην σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας με το έκδηλο δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού, προκύπτει η ανάγκη για την διαφύλαξη των στιγμών της ιδιωτικής ζωής και κατ' επέκταση των προσωπικών δεδομένων. Είναι προφανές ότι η έννοια της ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας έχουν αποκτήσει άλλο νόημα. Αυτό κυρίως οφείλεται στις τεχνολογικές εξελίξεις σε σημείο που να μας επιτρέπει να μιλάμε για τον εκφυλισμό των παραπάνω εννοιών. Ο όρος ιδιωτικότητα είναι θεμελιώδες δικαίωμα και πρωταρχική ανάγκη του ατόμου. Η ιδιωτικότητα συμβάλλει στη σωστή ανάπτυξη των πτυχών της προσωπικότητας του ατόμου και στη διασφάλιση της ιδιωτικής του ζωής από απειλές όπως αυτές των επιχειρήσεων, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των δημόσιων φορέων. Παρολ'αυτά ένας κοινά αποδεκτός ορισμός είναι δύσκολο να περιγραφεί.

Στην εποχή της άνθισης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που έχουν αντικαταστήσει τους παραδοσιακούς τρόπους επικοινωνίας και έχουν οδηγήσει στην ελευθερίας της έκφρασης με ποικίλους τρόπους, ο κάθε χρήστης οφείλει για την δική του ασφάλεια να προστατεύει τον εαυτό του από την υπερβολική “έκθεση” και την υπερβολική πληροφόρηση σχετικά με τις πτυχές της προσωπικής του ζωής. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι πρωτίστως προσωπική υπόθεση πέραν της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, των ευρωπαϊκών οργάνων και εθνικών αρχών που μεριμνούν για την προστασία των δεδομένων των χρηστών από τη παράνομη συλλογή, επεξεργασία και διάδοση πληροφοριών της ιδιωτικής ζωής των χρηστών.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε την ανάγκη που επιδεικνύει ο μέσος χρήστης στην προβολή των πτυχών της ιδιωτικής του ζωής χωρίς να λαμβάνει υπόψη μελλοντικές συνέπειες που πιθανόν να προκύψουν. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούμε να πούμε ότι έχουν δημιουργήσει έναν “αταξικό” κόσμο όπου τίποτα δεν έχει σημασία όπως για παράδειγμα η οικονομική κατάσταση, το φύλο ή η καταγωγή. Ωστόσο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πέραν των παραβιάσεων των προσωπικών δεδομένων ενθαρρύνουν την ανάπτυξη ναρκισσιστικών τάσεων των χρηστών ενώ από την άλλη πλευρά οι ίδιοι χρήστες διατηρούν χαμηλή αυτοεκτίμηση και εξακολουθούν να αισθάνονται την απομόνωση όταν βρίσκονται εκτός του ψηφιακού τους κόσμου.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των όρων της ιδιωτικότητας πως αυτή θεμελιώνεται, πως αυτή πραγματώνεται και πως αυτή παραβιάζεται. Στις βασικές έννοιες που εξετάζουμε συμπεριλαμβάνεται η έννοια των προσωπικών δεδομένων, η συλλογή τους, η επεξεργασία τους και η διάδοση τους. Κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση των θεσμικών και νομικών πλαισίων στα οποία οι έννοιες αυτές ορίζονται, καθώς τα θεσμικά και νομικά πλαίσια αυτά στοχεύουν στην προστασία από πιθανές παραβιάσεις των εννοιών αυτών.

Επιπλέον, εξετάζεται το πως οι πλευρές των εννοιών της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων παραβιάζονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με κριτήριο το θεσμικό πλαίσιο.

Κεντρικός άξονας του πρώτου κεφαλαίου είναι η έννοια της ιδιωτικότητας. Μέσα στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται οι διαφορετικές προσεγγίσεις της ιδιωτικότητας σε ΗΠΑ και Ευρώπη και η αντίστοιχη νομοθεσία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής καθώς και πιθανές απειλές.

Ο δεύτερος κεντρικός άξονας του πρώτου κεφαλαίου είναι η έννοια των προσωπικών δεδομένων και ο ορισμός τους. Γίνεται ακόμα παρουσίαση και διερεύνηση της Αρχής Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων, των αντίστοιχων Κανονισμών και Οδηγιών σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό ρυθμιστικό πλαίσιο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι αρχές επεξεργασίας και διατήρησης των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με την Οδηγία 2006/24/EK. Γίνεται εκτενής αναφορά σε υποθέσεις παραβίασης προσωπικών δεδομένων και σε δικαστικές διαμάχες όπως για παράδειγμα η υπόθεση M. Gonzalez v. Google Spain. Εν συνεχεία παρουσιάζονται συνοπτικά κάποια εργαλεία συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων των χρηστών όπως Google Analytics, τα cookies και Google Street View. Σημαντικό μέρος του συγκεκριμένου κεφαλαίου καταλαμβάνει ο τρόπος με τον οποίο τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με έμφαση το Facebook συλλέγουν και αξιοποιούν τα προσωπικά δεδομένα για την εξυπηρέτηση υπηρεσιακών συμφερόντων. Εργαλείο στο οποίο συλλέγονται και επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα αποτελεί το Web 2.0. Τα ιστολόγια από την άλλη πλευρά επιτρέπουν την ελευθερία έκφρασης ενός χρήστη

που όμως μπορεί να γίνουν αντικείμενο συλλογής και παραβίασης των προσωπικών δεδομένων.

Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο αναφέρεται στην ανώνυμη περιήγηση, μια τεχνολογία που έχει προκύψει από την ανάγκη των χρηστών στη διασφάλιση των προσωπικών τους δεδομένων. Τέλος, γίνεται συνοπτική παρουσίαση των τρόπων υποκλοπής των προσωπικών δεδομένων.

1 Κεφάλαιο Πρώτο

1.1 Ιδιωτική ζωή - Ιδιωτικότητα

Η έννοια της ιδιωτικότητας έχει σταθεί αντικείμενο φιλοσοφικών, επιστημονικών και νομικών συζητήσεων καθώς αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η γέννηση της έννοιας της ιδιωτικής ζωής αναγάζεται στις αρχές της ανθρώπινης ιστορίας και διατρέχει την εξέλιξή της. Επιπροσθέτως, η έννοια της ιδιωτικότητας κάνει την εμφάνισή της και στα κείμενα του Αριστοτέλη ο οποίος την ορίζει ως ιδιωτικότητα τη διάκριση μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού βίου ¹ . Συμπερασματικά η έννοια της ιδιωτικότητας μπορεί να οριστεί ως ο διαχωρισμός και οριοθέτηση μεταξύ της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής ο οποίος ορίζει και την σχέση του ατόμου με το κράτος.

Ο Βρετανός Robert Karr αναφέρθηκε στην έννοια ιδιωτικότητας ως το δικαίωμα στην απομόνωση “the right to be left alone” οριοθετώντας την ανάγκη του ατόμου για σεβασμό στην ιδιωτική του ζωή, πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι “Η οικειότητα έχει τη γεύση ενός αγαθού απαραβίαστου και αναπαλλοτρίωτου ενώ ο σεβασμός αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Η αξιοπρέπεια είναι το συνεκτικό στοιχείο της οικειότητας και του σεβασμού και συνεισφέρει στον ορισμό της θέσης του ατόμου στην Κοινωνία”².

Ακολούθως, το 1896 οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ Samuel Warren and Louis Brandeis αναφέρονται και αυτοί με τη σειρά τους στο δικαίωμα του ατόμου για απομόνωση και απόσυρση (the right to be left alone)³ και στην προστασία της ιδιωτικής ζωής από τον κοινωνικό έλεγχο, την πρωταρχική ανάγκη του ατόμου για

¹ («...απόσταση, χώρος και απομόνωση από τη δημόσια ζωή...», Αριστοτέλης «Ηθικά Νικομάχεια»)

².Stefano Rodota “Privacy, freedom and dignity “closing remarks on the 26th International Conference on Privacy and Personal Data 2004.

³ S.O Warren and L.Brandeis “The right to privacy” Harvard Law Review Vol IV (5) 1890.

αυτονομία και ανάπτυξη της προσωπικότητας του⁴. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο λόγος δημοσίευσης του άρθρου των δυο νομικών ήταν η ανάπτυξη της «κίτρινης δημοσιογραφίας». Την περίοδο ανάπτυξης της κίτρινης δημοσιογραφίας ο τύπος κατέφευγε σε υπερβολές αναφορικά με την ιδιωτική ζωή των ατόμων της εποχής, μη σεβόμενος την έννοια της ιδιωτικότητας⁵. Στη συνέχεια, το 1928 η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ “Olmstead vs US” αποτέλεσε το νομικό κείμενο για την προστασία της ιδιωτικής ζωής ως θεμελιώδης αξία στο αμερικανικό δίκαιο.⁷

Στη συνέχεια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο άνοιξε η συζήτηση στις ΗΠΑ σχετικά με την ιδιωτικότητα, με πολλά άρθρα και πολλές μελέτες να βλέπουν το φως της δημοσιότητας πάνω στο θέμα της ιδιωτικότητας και κατά πόσο αυτή παραβιάζεται από την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Το 1967 ο Allan Westin δημοσιεύει στο Columbia Law Review το άρθρο Privacy and Freedom συνοψίζοντας έτσι την συζήτηση περί ιδιωτικότητας και ορίζοντας την προστασία αυτής.

Πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι η " Ιδιωτικότητα είναι η ανάγκη των ατόμων, ομάδων ή θεσμών να καθορίζουν οι ίδιοι πότε και πως και σε ποιο βαθμό θα κοινοποιούνται σε άλλους πληροφορίες που αναφέρονται σε αυτούς. Από την άποψη της σχέσης του ατόμου με την κοινωνική συμμετοχή , η προστασία της ιδιωτικής ζωής είναι η προσωρινή και εθελοντική απόσυρση ενός προσώπου από την κοινωνία με

⁴ Jan Holvast “History of Privacy” Holvast and Partner, Privacy Consultants.

⁵ Lawrence Edward Savell “Right of privacy appropriation of person's name, portrait or picture for advertising or trade purposes without prior written consent” Albany Law Review Vol 48 No1.

⁶ Η αμερικανική κυβέρνηση της εποχής, για την εφαρμογή της απαγόρευσης των ναρκωτικών ουσιών, χρησιμοποίησε τις τηλεφωνικές υποκλοπές ως μέσο για την συγκέντρωση πειστηρίων, τη στιγμή που οι πολιτειακοί νόμοι και τα συμβόλαια των τηλεφωνικών παρόχων δεν ανέφεραν κάτι σχετικό. Αν και το ανώτατο δικαστήριο υποστήριξε ότι η 4η τροπολογία του Αμερικανικού Συντάγματος αναφέρεται μόνο σε φυσική/εδαφική καταπάτηση της ιδιωτικότητας, ο Brandeis ερμήνευσε την ιδιωτικότητα στα συμφραζόμενα της εποχής. Υποστήριξε, δηλαδή, ότι η προστασία που παρέχει το Σύνταγμα στην ιδιωτικότητα του οίκου, επεκτείνεται και στην ιδιωτικότητα των τηλεπικοινωνιών (communications privacy) Επίσης βλ.http://www.oyez.org/cases/1901-1939/1927/1927_493.

⁷ Daniel Solove “A brief history of Information Privacy Law” George Washington University Law Public Law Research paper no.215.

σωματικά ή ψυχολογικά μέσα είτε μέσω της μοναξιάς ή μέσω μικρών ομάδων στις οποίες έχει οικειότητα ή μέσω της ανωνυμίας σε μεγαλύτερες ομάδες.⁸”

Ακολούθως, υπήρξαν και άλλες αναφορές και ορισμοί αναφορικά με την ιδιωτικότητα, σύμφωνα με τον Robert Ellis Smith ως ιδιωτικότητα ορίζεται “η επιθυμία του καθενός από μας για φυσικό, ζωτικό χώρο, όπου μπορούμε να αισθανόμαστε απαλλαγμένοι από παρενοχλήσεις, παρεισφρήσεις, προσβολές ή ευθύνες και η προσπάθεια να ελέγξουμε το χρόνο και τον τρόπο αποκάλυψης προσωπικών μας πληροφοριών”⁹.

Ο Edward Bloustein, θεωρεί την έννοια της ιδιωτικότητας ως αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης προσωπικότητας, θέλοντας να τονίσει το απαραβίαστο δικαίωμα του ατόμου στην ανεξαρτησία, την αξιοπρέπεια και την ατομική ακεραιότητα.¹⁰ Ενώ, ο Charles Fried τονίζει ότι χωρίς την έννοια της ιδιωτικής ζωής η ανθρώπινη ζωή δεν έχει αξία και επίσης ο άνθρωπος χάνει την αξιοπρέπειά του “without our privacy we lose our integrity as persons.”¹¹ Τέλος, ο Ruth Gavison ορίζει ότι η ιδιωτικότητα αποτελείται από τρία στοιχεία την ανάγκη του ανθρώπου για μυστικότητα, ανωνυμία, και απομόνωση. Η ανάγκη στην ιδιωτική ζωή μπορεί να ανατραπεί μέσω της προσωπικής επιλογής του ατόμου¹².

Εντούτοις, ορόσημο για την προστασία της ιδιωτικής ζωής αποτέλεσε η Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Universal Declaration of Human Rights) του 1948. Στο άρθρο 12 της Διακήρυξης αναφέρεται ότι “Κανείς δεν πρέπει να υποβάλλεται σε αυθαίρετη ανάμειξη στην ιδιωτική του ζωή, στις οικογενειακές του υποθέσεις ή στην αλληλογραφία του καθώς και σε επιθέσεις στην τιμή και τη φήμη του.

⁸ Alan Westin “Privacy and Freedom” Columbia Law Review.

⁹ Robert Ellis Smith, Ben Franklin’s Web Site 6, “Just What is Privacy” Sheridan books 2000.

¹⁰ Privacy as an aspect of Human Dignity, 39 New York University Law Review 971, 1964.

¹¹ Charles Fried Privacy 77 Yale Law Journal 475, 477(1968).

¹² Privacy and the Limits of Law, 89 Yale Law Journal 421-428, 1980.

Ο καθένας έχει το δικαίωμα να ζητά την προστασία του νόμου ενάντια σε τέτοιες παρεμβάσεις ή παρεμβολές.”.

Οι μορφές ιδιωτικότητας βάσει της έκθεσης του Κέντρου Προστασίας της Πληροφορίας (Electronic Privacy Information Center) (EPIC) και της Privacy International:

- Πληροφοριακή ιδιωτικότητα (informational privacy), η οποία περιλαμβάνει τη θέσπιση κανόνων που διέπουν τη συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως χρηματοπιστωτικές πληροφορίες, ιατρικά και κυβερνητικά αρχεία. Είναι αυτή η πτυχή την οποία αποκαλούμε και «προστασία (προσωπικών) δεδομένων».

Από την πληροφοριακή ιδιωτικότητα προκύπτει και ο πληροφοριακός αυτοκαθορισμός, το δικαίωμα του ανθρώπου να ελέγχει ο ίδιος τη διάδοση των πληροφοριών που αναφέρονται στον ίδιο, θα γίνει εκτενέστερη αναφορά παρακάτω κάνοντας λόγο για την ανάπτυξη του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Ορόσημο στην κατοχύρωση του δικαιώματος του πληροφορικού ανακαθορισμού αποτελεί η απόφαση της 15.12.1983 του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου στην υπόθεση Volkszählungsgesetz . Σύμφωνα με το Δικαστήριο ο αυτοκαθορισμός και η αυτονομία του ατόμου προϋποθέτουν την ελευθερία του να αποφασίζει για το τι θα πράξει και τι θα παραλείψει. Η πληροφοριακή αυτοδιάθεση έγκειται στην αναγνώριση των πληροφοριών που αναφέρονται στο άτομο και η ανάγκη ή μη κάποιας ρύθμισης ή και περιορισμού της επεξεργασίας και διάδοσης πληροφοριών της ιδιωτικής ζωής, δεδομένου του αξιώματος ότι το άτομο έχει το δικαίωμα να αποφασίζει αυτόνομα. Γίνεται σαφές ότι για οποιαδήποτε καταχώριση που έγινε και δεν έλαβε ενημέρωση το υποκείμενο των δεδομένων προσβάλλεται το δικαίωμα στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό, το οποίο συνιστά μια πτυχή του δικαιώματος της προστασίας της ιδιωτικής του ζωής.¹³

¹³ Βλ. Ιγγλεζάκη, Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, ό.π., σελ. 55.

- Σωματική ιδιωτικότητα (bodily privacy), η οποία αφορά την προστασία του φυσικού εαυτού των ανθρώπων ενάντια σε επεμβατικές διαδικασίες, όπως γενετικοί και φαρμακευτικοί έλεγχοι ή σωματική ψηλάφηση.
- Τηλεπικοινωνιακή ιδιωτικότητα (communications privacy), η οποία καλύπτει την ασφάλεια και την ιδιωτικότητα αλληλογραφίας, τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, e-mail και άλλων μορφών επικοινωνίας.
- Εδαφική ιδιωτικότητα (territorial privacy), που αφορά την οριοθέτηση ιδιωτικών χώρων, αλλά και χώρων όπως το περιβάλλον εργασίας ή η δημόσια σφαίρα. Η παρακολούθηση μέσω κυκλωμάτων τηλεόρασης (CCTV) και οι εξακριβώσεις στοιχείων, είναι ζητήματα που αφορούν την εδαφική ιδιωτικότητα. Μια σχετική μορφή ιδιωτικότητας, που αποκτά νόημα σήμερα με την εξέλιξη των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), αφορά στην τοποθεσία του ατόμου.¹⁴.

Κύριοι πυλώνες της ιδιωτικότητας σύμφωνα με το Κέντρο Προστασίας της Πληροφορίας (Electronic Privacy Information Center) είναι οι νόμοι και οι διατάξεις που αφορούν τη συλλογή, επεξεργασία και διάδοση πτυχών της ιδιωτικής ζωής του ατόμου τόσο στον δημόσιο όσο στον ιδιωτικό τομέα, ανάπτυξη τεχνολογιών για περιορισμό της πρόσβασης στην ιδιωτική ζωή του ατόμου.

1.1.1 Διαφορές ιδιωτικότητας μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης

Η προσέγγιση της ιδιωτικότητας στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ παρουσιάζει διαφορές και ομοιότητες. Η ιδιωτική ζωή αποτελεί ατομικό συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα και στις δύο ηπείρους, εντούτοις η ουσία του τι θεωρείται «ιδιωτικό» έχει διαφορετική έννοια στην Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ. Το νομοθετικό πλαίσιο ρυθμίζει με πιο εμπειριστατωμένο τρόπο την διαφύλαξη και προστασία της ιδιωτικής ζωής στις χώρες της Ευρώπης από ότι στις ΗΠΑ. Στην Ευρώπη σε αντίθεση με τις ΗΠΑ έχει θεσπιστεί αυστηρό θεσμικό πλαίσιο σεβασμού και προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

¹⁴ <https://www.epic.org>.

Παράδειγμα όσων αναφέρθηκαν παραπάνω αποτελεί ότι ενώ οι Ευρωπαίοι δεν είναι πρόθυμοι στην κοινοποίηση των προσωπικών τους δεδομένων, τα οποία θεωρούνται σημαντικό κομμάτι της ιδιωτικής ζωής του πολίτη, από την άλλη οι πολίτες των ΗΠΑ είναι εξοικειωμένοι με την έννοια της γνωστοποίησης πληροφοριών που σχετίζονται με το φορολογικό τους μητρώο, τυχόν υποθήκες και λοιπά δεδομένα σχετικά με την οικονομική τους κατάσταση.

Συμπερασματικά οι Αμερικάνοι πολίτες δείχνουν ενδιαφέρον στο να μη θιγεί η ιδιωτική τους ζωή από το κράτος και όχι από τις εταιρείες, στις ΗΠΑ οι εταιρείες συλλέγουν και διαχειρίζονται προσωπικά δεδομένα χρηστών, ενώ στην Ευρώπη οι πολίτες δεν εμφανίζονται πρόθυμοι και δεκτικοί στο να δώσουν τα προσωπικά τους δεδομένα θεωρώντας ότι παραβιάζεται η ιδιωτικότητά τους¹⁵. Επιπροσθέτως ένα μελλοντικό είδος πανοπτικής επιτήρησης¹⁶ ή ακόμα και μιας κοινωνίας όπως περιγράφεται στο έργο του Τζόρτζ Όργουελ “1984”, μπορεί να θεωρηθεί μεγάλος κίνδυνος για τους πολίτες που αποτελούν τις σύγχρονες κοινωνίες και κατ’ επέκταση προκαλεί έντονους προβληματισμούς για προστασία της ιδιωτικότητας των πολιτών.¹⁷ Το αμερικανικό δίκαιο προστατεύει την ιδιωτικότητα από την κυβερνητική παρέμβαση δίνοντας λιγότερη σημασία στις εταιρείες, ενώ ο κοινοτικός νομοθέτης θεωρεί ότι η ιδιωτικότητα του ατόμου εκτός από την κρατική εξουσία μπορεί να παραβιαστεί από τις ιδιωτικές εταιρείες και από φυσικά πρόσωπα δίνοντας έτσι ιδιαίτερη βαρύτητα στην προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων με πληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων¹⁸.

¹⁵ Fred Cate “The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and the United States” Indiana Law Review vol33 1999.

¹⁶ Πανοπτικό μοντέλο φυλακής που πρότεινε ο Τζερεμι Μπένθαμ στα τέλη του 18 ου αιώνα τις συνέπειες του οποίου ανέπτυξε ο Μισελ Φουκω στο έργο του Επιτήρηση και τιμωρία.

¹⁷ Γ. Καμίνης “ Ο κίνδυνος μιας “πανοπτικής δημόσιας διοίκησης “ ΒΗΜΑ Ιδεών. Φεβρουάριος 2008.

¹⁸ βλ. Αρθρα New York Times Strong Privacy laws may explain data security in Europe, When American and European Ideas of Privacy Collide.

Στο δίκαιο των Ηνωμένων Πολιτειών η «εισβολή στην ιδιωτική ζωή» περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες¹⁹:

- Εισβολή στη μοναξιά: φυσική ή ηλεκτρονική εισβολή στην ιδιωτική ζωή κάποιου.
- Δημοσιοποίηση ιδιωτικών γεγονότων: η διάδοση πληροφοριών που αναφέρονται στην ιδιωτική ζωή του ατόμου που ο καθένας θα έβρισκε ανάρμοστες.
- Αναληθή δημοσιεύματα: η δημοσίευση γεγονότων που είναι αναληθή αλλά όχι απαραίτητα δυσφημιστικά.
- Οικειοποίηση: η μη εξουσιοδοτημένη χρήση του ονόματος ή της ομοιότητας ενός ατόμου.

1.1.2 ΗΠΑ και νομοθεσία για προστασία ιδιωτικής ζωής

Η προστασία της ιδιωτικής ζωής ρυθμίζεται από τον ομοσπονδιακό νόμο περί Ιδιωτικότητας (Privacy Act) που εκδόθηκε το 1974²⁰. Παρομοίως, η προστασία της ιδιωτικής ζωής προκύπτει από την Πρώτη Τροποποίηση όπου εξασφαλίζεται η ελευθερία της θρησκείας, της ελευθερίας λόγου, της έκφρασης, του τύπου και η ελευθερία του συνέρχασθε.

Στην Τέταρτη Τροποποιητική αναφέρεται το δικαίωμα του ατόμου να αισθάνεται ασφαλές στην προσωπική του ζωή καθώς και η απαγόρευση αδικαιολόγητων ερευνών και κατασχέσεων. Η δικαστική απόφαση *Olmstead v. USA* (1928) αποτελεί παράδειγμα

¹⁹ William Prosser "Privacy and Freedom" California Law Review Vol48 No3.

²⁰ Η πράξη αυτή ψηφίστηκε από το Κογκρέσο ως απάντηση στη βάση δεδομένων που διατηρούσε κρυφά το FBI για αντίπαλους στον πόλεμο του Βιετνάμ. Τα αρχεία αυτά περιείχαν πληροφορίες για ακτιβιστές, διασημότητες ακόμα και πολίτες που δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα. Σκοπός ήταν να περιοριστεί η είσοδος στα κυβερνητικά αρχεία. Το κοινό είχε το δικαίωμα να μάθει τι πληροφορίες περιείχαν τα αρχεία καθώς και τη δυνατότητα να διορθωθούν οι ανακριβείς πληροφορίες που αποκαλύπτονται χωρίς την συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Η πράξη του 1974 περιείχε αδυναμίες, οι οποίες προκειμένου να ξεπεραστούν, ψηφίστηκε από το Κογκρέσο το 1988 νόμος σύμφωνα με τον οποίο οι κυβερνητικές υπηρεσίες είναι υποχρεωμένες να επανεξετάζουν την διαδικασία που ακολουθήθηκε προτού προβούν σε οποιαδήποτε διασταύρωση στοιχείων.

εφαρμογής της τέταρτης τροποποιητικής. Κατά τη διάρκεια της ποτοαπαγόρευσης ο Roy Olmstead υπέστη υποκλοπή χωρίς ένταλμα και καταδικάστηκε, μετέπειτα κατέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο απεφάνθη ότι η Τέταρτη Τροποποιητική δεν ισχύει για ιδιωτικές συζητήσεις που δεν είχαν νόμιμα υποκλαπεί.²¹ Επίσης η υπόθεση Katz V USA αφορά στην καταδίκη του Charles Katz για τυχερά παιχνίδια (διαπολιτειακός τζόγος). Ο Charles Katz κατηγορήθηκε για τη συμμετοχή του σε τυχερά παίγνια όταν το FBI με την τοποθέτηση κοριού στο τηλέφωνο ενός τηλεφωνικό θάλαμο, χωρίς την έκδοση του αντίστοιχου εντάλματος, ηχογράφησε τις συνομιλίες του κατηγορουμένου. Ο Katz προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο απεφάνθη ότι ο κλειστός τηλεφωνικός θάλαμος είναι χώρος όπου το άτομο έχει το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και ότι δεν γίνεται η φυσική ή ηλεκτρονική εισβολή του σε αυτό το χώρο που θεωρείται ιδιωτικός και συνιστά παραβίαση της Τέταρτης Τροποποιητικής.²²

Η Πέμπτη Τροποποιητική αναφέρεται στο ατομικό δικαίωμα του ατόμου στην ιδιωτικότητα. Η Ένατη Τροποποιητική αναφέρεται ότι ακόμα και αν ένα δικαίωμα δεν αναφέρεται στο Σύνταγμα δεν σημαίνει ότι η κυβέρνηση έχει δικαίωμα παραβίασης του δικαιώματος αυτού. Μπορούμε να αναφέρουμε ως παράδειγμα εφαρμογής της Ένατης Τροποποιητικής την δικαστική απόφαση Grinswold v. Connecticut (1965), όπου κρίθηκε αντισυνταγματικός ο νόμος που ποινικοποιούσε τη χρήση κάθε φαρμακευτικού προϊόντος ή ουσίας που πιθανόν να παρεμπόδιζε τη σύλληψη, από τα παντρεμένα ζευγάρια. Σε αυτή την απόφαση του δικαστηρίου βασίστηκε η Ένατη τροποποιητική για την προστασία της ιδιωτικής ζωής από την κρατική εξουσία²³. Επίσης στη δικαστική απόφαση Roe v Wade (1973) σχετικά με το δικαίωμα στην αποβολή του εμβρύου ο δικαστής αποφάσισε ότι η απόφαση έκτρωσης θεωρείται προσωπική απόφαση και εντάσσεται στο πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικής ζωής από την κρατική παρέμβαση. Τέλος, η Δέκατη τέταρτη Τροποποιητική που αναφέρεται στην προστασία της ελευθερίας.

²¹ “Η Τέταρτη Τροποποιητική δεν απαγορεύει ότι έγινε εδώ. Δεν υπήρξε έρευνα. Δεν υπήρξε κατάσχεση. Τα αποδεικτικά στοιχεία εξασφαλίστηκαν με τη χρήση της αίσθησης της ακοής και αυτής μόνο. Δεν υπήρξε είσοδος στα σπίτια ή τα γραφεία του κατηγορούμενου” Ετυμηγορία Προέδρου Ανώτατου Δικαστηρίου Taft.

²² David Baumer, Julia Earp and J.C. Poindexter “Internet Privacy Law: A comparison between the United States and the European Union”.

²³ The right to privacy seen as a “right to protection from governmental intrusion”.

1.1.3 Ευρωπαϊκή προσέγγιση-νομοθεσία

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω στην Ευρώπη η έννοια της ιδιωτικής ζωής χαίρει διαφορετικής προσέγγισης τόσο σε νομοθετικό όσο και εννοιολογικό πλαίσιο, αντιμετωπίζεται περισσότερο ως ανάγκη του ατόμου για προσωπική ελευθερία²⁴. Η νομοθεσία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής μπορεί να εντοπιστεί ήδη από το 1361 στην Αγγλία²⁵ όπου και εμφανίστηκαν οι πρώτες υποθέσεις που αφορούσαν συλλήψεις πολιτών για το αδίκημα του ηδονοβλεψία και του ωτακουστή.²⁶

Ακολούθως, το 1789 στη Γαλλία στο κείμενο της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εμφανίζεται η έννοια της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της αξιοπρέπειας του ατόμου. Στο άρθρο 2 της Διακήρυξης αναφέρεται ότι “σκοπός κάθε πολιτικής ένωσης αποτελεί η διατήρηση των φυσικών και απαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα δικαιώματα αυτά είναι η ελευθερία, η ιδιοκτησία, η ασφάλεια και η αντίσταση στη βία.”²⁷

Μετά το τέλος του Β Παγκοσμίου Πολέμου, το 1950 συνέρχεται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θέλοντας να εγκαθιδρύσει τις έννοιες του κράτους δικαίου, της δημοκρατίας και του σεβασμού στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, υπογράφεται λοιπόν η Σύμβαση της Ρώμης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Η Σύμβαση για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τέθηκε σε ισχύ το 1953 και αποτέλεσε ένα από πρώτα διεθνή κείμενα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής.

²⁴ Βλ. άρθρο Κανελλοπούλου Μποτη “Η προστασία της ιδιωτικής ζωής και η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα σκέψεις σε σχέση με την πορεία της προστασίας της ιδιωτικής ζωής στις ΗΠΑ”.

²⁵ Βλ. <http://gilc.org/privacy/survey/intro.html>

²⁶ Justices of the Peace Act is a stock short title used in New Zealand and the United Kingdom for legislation relating to justices of the peace.

²⁷ <http://www.legifrance.gouv.fr/Droit-francais/Constitution/Declaration-des-Droits-de-l-Homme-et-du-Citoyen-de-1789>

Στη συνέχεια, η έννοια της προστασίας της ιδιωτικότητας εμφανίστηκε στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, όπου αναφέρεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή, η κατοικία και η αλληλογραφία του²⁸, “Παν πρόσωπον δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του”. Επιπλέον, στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ αναφέρεται ρητώς η προστασία της ιδιωτικής ζωής από την κρατική επέμβαση. Παρολ’ αυτά σε περίπτωση που τίθεται θέμα εθνικής ή δημόσιας ασφάλειας ισχύουν οι ρυθμίσεις του άρθρου 19 παρ.1 όπου επιτρέπουν σε δημόσια αρχή την παραβίαση της εμπιστευτικότητας της πληροφορίας, της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος.²⁹ Σημειωτέον, στο άρθρο 8 παρ.1 της ΕΣΔΑ αναφέρεται το δικαίωμα άρσης του απορρήτου των τηλεφωνικών επικοινωνιών στα δίκτυα εφόσον συντρέχει λόγος παραβίασης και προσβολής της ιδιωτικής ζωής.

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 95/44/ΕΚ εκτός από την προστασία των προσωπικών δεδομένων προσεγγίζει και την έννοια της ιδιωτικότητας ως ατομικό δικαίωμα δίνοντας έμφαση στον έλεγχο από το ίδιο το άτομο της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων από κρατική ή ιδιωτική πηγή και την διάδοση των δεδομένων αυτών.

Αξίζει να αναφερθούμε στην νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και πιο συγκεκριμένα στην ερμηνεία του νόμου λαμβάνοντας υπόψη το θεμελιώδες δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής τους άτομου.

Στην Υπόθεση Niemietz v. Germany το 1992 ο ενάγων καταγγέλλει την εισβολή στο δικηγορικό του γραφείο θεωρώντας την ως παρέμβαση στην ιδιωτική του ζωή. Στην ερμηνεία του όρου ιδιωτική ζωή θα ήταν περιοριστικό να είναι το άτομο εντελώς

²⁸ http://www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/gre_conv_ar8ro9_esda.pdf.

²⁹ Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.

αποκλεισμένο από τον έξω κόσμο³⁰. Ο σεβασμός της ιδιωτικής ζωής πρέπει να περιλαμβάνει σε ορισμένο βαθμό το δικαίωμα δημιουργίας και ανάπτυξης σχέσεων με άλλους ανθρώπους. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι το άρθρο 8 δεν πρέπει να ερμηνευθεί απαραίτητως εκτός των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, δεν αποκλείονται από τη σφαίρα της ιδιωτικότητας οι επαγγελματικές δραστηριότητες ή ο επιχειρηματικός χαρακτήρας καθότι η πλειοψηφία των ανθρώπων έχει τη δυνατότητα ανάπτυξης σχέσεων στον τόπο εργασίας³¹ του.

Στην υπόθεση *Malone v The United Kingdom* 1984³², ο έμπορος αντικών *Malone* το 1977 κατηγορήθηκε για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος στην πρώτη δίκη αποκαλύφθηκε ότι οι λεπτομέρειες μιας τηλεφωνικής του συνομιλίας ήταν καταγεγραμμένες στο μπλοκάκι του αστυνομικού που διερευνούσε την υπόθεση καθώς είχαν υποκλαπεί τηλεφωνικές του συνομιλίες με εντολή του Υπουργού Εσωτερικών. Ο *Malone* καταθέτοντας αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου της Αγγλίας, η οποία δεν ευδοκίμησε, προκειμένου να αναγνωριστεί η παραβίαση της ιδιωτικής του ζωής και το δικαίωμα του απορρήτου των επικοινωνιών του καθώς ισχυριζόταν ότι η σύνδεση του τηλεφώνου του κατέγραφε τα στοιχεία των κλήσεων (ώρα και διάρκεια κλήσης, αριθμός τηλεφώνου και του καλούντος και του καλούμενου). Ακολουθώντας, προσέφυγε στο ΕΔΔΑ ισχυριζόμενος την παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ. Οι παρεμβάσεις των τηλεφωνικών επικοινωνιών δεν προβλέπονταν από το νόμο στο βρετανικό δίκαιο αλλά γίνονταν με απλή εντολή Υπουργού Εσωτερικών. Έτσι ενώ η προστασία της επικοινωνίας ρυθμίζεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, εντούτοις στο δίκαιο της Αγγλίας ήταν ασαφής η δυνατότητα της τηλεφωνικής παρακολούθησης. Κατά συνέπεια, το ΕΔΔΑ καταδίκασε το Ηνωμένο Βασίλειο για παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.³³

Η υπόθεση *Korpp v. Switzerland* (1998) αφορά την παρακολούθηση τηλεφωνικών γραμμών του δικηγορικού γραφείου του *Korpp* κατόπιν παραγγελίας του

³⁰ Λίλιαν Μήτρου "Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων" 2002
http://www.icsd.aegean.gr/website_files/metaptyxiako/888943208.pdf.

³¹ <http://swarb.co.uk/niemietz-v-germany-echr-16-dec-1992/>.

³² <http://swarb.co.uk/malone-v-the-united-kingdom-echr-2-aug-1984/>.

³³ Κωνσταντίνα Αρκουλή "Προστασία προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες" Νομική Βιβλιοθήκη.

Γενικού Εισαγγελέα της Ελβετίας, για να εξακριβωθεί αν η γυναίκα του, που ήταν μέλος του ομοσπονδιακού συμβουλίου, αποκάλυπτε απόρρητες πληροφορίες σε αυτόν. Το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι η υπόθεση εντάσσεται στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ καθώς οι κλήσεις του δικηγορικού γραφείου εμπίπτουν στην έννοια της ιδιωτικής ζωής.

Στην υπόθεση K.U. vs Finland 2008, όπου σε ένα site γνωριμιών ένας άγνωστος δημοσίευσε αγγελία αναρτώντας προσωπικά στοιχεία και φωτογραφία του τότε ανήλικου K.U. ο οποίος το ανακάλυψε μέσω ενός email που έλαβε από άγνωστο προς αυτόν πρόσωπο. Ο πατέρας του ανήλικου ζήτησε την εξακρίβωση της ταυτότητας του αγνώστου αλλά ο πάροχος υπηρεσιών διαδικτύου αρνήθηκε να αποκαλύψει τα στοιχεία βασιζόμενος στο απόρρητο των επικοινωνιών. Ο πατέρας του K.U προσέφυγε στο ΕΔΔΑ το οποίο διατυπώνει ότι από την μια το φινλανδικό κράτος πρέπει να παρέχει το δικαίωμα προστασίας του απορρήτου των τηλεφωνικών επικοινωνιών και ελευθερία έκφρασης στο διαδίκτυο αλλά υπό ορισμένες περιπτώσεις και αν συντρέχει λόγος σοβαρός στη συγκεκριμένη περίπτωση ανήλικου το κράτος πρέπει να καθιστά γνωστή την ταυτότητα του δράστη. Οπότε στη συγκεκριμένη υπόθεση παραβιάστηκε το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

1.1.4 Απειλές για την Ιδιωτικότητα

Είναι γνωστό ότι η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας παρέχει τη δυνατότητα συλλογής, επεξεργασίας και διάδοσης πληροφοριών που αναφέρονται στο άτομο, καταλήγοντας σε τυχόν παραβίαση της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων. Παγκοσμίως εκφράζονται φόβοι για παραβίαση της ιδιωτικής ζωής.

Οι τάσεις που συμβάλλουν στην εισβολή της ιδιωτικής ζωής είναι οι ακόλουθες:

- Η παγκοσμιοποίηση: παγκόσμια ροή δεδομένων χωρίς γεωγραφικούς περιορισμούς.

- Η σύγκλιση που οδηγεί στην εξάλειψη των τεχνολογικών φραγμών μεταξύ των συστημάτων. Τα σύγχρονα συστήματα πληροφοριών μπορούν να ανταλλάσσουν μεταξύ τους και να επεξεργάζεται διαφορετικές μορφές δεδομένων.
- Η ποικιλία μέσων μετάδοσης των δεδομένων και εικόνων ώστε οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη μορφή μπορεί εύκολα να μεταφραστεί σε άλλες μορφές.

Σύμφωνα με έκθεση του 1997 “Η αξιολόγηση των τεχνολογιών σε περιπτώσεις πολιτικού ελέγχου” που ανατέθηκε από την Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή³⁴, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ένα μεγάλο μέρος της τεχνολογικής εξέλιξης χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των αντιφρονούντων, των ακτιβιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοσιογράφων, των μειονοτήτων, των ηγετών των συνδικάτων και των πολιτικών αντιπάλων. Τα συστήματα εξακριβωσης ταυτότητας είναι επίσης χρήσιμα για την παρακολούθηση μεγαλύτερων τμήματων του πληθυσμού³⁵. Όπως παρατηρήθηκε η έλλειψη ουσιαστικής νομικής ή συνταγματικής προστασίας έναντι της ανάπτυξης της τεχνολογίας μπορεί να αποφέρει αρνητικά αποτελέσματα ως προς τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.³⁶”

1.1.5 Από την έννοια της ιδιωτικότητας σε αυτή των προσωπικών δεδομένων

Η ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας μέσω των νέων δικτύων επικοινωνίας, των νέων τεχνολογιών και κυρίως μέσω της ανάπτυξης του διαδικτύου

³⁴“Privacy and Human Rights-An International Survey of Privacy Laws and Practice”
βλ.<http://gilc.org/privacy/survey/intro.html>.

³⁵ Ι. Καρακώστας “Προστασία της ιδιωτικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας” ΔΙΜΕΕ, 2004.

³⁶Published on “Privacy and human rights overview” Global Internet Liberty Campaign.

έθεσαν σε κίνδυνο την έννοια της ιδιωτικής ζωής αλλά κυρίως την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή νομοθεσία εξέδωσε Οδηγίες για την εισάγοντας την έννοια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ως θεμελιώδες δικαίωμα του πολίτη.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθούμε και να ορίσουμε την έννοια του διαδικτύου. Το Διαδίκτυο (αγγλ. *Internet*) είναι παγκόσμιο σύστημα διασυνδεδεμένων δικτύων υπολογιστών, οι οποίοι χρησιμοποιούν καθιερωμένη ομάδα πρωτοκόλλων, η οποία συχνά αποκαλείται "TCP/IP" (αν και αυτή δεν χρησιμοποιείται από όλες τις υπηρεσίες του Διαδικτύου) για να εξυπηρετεί εκατομμύρια χρηστών καθημερινά σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι διασυνδεδεμένοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ανά τον κόσμο, οι οποίοι βρίσκονται σε ένα κοινό δίκτυο επικοινωνίας, ανταλλάσσουν μηνύματα (πακέτα) με τη χρήση διαφόρων πρωτοκόλλων (τυποποιημένοι κανόνες επικοινωνίας), τα οποία υλοποιούνται σε επίπεδο υλικού και λογισμικού. Το κοινό αυτό δίκτυο καλείται *Διαδίκτυο*.

Το δικαίωμα των Ευρωπαίων πολιτών για ελεύθερη πρόσβαση στο Διαδίκτυο κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί ελευθερίας της έκφρασης και της ενημέρωσης. Πρόσφατα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψηφίστηκε τροπολογία σύμφωνα με την οποία «δεν μπορεί να επιβάλλεται περιορισμός επί των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των τελικών χρηστών, χωρίς να προηγηθεί δικαστική απόφαση... εκτός από περιπτώσεις όπου απειλείται η ασφάλεια των πολιτών και στις οποίες η απόφαση δύναται να είναι αντίστοιχη». Ακόμη όμως και με την εν λόγω τροπολογία η πρόσβαση στο Διαδίκτυο θα μπορεί να απαγορευτεί με σχετικές δικαστικές αποφάσεις που θα επιβάλλει η εκάστοτε εθνική νομοθεσία στο όνομα της απειλής της ασφάλειας. Συγκεκριμένα, η τροπολογία αναφέρει επίσης «...η πρόσβαση στο Διαδίκτυο δεν μπορεί να περιοριστεί χωρίς να προηγηθεί δικαστική απόφαση. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις όπου απειλείται η ασφάλεια των πολιτών.»³⁷

³⁷ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF>

Συνεπώς, η συλλογή, η επεξεργασία και η διακίνηση δεδομένων προσωπικού ή γενικού χαρακτήρα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην σύγχρονη οικονομική ζωή. Η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και η ραγδαία ανάπτυξη των δικτύων έχει καταστήσει την πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα του χρήστη ιδιαίτερα εύκολη³⁸. Η ανάγκη θέσπισης κανόνων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων προέκυψε από τους κινδύνους που οφείλονται στην αυτοματοποιημένη ή μη επεξεργασία και χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Το νομικό πλαίσιο ρύθμισης είναι το νέο όπλο προστασίας του ατόμου και των δεδομένων του έναντι των τεχνολογικών εξελίξεων³⁹.

1.2 Προσωπικά Δεδομένα

1.2.1 Ορισμός προσωπικών δεδομένων

Σύμφωνα με το άρθρο 2(α) του Ν.2472/1997 και το άρθρο 2(β) της Οδηγίας 95/46/EK και το άρθρο 2(α) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων(28.01.1981) ως προσωπικά δεδομένα ορίζεται κάθε πληροφορία που αφορά ένα φυσικό πρόσωπο το οποίο μπορεί να ταυτοποιηθεί με ή χωρίς την υπόδειξη ταυτότητας. Δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία από τα οποία δεν μπορούν να προσδιοριστούν τα υποκείμενα των δεδομένων. Αξίζει να αναφέρουμε τη διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε απλά και ευαίσθητα.

Με τον όρο απλά προσωπικά δεδομένα εννοούμε:

- το ονοματεπώνυμο,
- την ηλικία,
- την κατοικία,

³⁸ George Lioudakis, Eleftherios Koutsoloukas, Nikolaos Dellas, Sofia Kapellaki George Prezerakos, Dimitra Kaklamani, Iakovos Venieris "A proxy for Privacy: The Discreet Box".

³⁹ Paul Schwartz "European Data Protection Law and Restrictions on International Data Flows" Berkeley Law 1994.

- το επάγγελμα,
- την οικογενειακή κατάσταση

Ο όρος «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα» αφορά⁴⁰:

- στη φυλετική ή εθνική προέλευση,
- στα πολιτικά φρονήματα,
- στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις,
- στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση,
- στην υγεία,
- στην κοινωνική πρόνοια,
- στην ερωτική ζωή,
- δεδομένα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες,
- στη συμμετοχή σε ενώσεις προσώπων που σχετίζονται με ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα⁴¹

Τα προσωπικά δεδομένα και η προστασία αυτών ήδη από το 1968 αποτέλεσαν θέμα συζήτησης στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η απόφαση 2450/19.12.1968 αναφέρεται στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και ειδικότερα από τη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων. Ακολουθώντας, το 1970 το ομοσπονδιακό γερμανικό κρατίδιο του Hesse εξέδωσε ένα από τα πρώτα ευρωπαϊκά νομοθετήματα για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία των πληροφοριών και ακολούθησαν νομοθετήματα των χωρών της Σουηδίας(1973), της Ομοσπονδιακής Γερμανίας(1977), της Αυστρίας, της Γαλλίας, της Δανίας (1978) και του Λουξεμβούργου (1979)⁴².

⁴⁰ Βλ. Ιγγλεζάκη Ι. Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, 2003.

⁴¹ βλ. Οδηγία 95/46/ΕΚ Άρθρο 8.

⁴² Fred Cate "The EU data protection directive, Information Privacy and the public interest" Iowa Law Review 1994-1995

Μετά τη Σύμβαση της Ρώμης για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, το 1980 το Συμβούλιο των Υπουργών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ασχολήθηκε με την προστασία των προσωπικών δεδομένων και εξέδωσε Κατευθυντήριες Γραμμές (Guidelines) για την προστασία των προσωπικών δεδομένων τονίζοντας την διασυννοιακή ροή των προσωπικών πληροφοριών θέλοντας να προλάβει τις διαφορές που πιθανόν θα προέκυπταν από τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Οι αρχές περιλαμβάνουν:

α) *την αρχή περιορισμένης συγκέντρωσης και συλλογής των δεδομένων* (collection limitation principle): Η Συλλογή των προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να είναι σύννομη και εντός των καθορισμένων ορίων.

β) *την αρχή ποιότητας των δεδομένων* (data quality principle): Τα δεδομένα θα πρέπει να είναι πλήρη και ακριβή.

γ) *την αρχή του προσδιορισμένου σκοπού* (purpose specification principle): Θα πρέπει να έχει καθοριστεί ο σκοπός για τον οποίο γίνεται η συλλογή και πιθανή χρήση των δεδομένων.

δ) *την αρχή περιορισμένης χρήσης των προσωπικών δεδομένων* (use limitation principle): Χρήση των προσωπικών δεδομένων σύμφωνα με αυτά που έχουν συμφωνηθεί και ορίζονται από το νόμο.

ε) *την αρχή μέτρων ασφαλείας των προσωπικών δεδομένων* (Security Safeguards Principle): Μέτρα ασφαλείας για τη διαφύλαξη και προστασία των δεδομένων από τυχόν απώλεια.

στ) *την αρχή διαφάνειας* (openness principle): Πολιτικές χρήσης των προσωπικών δεδομένων.

ζ) *την αρχή της ευθύνης* (accountability principle).

Το πρώτο δεσμευτικό κείμενο σε διεθνές επίπεδο είναι η Σύμβαση 108/28.01.1981 «για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα» του Συμβουλίου της Ευρώπης

που υπεγράφη στο Στρασβούργο, δεν ήταν αμέσου εφαρμογής⁴³ και κυρώθηκε με το νόμο 2068/1992 από την χώρα μας και έχει την αυξημένη ισχύ του άρθρου 28 παρ.1 του Συντάγματος. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παράγραφος 2 της Σύμβασης τα συμβαλλόμενα μέρη είναι υποχρεωμένα να λαμβάνουν, στο πλαίσιο του εσωτερικού τους δικαίου, όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή των βασικών αρχών προστασίας των πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται στο κεφάλαιο δυο της Σύμβασης και μάλιστα «το αργότερο κατά την έναρξη της ισχύος της παρούσας σύμβασης έναντι του συμβαλλόμενου μέρους.

Η Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης εφαρμόζεται σε κάθε επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα για παράδειγμα επεξεργασία από τις δικαστικές αρχές και τις αρχές επιβολής του νόμου. Η Σύμβαση σκοπεύει στην προστασία της ιδιωτικής ζωής του ατόμου από τυχόν επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων και επιδιώκει να ρυθμίσει τη διασυνοριακή ροή πληροφοριών.

Αναφορικά με τη συλλογή δεδομένων στη Σύμβαση 108 αναφέρεται η θεμιτή και νόμιμη συλλογή και αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων τα οποία φυλάσσονται για συγκεκριμένους σκοπούς και δεν χρησιμοποιούνται για σκοπούς ασύμβατους προς αυτούς, ούτε διατηρούνται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του αναγκαίου⁴⁴. Στη Σύμβαση 108 γίνεται λόγος για τα ευαίσθητα δεδομένα τονίζοντας την ρητή απαγόρευση συλλογής και επεξεργασίας⁴⁵ αυτών. Ωστόσο, στη Σύμβαση 108 δεν αναφέρεται η ανάγκη ελέγχου τυχόν παραβιάσεων της προστασίας των προσωπικών

⁴³ Η αρχή του αμέσου αποτελέσματος επιτρέπει στους ιδιώτες να επικαλούνται άμεσα ευρωπαϊκό κανόνα ενώπιον εθνικού ή ευρωπαϊκού δικαστηρίου. Η αρχή αυτή αφορά μόνο ορισμένες ευρωπαϊκές πράξεις. Το άμεσο αποτέλεσμα καθιερώθηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση Van Gend en Loos της 5ης Φεβρουαρίου 1963. Στην απόφαση το Δικαστήριο αναφέρει ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο δημιουργεί μόνο υποχρεώσεις στα κράτη μέλη αλλά και δικαιώματα για τους ιδιώτες.

⁴⁴ Serge Gutwirth, Yves Pouillet, Paul De Hert, Cecile de Terwangne, Sjaak Nouwt "Reinventing Data Protection" Springer, 2009.

⁴⁵ Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014.

δεδομένων από ανεξάρτητες αρχές και το οποίο προστέθηκε με Πρόσθετο Πρωτόκολλο και στη χώρα μας κυρώθηκε με το νόμο 2068/1992.

Επιπροσθέτως, τα τελευταία χρόνια φορείς τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα καταδεικνύουν την ανάγκη θέσπισης ενός διεθνούς νομικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Το 2005 κατά τη διάρκεια του 27ου Διεθνούς Συνεδρίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας εκδόθηκε η “Διακήρυξη Montreux⁴⁶”. Η Διακήρυξη αποτελούσε προσφυγή προς τα Ηνωμένα Έθνη για ένα δεσμευτικό νομικό κείμενο για την προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων, η οποία επαναλήφθηκε το 2008 στο 30ο Διεθνές Συνέδριο στο Στρασβούργο. Η Google το 2007 είχε κάνει προσφυγή για τη σύνταξη “Διεθνών Προτύπων για την Ιδιωτικότητα και τα προσωπικά δεδομένα”.⁴⁷

Οι δυο κύριοι λόγοι για τη σύνταξη των Διεθνών Προτύπων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι:

α) *Αποφυγή των νομικών κενών για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.* Η έλλειψη διεθνών εναρμονισμένων προτύπων και νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων δημιουργεί κινδύνους για την επεξεργασία αυτών.

β) *Διευκόλυνση της παγκόσμιας ροής δεδομένων:* Ο αυξανόμενος αριθμός των βάσεων δεδομένων που είναι προσβάσιμες σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω του διαδικτύου, που σημαίνει ότι η ίδια επεξεργασία των δεδομένων μπορεί να υπόκειται σε έναν μεγάλο αριθμό διαφορετικών προτύπων προστασίας των δεδομένων, δημιουργεί σημαντικά οικονομικά βάρη συμμόρφωσης και αβεβαιότητα για τις επιχειρήσεις.

Τα ζητήματα που προκύπτουν λόγω της αυξανόμενης επεξεργασίας στην παγκόσμια οικονομία είναι αν ένα παγκόσμιο νομικό πλαίσιο για την προστασία των

⁴⁶ Graham Greenleaf “Asia-Pacific developments in information privacy law and its interpretation” University of New South Wales, 2006.

⁴⁷ βλ. <http://www.infoworld.com/article/2650306/security/google-calls-for-global-online-privacy-standard.html>.

προσωπικών δεδομένων είναι εφικτό. Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, καθώς και η ανάπτυξη του Διαδικτύου έχει καταστήσει δυνατό για τις επιχειρήσεις, τις κυβερνήσεις, και τα άτομα να μεταφέρουν τεράστιο δεδομένα σε όλο τον κόσμο με το πάτημα ενός ποντικιού⁴⁸. Επιπλέον, καινοτομίες όπως η αποθήκευση πληροφοριών των χρηστών στο διαδίκτυο με την χρήση ενός συνθηματικού για την είσοδο στα δεδομένα που έχουν αποθηκεύσει, επιτρέπει τεράστιες ποσότητες προσωπικών δεδομένων προς επεξεργασία πέρα από τα εθνικά σύνορα σε καθημερινή βάση, αυξάνοντας την ανάγκη για ένα παγκόσμιο ρυθμιστικό πλαίσιο για την προστασία των δεδομένων.⁴⁹

Στη συνέχεια αφού έχει γίνει ο ορισμός της έννοιας των προσωπικών δεδομένων, και έχοντας εξετάσει την προσπάθεια θέσπισης ενός νομικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Κατόπιν, θα αναφερθούμε στην ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων αφού ορίσουμε πρώτα τον όρο ενωσιακό δίκαιο το οποίο διακρίνεται σε πρωτογενές και παράγωγο και διέπεται από δίκες του αρχές.

1.2.2 Πρωτογενές-Παράγωγο δίκαιο

Πρωτογενές δίκαιο είναι το δίκαιο των τριών Ιδρυτικών Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης α) Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, β) Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γ) Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (EYRATOM).

Παράγωγο δίκαιο αποτελούν οι κανόνες δικαίου που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά βάση είναι οι Κανονισμοί, οι Οδηγίες και οι Αποφάσεις. Οι παραπάνω πράξεις εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή την Επιτροπή.

Ο κανονισμός είναι μία κανονιστική πράξη που ορίζεται από το άρθρο 288 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Έχει γενική ισχύ, είναι

⁴⁸ Αλεξανδροπούλου Αιγυπτιάδου “Ζητήματα από το δίκαιο της πληροφορικής (Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων)” Εκδόσεις Σάκκουλα 2002.

⁴⁹ βλ. Christopher Kuner, “An international legal framework for data protection: issues and prospects” Elsevier 2009 Computer Law and Security Review 25.

δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος. Ο κανονισμός αποτελεί μέρος του μονομερούς παράγωγου δικαίου, είναι δηλαδή αποδοτέος μόνο στη θέληση της αρχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναφέρεται στο άρθρο 288 της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) που ορίζει ότι ο κανονισμός «έχει γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος».⁵⁰

Η Οδηγία είναι νομοθετική πράξη που απευθύνεται στα κράτη μέλη, δεν έχει άμεση ισχύ στις εθνικές έννομες τάξεις. Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενσωματώσουν την Οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο εντός προθεσμίας η οποία προβλέπεται από την ίδια την Οδηγία. Η ενσωμάτωση είναι θέμα του εσωτερικού δικαίου του κράτους-μέλους το οποίο οφείλει κατά την ενσωμάτωση να μην αλλοιώσει το νόημα της Οδηγίας και να διατηρήσει την ουσία της ρύθμισης⁵¹.

Αξίζει να ειπωθεί ότι για την προστασία των προσωπικών δεδομένων έχουν εκδοθεί τέσσερις Οδηγίες και ένας Κανονισμός, παρακάτω θα αναφερθούμε εκτενώς.

1.3 Νομοθετικό και Ρυθμιστικό Πλαίσιο

1.3.1 Κανονισμός 45/2001/ΕΚ

Ο Κανονισμός θεμελιώνεται στο άρθρο 286ΕΚ και αποσκοπεί στην προστασία των προσωπικών δεδομένων από τυχόν επεξεργασία αυτών και συνεπώς παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Ο κανονισμός προστατεύει και την έννοια της ιδιωτικότητας του ατόμου από τυχόν παραβιάσεις. Την εφαρμογή και προστασία του δικαιώματος εγγυάται σύμφωνα με τον Κανονισμό ως Ανεξάρτητη Αρχή, ο Ευρωπαίος Επόπτης Προσωπικών Δεδομένων.^{52 5354}

⁵⁰ http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/l14522_el.htm.

⁵¹ Νίκος Μούσης "Ευρωπαϊκή Ένωση" Εκδόσεις Παπαζήση 2014.

⁵² Χ.Μ. Ακριβοπούλου, Η προστασία της ιδιωτικότητας στην ΕΕ: μια ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου και της νομολογίας του ΔΕΚ.

1.3.2 Οδηγία 95/46/ΕΚ

Η Οδηγία 95/46/ΕΚ αποτελεί σταθμό “για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών”. Η Οδηγία έχει δύο στόχους, πρώτον την προστασία του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή του ατόμου και τη διασυννοριακή διευκόλυνση της ροής της πληροφορίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Η εν λόγω Οδηγία εφαρμόζεται για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη ή μη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Σκοπός της Οδηγίας είναι η εναρμόνιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην ΕΕ.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτέλεσε θέμα συζήτησης στην ΕΕ λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας του διαδικτύου στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογίας θα αυξανόταν η διασυννοριακή ροή πληροφοριών και η διαφορές στις εθνικές νομοθεσίες όσον αφορά την προστασία δεδομένων ενδεχομένως να δημιουργούσε προβλήματα στις οικονομικές συναλλαγές⁵⁵. Επιπλέον, για την δημιουργία της εσωτερικής αγοράς, άρθρο 7Α της Συνθήκης, πρέπει να προστατεύονται οι ελευθερίες και τα δικαιώματα του ατόμου έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων του.⁵⁶

Στο άρθρο 1 της Οδηγίας αναφέρεται ο σκοπός αυτής, ο οποίος είναι η προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ατόμου και αναμφίβολα η

⁵³ Ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Επόπτη Προστασίας Δεδομένων εξασφαλίζει ότι τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σέβονται το θεμελιώδες δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων προστατεύοντας το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή αλλά και το δικαίωμα της μη διάκρισης, προβλέπει το δικαίωμα στην ισότητα των ευκαιριών αλλά και στην ίση μεταχείριση σε θέματα απασχόλησης και εργασίας, παρέχοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο προστασία από τις διακρίσεις λόγω φύλου.

⁵⁴ Βλ. άρθρο 20 και άρθρο Ε στο τμήμα V του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη.

⁵⁵ U Bruhann “ Beyond the Directive- Time to address the global dimension The 18th Conference of international Data Protection and Privacy Commissioners” 1996.

⁵⁶ Βλ. Προοίμιο Οδηγίας παραγραφοί 7 και 8.

προστασία της ιδιωτικής ζωής από την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Οδηγίας ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα νοείται κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόσταση του από φυσική, βιολογική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική άποψη'. Ως επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα νοείται "κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιούνται με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων διαδικασιών και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώρηση, η οργάνωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η τροποποίηση, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η ανακοίνωση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η εναρμόνιση ή ο συνδυασμός, καθώς και το κλείδωμα, η διαγραφή ή η καταστροφή".

Το άρθρο 7α της Οδηγίας τονίζεται ότι απαγορεύεται η συλλογή δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα. Η επεξεργασία των δεδομένων του αντικειμένου επιτρέπεται μόνο και εφόσον το υποκείμενο της επεξεργασίας έχει ενημερωθεί από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας και έχει συναινέσει. Στην περίπτωση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων απαγορεύεται ρητά η οποιαδήποτε επεξεργασία με την επιφύλαξη ότι η επεξεργασία δεν είναι απαραίτητη για την υπεράσπιση ζωτικών συμφερόντων.

Οι βασικές αρχές της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων βάσει του άρθρου 7 της Οδηγίας είναι οι εξής:

- η εκτέλεση σύμβασης της οποίας το ενδιαφερόμενο πρόσωπο είναι συμβαλλόμενο μέρος,
- η τήρηση νομικής υποχρέωσης στην οποία υπόκειται ο υπεύθυνος της επεξεργασίας,
- η διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υπόψη προσώπου,

- η εκτέλεση αποστολής δημοσίου συμφέροντος,
- η υλοποίηση του θεμιτού συμφέροντος που επιδιώκεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

1.3.3 Η ομάδα του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/EK

Η Ομάδα του άρθρου 29 συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/EK για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Η Ομάδα έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα ως προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά είναι ανεξάρτητη ως προς αυτήν. Απαρτίζεται από έναν εκπρόσωπο των Αρχών Προστασίας Δεδομένων κάθε κράτους μέλους και εξετάζει θέματα ιδιαίτερης βαρύτητας ή θέματα που παρουσιάζουν ειδικότερο ενδιαφέρον σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων και εμπίπτουν στον πρώτο πυλώνα της ΕΕ. Η εξέταση των θεμάτων γίνεται είτε μετά από αίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είτε με πρόταση των μελών της Ομάδας. Η Ομάδα εκδίδει γνωμοδοτήσεις και κείμενα εργασίας.⁵⁷

Ακολούθως, αξίζει να αναφέρουμε την η εφαρμογή της Οδηγίας 95/46/EK στη δικαστική απόφαση *Lindqvist* του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Η *Lindqvist* δημοσίευσε στην προσωπική της σελίδα στο διαδίκτυο κείμενο για εθελοντική δράση της σουηδικής εκκλησίας περιλαμβάνοντας πληροφορίες όπως αριθμούς τηλεφώνων και ονομάτων των συναδέλφων της και σε ορισμένες περιπτώσεις προσωπικές πληροφορίες αναφορικά με τα χόμπι και την υγεία των συναδέλφων της χωρίς να λάβει την άδεια δημοσίευσης των πληροφοριών στην ιστοσελίδα της από τους συναδέλφους της. Η *Lindqvist* αφαίρεσε τις σχετικές πληροφορίες όταν της ζητήθηκε από μια συνάδελφό της.

⁵⁷ βλ. www.dpa.gr Συμμετοχή της Αρχής σε Διεθνείς Ομάδες Εργασίας και Εθνικές Επιτροπές.

Επιπλέον, οι σουηδικές αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων κίνησαν τις διαδικασίες εναντίον της καταδικάζοντας την με πρόστιμο επειδή είχε επεξεργαστεί και είχε προβεί σε διάδοση προσωπικών δεδομένων χωρίς προηγούμενη άδεια από τους ενδιαφερομένους.

Η ίδια η Linqvist άσκησε έφεση υποστηρίζοντας ότι η ανάρτηση πληροφοριών σε ιστοσελίδες του διαδικτύου βάσει της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν αποτελεί επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Ως εκ τούτου, ισχυρίστηκε ότι η οδηγία περί προστασίας των δεδομένων δεν εφαρμόζεται σε δραστηριότητες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και ότι οι κυρώσεις που της υποβλήθηκαν για την παραβίαση της προστασίας των δεδομένων αποτελούν παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης. Εν συνεχεία το Δικαστήριο της Σουηδίας με σειρά προδικαστικών ερωτημάτων προς το ΔΕΚ ζητά την ερμηνεία της Οδηγίας περί προσωπικών δεδομένων.

Στην εξέταση των ερωτημάτων το ΔΕΚ διαπίστωσε ότι η ανάρτηση ονομάτων και τηλεφώνων αποτελεί επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, το ΔΕΚ συμπεραίνει ότι οι διαχειριστές ιστοσελίδων δεν υπόκεινται στο νομικό καθεστώς που διέπει τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εκτός εάν πρώτον στέλνουν πραγματικά τις προσωπικές πληροφορίες των χρηστών του Διαδικτύου που δεν επιδιώκουν σκόπιμα την πρόσβαση στις ιστοσελίδες, ή δεύτερον η υποδομή των server βρίσκεται σε χώρα εκτός ΕΕ.

Το ΔΕΚ, στη συνέχεια εξετάζοντας την εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων στους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς απεφάνθη ότι η Οδηγία δεν εφαρμόζεται σε δραστηριότητες μη κερδοσκοπικών οργανισμών. Τέλος, το ΔΕΚ απεφάνθη ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται από την οδηγία για την προστασία των δεδομένων δεν παραβιάζουν την ελευθερία έκφρασης.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τα άτομα που επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να κοινοποιούν τις δραστηριότητές τους στην εποπτική αρχή προστασίας δεδομένων

του κράτους μέλους στο οποίο λειτουργούν. Στα υποκείμενα της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναγνωρίζεται το δικαίωμα να γνωρίζουν ποιός επεξεργάζεται τα δεδομένα τους καθώς επίσης μπορούν να ζητήσουν τη διόρθωση ή / και διαγραφή των δεδομένων αυτών.

Στην Οδηγία αναφέρεται ρητά η εφαρμογή μέτρων ασφαλείας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Τέλος, μία από τις πιο αξιοσημείωτες πτυχές της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων είναι το τμήμα που αφορά τη διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε χώρες εκτός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Τέλος, το άρθρο 25 της Οδηγίας απαγορεύει τη μεταφορά δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες οι οποίες δεν παρέχουν επαρκή προστασία των προσωπικών δεδομένων, εκτός περιορισμένων εξαιρέσεων⁵⁸

1.3.4 Οδηγία 2002/58/EK

Η συγκεκριμένη Οδηγία αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών η οποία τροποποιήθηκε το 2009 με την Οδηγία 2009/136/EK. Η Οδηγία 2002/58/EK ή e-privacy Directive καλείται να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις που θέτουν οι εξελιγμένες τεχνολογίες. Η Οδηγία αφορά την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και την ιδιωτικότητα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και αντικαθιστά την Οδηγία 97/66/EK⁵⁹, για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, προκειμένου να εισάγει ένα εκσυγχρονισμένο ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο θα περιλαμβάνει και τον τομέα του διαδικτύου.

⁵⁸ βλ. <http://www.metrocorpounsel.com/articles/3728/european-court-establishes-broad-interpretation-data-privacy-law>.

⁵⁹ Προοίμιο Άρθρο 5 Οδηγία 2002/58/EK“η οδηγία 97/66/EK πρέπει να προσαρμοστεί στις εξελίξεις των αγορών και των τεχνολογιών των υπηρεσιών των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, προκειμένου να παρέχει το ίδιο επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής σε όλους τους χρήστες υπηρεσιών επικοινωνιών διαθέσιμων στο κοινό, ανεξάρτητα από τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες. Η εν λόγω οδηγία θα πρέπει, ως εκ τούτου, να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από την παρούσα.” Σκοπός της είναι η διασφάλιση ενός ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών , έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ελεύθερη ροή δεδομένων στην κοινότητα.

Στόχος της Οδηγίας είναι η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, την ελεύθερη κυκλοφορία δεδομένων στο πλαίσιο της ΕΕ. Συγκεκριμένα η Οδηγία 2002/58/EK ενισχύει την Οδηγία 95/46/EK στην προστασία των προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο. Στη συγκεκριμένη Οδηγία εισάγονται και οι έννοιες “cookies”, “spyware” και “web bugs”. Η Οδηγία αποτελεί νομοθετικό εργαλείο του πρώτου πυλώνα και από το πεδίο εφαρμογής της εξαιρείται η επεξεργασία δεδομένων σε περιπτώσεις άμυνας, ασφάλειας και αντιεγκληματικής πολιτικής. Στόχος της Οδηγίας είναι να αποφευχθεί οποιαδήποτε παρακολούθηση των επικοινωνιών από δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα χωρίς τη συναίνεση του υποκειμένου.

Οι βασικές αρχές της Οδηγίας είναι η θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία των δεδομένων, η σύννομη συλλογή των προσωπικών δεδομένων, η λήψη μέτρων για την αποφυγή παράνομης ή χωρίς άδεια επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, ο συγκεκριμένος χρόνος φύλαξης προσωπικών δεδομένων και τέλος η ακρίβεια και η ενημέρωση αυτών ώστε τα στοιχεία που προκύπτουν να είναι αληθή,

Επίσης αξίζει να αναφερθεί ότι στην Οδηγία 2002/58/EK εισάγονται οι έννοιες επεξεργασία δεδομένων κίνησης τα οποία είναι τα δεδομένα των συνδρομητών και χρηστών των δικτύων ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Η επεξεργασία των δεδομένων θέσης αφορά τα δεδομένα που μπορούν να καταδείξουν τη γεωγραφική θέση του χρήστη, οι τηλεφωνικοί κατάλογοι συνδρομητών αφορούν τα στοιχεία επαφής συνδρομητών των οποίων η συλλογή και επεξεργασία προσβάλλει την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων. Τέλος οι αυτόκλητες κλήσεις είναι voicemails, spams και άλλων μηνυμάτων που έχουν σαν σκοπό την εμπορική προώθηση προϊόντων αλλά ο χρήστης ενδεχομένως τα λαμβάνει χωρίς την συγκατάθεσή του.

Στην δικαστική απόφαση *Promusicae v. Telefonica*⁶⁰ βρίσκουμε την εφαρμογή της Οδηγίας 2002/58/EK. Η *Promusicae* με πεδίο δράσης την παραγωγή μουσικών και οπτικοακουστικών παραγωγών άσκησε προσφυγή στην εταιρεία παροχής υπηρεσιών

⁶⁰ βλ. http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/06c275_en.pdf

διαδικτύου Telefonica, ο λόγος ήταν η άρνηση της Telefonica να αποκαλύψει στην εταιρεία Promusicae τα προσωπικά δεδομένα χρηστών οι οποίοι μέσω του προγράμματος ανταλλαγής αρχείων KaZaA είχαν πρόσβαση σε αρχεία μουσικής που μόνο τα μέλη της Promusicae είχαν δικαιώματα εκμετάλλευσης.

Το Ισπανικό Δικαστήριο απηύθυνε ερώτημα στο ΔΕΚ σχετικά με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και της ισπανικής νομοθεσίας για την δωδεκάμηνη διατήρηση των προσωπικών δεδομένων των χρηστών και το αν διατηρούνται μόνο στο πλαίσιο ποινικής δικαστικής διαδικασίας.

Το ΔΕΚ έκρινε ότι στα πλαίσια της εφαρμογής του άρθρου 21 της Οδηγίας 2002/58/EK σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν το απόρρητο των επικοινωνιών που διενεργούνται μέσω των διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών δικτύου, καθώς και των σχετικών δεδομένων κίνησης. Ακολούθως απαγορεύεται η αποθήκευση των δεδομένων αυτών από πρόσωπα πλην των χρηστών, χωρίς τη συγκατάθεση αυτών, εκτός από την περίπτωση των εξαιρέσεων που προβλέπονται στην Οδηγία. Οι εξαιρέσεις από την αρχή της εμπιστευτικότητας περιλαμβάνουν ρητώς τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της άμυνας και τη δημόσια ασφάλεια, καθώς και για την πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη ποινικών αδικημάτων.⁶¹

Ακολούθως το ΔΕΚ έκρινε ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν υποχρεώνει τους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου να αποκαλύψει την ταυτότητα των χρηστών που διαμοιράζουν αρχεία στο διαδίκτυο ούτως ώστε ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων να μπορεί να ασκήσει αγωγή⁶². Ωστόσο, ανέφερε ότι το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί, κατά την ενσωμάτωση των οδηγιών για τα προσωπικά δεδομένα στις εθνικές νομοθεσίες πρέπει να γίνεται λόγος για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων,

⁶¹ Frederic Debusiere "The EU E-Privacy Directive: A Monstrous Attempt to Starve the Cookie Monster" International Journal of Law and Information Technology Vol 13 No1 2005.

⁶² βλ. <http://uk.practicallaw.com/6-519-0271?q=&qp=&qo=&qe=>

συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην ιδιοκτησία και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων. Περαιτέρω, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να ερμηνεύουν την Οδηγία με τρόπο που δεν έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές του κοινοτικού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας.

1.3.5 Ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο

Στην Ελλάδα η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα απολαμβάνει συνταγματικής προστασίας και συγκεκριμένα βρίσκεται κατοχύρωση στο άρθρο 9 Α του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «ο καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με τα ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών δεδομένων, όπως ο νόμος ορίζει». Το Σύνταγμα αναγνωρίζει επιπλέον την Αρχή προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή, αρμόδια για τη διασφάλιση προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Σύμφωνα επομένως με το Σύνταγμα, ο καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών του δεδομένων έναντι οποιαδήποτε προσβολής από τρίτο. Μετά την τελευταία αναθεώρηση το Σύνταγμα στο άρθρο 5Α, το οποίο καθιερώνει το ατομικό δικαίωμα στη ελεύθερη πληροφόρηση, ορίζοντας ότι «καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους τηρούμενων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α (προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα) και 19 (απόρρητο των επικοινωνιών)»

1.3.6 Νόμος 2472/97 και νόμος 3471/2006

Το ρυθμιστικό πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων καθορίζεται στην χώρα μας με το νόμο 2472 /97 για την προστασία του ατόμου από

την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων και το νόμο 3471/2006 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Ο νόμος 2472/97 αποτελεί προϊόν ενσωμάτωσης της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Στο νόμο αναφέρεται ξεκάθαρα ότι η μόνη προϋπόθεση επεξεργασίας είναι όταν το υποκείμενο έχει δώσει τη συγκατάθεσή. Η συγκατάθεση στην ευρωπαϊκή οδηγία αποτελεί την πρώτη από έξι προϋποθέσεις σε αντίθεση με τον Έλληνα νομοθέτη που αναγάγει την συγκατάθεση ως την μόνη προϋπόθεση για την επεξεργασία των δεδομένων.

Με το νόμο 2472/97 καθορίζονται οι προϋποθέσεις για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ως προστασία προσωπικών δεδομένων νοείται “κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και πραγματοποιείται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διαδοχή ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή και η καταστροφή”.⁶³

Σύμφωνα με το άρθρο 4 της Νόμου 2472/1997, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία ενόψει των σκοπών αυτών. Επίσης τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι συναφή, πρόσφορα, και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας. Τέλος, με το νόμο 2472/97 αναγνωρίζεται το δικαίωμα των πολιτών να αμύνονται έναντι των προσβολών της ιδιωτικής τους ζωής.

⁶³ βλ. Ν.2472/1997 Άρθρο 2 παρ.δ..

Παράδειγμα εφαρμογής του νόμου 2472/1997 και του ελέγχου που πραγματοποιεί η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων στην προσπάθεια προστασίας των προσωπικών δεδομένων από τυχόν επεξεργασία είναι η διαδικτυακή υπηρεσία e-bill της ΔΕΗ ΑΕ. Η Αρχή εξέτασε καταγγελία σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση που ο χρήστης επιθυμούσε ανάκτηση του συνθηματικού του για να μπορέσει να χρησιμοποιήσει τη διαδικτυακή υπηρεσία της ΔΕΗ λάμβανε σε αναγνωρίσιμη μορφή τον κωδικό μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου παραβαίνοντας το άρθρο 10 του νόμου 2472/1997 αναφορικά με το απόρρητο και την ασφάλεια της επεξεργασίας⁶⁴ όπου τα συνθηματικά των χρηστών της διαδικτυακής υπηρεσίας δεν πρέπει να τηρούνται σε πρωτογενή, αλλά σε μη αναγνώσιμη μορφή (για παράδειγμα, με χρήση αλγορίθμου κατακερματισμού – hash). Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητά τους, περιορίζοντας σημαντικά την πιθανότητα διαρροής τους.

1.3.7 Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

Η Αρχή Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή, ιδρύθηκε με το νόμο 2472/1997. Βάσει του άρθρου 15 του νόμου 2472/1997 αποστολή της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα *“είναι η εποπτεία της εφαρμογής του παρόντος νόμου και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται κάθε φορά”*.

Η Αρχή δεν υπόκειται σε οποιονδήποτε διοικητικό έλεγχο. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους τα μέλη της Αρχής απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.

⁶⁴ Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων είναι απόρρητη. Απόρρητη είναι μια επεξεργασία όταν δεν ανακοινώνεται σε τρίτα πρόσωπα, μη συμμετέχοντα στη διαδικασία της. Τα πρόσωπα που συμμετέχουν στη διαδικασία κάθε επεξεργασίας είναι όσα αναγνωρίζει ρητά ο νόμος: εκτός από τα ίδια τα πρόσωπα (υποκείμενα των δεδομένων), ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία (Αρμαμέντου/ Σωτηρόπουλου, ΕρμΝ 2472 2005 σ 306).

Πρωταρχικός σκοπός της Αρχής είναι η προστασία του πολίτη από την παράνομη επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων αλλά και η συνδρομή προς αυτόν σε κάθε περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση των σχετικών δικαιωμάτων του σε κάθε επιχειρησιακό τομέα (χρηματοπιστωτικά, υγεία, ασφάλιση, εκπαίδευση, δημόσια διοίκηση, μεταφορές, ΜΜΕ, κ.ο.κ.).⁶⁵

Επίσης, σκοπός της Αρχής είναι η υποστήριξη και καθοδήγηση των υπεύθυνων επεξεργασίας στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους απέναντι στο νόμο, λαμβάνοντας υπόψη τις νέες ανάγκες υπηρεσιών της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και την διείσδυση των σύγχρονων ψηφιακών επικοινωνιών και δικτύων. Ως εκ τούτου, η Αρχή στρέφει ιδιαίτερα την προσοχή της μεταξύ άλλων στην παρατήρηση και αντιμετώπιση ζητημάτων που προκύπτουν με την εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και εφαρμογών..⁶⁶

⁶⁵ Λίλιαν Μήτρου “ Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων” Εκδόσεις Σάκκουλα 1999.

⁶⁶ Γρηγόρης Λαζαράτος Ανεξάρτητες Αρχές ο ρόλος και η σημασία τους στην ελληνική έννομη τάξη Νομική Βιβλιοθήκη 2010.

1.4 Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία Πρώτου Κεφαλαίου

Γρηγόρης Λαζαράτος “Ανεξάρτητες Αρχές-Ο ρόλος και η σημασία τους στην ελληνική έννομη τάξη”, Νομική Βιβλιοθήκη 2010.

Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014 Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014.

Ευγενία Αλεξανδροπούλου Αιγυπτιάδου “Ζητήματα από το δίκαιο της πληροφορικής (Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων)” Εκδόσεις Σάκκουλα 2002.

Ιωάννης Καρακώστας, Προστασία της ιδιωτικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας, ΔΙΜΕΕ, 2004.

Ιωάννης Ιγγλεζάκης “Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα”, Εκδόσεις Σάκκουλα 2003.

Κωνσταντίνα Αρκουλή “Προστασία προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες”, Νομική Βιβλιοθήκη 2010.

Λίλιαν Μήτρου “ Το Δίκαιο στην Κοινωνία της Πληροφορίας” Εκδόσεις Σάκκουλα 2002.

Λίλιαν Μήτρου “Η Προστασία της Ιδιωτικότητας στην Πληροφορική και τις Επικοινωνίες. Η νομική διάσταση” .

Λίλιαν Μήτρου “ Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων” Εκδόσεις Σάκκουλα 1999.

Λίλιαν Μήτρου “Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων” 2002.

Μαρία Κανελλοπούλου Μποτη “Η προστασία της ιδιωτικής ζωής και η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα σκέψεις σε σχέση με την πορεία της προστασίας της ιδιωτικής ζωής στις ΗΠΑ” 2009 .

Νίκος Μούσης “Ευρωπαϊκή Ένωση” Εκδόσεις Παπαζήση 2014.

Οδηγία 95/46/EK “Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών”.

Οδηγία 2002/58/EK Για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Χριστίνα Ακριβοπούλου, “Η προστασία της ιδιωτικότητας στην ΕΕ: μια ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου και της νομολογίας του ΔΕΚ”.

Χριστίνα Ακριβοπούλου, “Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων μέσα από το φακό του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή”.

Alan Westin “Privacy and Freedom“ Columbia Law Review.

“
Andrej Savin “Profiling and Automated Decision Making in the Present and New EU Data Protection Frameworks”.

Christopher Kuner, “An international legal framework for data protection: issues and prospects” Elsevier Computer Law and Security Review 25-2009.

Daniel Solove “A brief history of Information Privacy Law” George Washington University Law Public Law Research paper no.215.

David Baumer, Julia Earp and J.C. Poindexter “Internet Privacy Law: A comparison between the United States and the European Union”.

Fred Cate “The EU data protection directive, Information Privacy and the public interest” Iowa Law Review 1994-1995.

Fred Cate “The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and the United States” Indiana Law Review vol33 1999.

Frederic Debussere “The EU E-Privacy Directive: A Monstrous Attempt to Starve the Cookie Monster’ International Journal of Law and Information Technology Vol 13 No1 2005.

George Lioudakis, Elefterios Koutsoloukas, Nikolaos Dellas, Sofia Kapellaki George Prezerakos, Dimitra Kaklamani, Iakovos Venieris “A proxy for Privacy: The Discreet Box”.

Graham Greenleaf “Asia-Pacific developments in information privacy law and its interpretation” University of New South Wales, 2006.

Jan Holvast “History of Privacy” Holvast and Partner, Privacy Consultants.

Lawrence Edward Savell “Right of privacy appropriation of person’s name, portrait or picture for advertising or trade purposes without prior written consent” Albany Law Review Vol 48 No1.

Paul Schwartz “European Data Protection Law and Restrictions on International Data Flows” Berkeley Law 1994.

Robert Ellis Smith, Ben Franklin’s Web Site 6, Sheridan books 2000 Just What is privacy.

Serge Gutwirth, Yves Poullet, Paul De Hert, Cecile de Terwangne, Sjaak Nouwt “Reinventing Data Protection” Springer, 2009.

S.O Warren and L.Brandeis “The right to privacy” Harvard Law Review Vol IV (5) 1890.

Spiros Simitis “Reviewing Privacy in an Information Society” University of Pennsylvania Law Review, 1987.

Stefano Rodota, “Privacy, freedom and dignity “closing remarks on the 26th International Conference on Privacy and Personal Data 2004.

U Bruhann, “Beyond the Directive-Time to address the global dimension The 18th Conference of international Data Protection and Privacy Commissioners” 1996.

William Prosser “Privacy and Freedom” California Law Review Vol48 No3.

2 Κεφάλαιο Δεύτερο

2.1 Παραβίαση προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο

Πολλές από τις καθημερινές μας δραστηριότητες περιλαμβάνουν τη γνωστοποίηση προσωπικών μας δεδομένων, όπως η συμπλήρωση μιας φόρμας με τα προσωπικά μας στοιχεία στο διαδίκτυο, η εγγραφή μας σε κάθε μέσο κοινωνικής δικτύωσης όπου απαιτείται υποχρεωτικά η εισαγωγή προσωπικών δεδομένων για τη δημιουργία του προσωπικού προφίλ κ.α.. Επιπλέον, ακόμα και στον εργασιακό χώρο του καθενός υπάρχουν αρχεία και πληροφορίες των προσωπικών του δεδομένων, ενά άλλο παράδειγμα αποτελούν τα ιατρικά αρχεία, ή οι χρηματικές συναλλαγές που πραγματοποιούνται καθημερινά.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρατηρούμε ότι:

- Πάνω από το ένα τέταρτο των χρηστών των κοινωνικών δικτύων (26%) και ένα μικρότερο ποσοστό (18%) των αγοραστών μέσω διαδικτύου αισθάνονται ασφαλείς για τα προσωπικά τους δεδομένα.
- Το 74% των Ευρωπαίων θεωρεί ότι η αποκάλυψη των προσωπικών τους δεδομένων είναι μέρος της σύγχρονης ζωής.
- Το 43% των χρηστών του διαδικτύου αναφέρουν ότι τους έχουν ζητηθεί παραπάνω προσωπικά δεδομένα από τα απαιτούμενα.
- Μόνο το ένα τρίτο των Ευρωπαίων πολιτών (33%) γνωρίζουν την ύπαρξη ανεξάρτητης διοικητικής αρχής που είναι υπεύθυνη για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.
- Το 90% των Ευρωπαίων πολιτών επιθυμεί μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.⁶⁷

⁶⁷ Leaflet European Commission "Why do we need an EU data protection reform?" site europa

Βάσει των παραπάνω στοιχείων παρατηρείται εμφανώς η ανασφάλεια και συγχρόνως η άγνοια των Ευρωπαίων διαδικτυακών χρηστών όσον αφορά τη συλλογή, επεξεργασία και διάδοση των προσωπικών τους δεδομένων. Όπως έχει ειπωθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν κίνδυνο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε τις βασικές αρχές σύννομης συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων με αναφορά σε δικαστικές υποθέσεις. Επίσης πρέπει να επισημάνουμε για μια ακόμα φορά ότι ο κάθε χρήστης έχει δικαίωμα στον πληροφοριακό αυτοπροσδιορισμό και στην προστασία της ιδιωτικής του ζωής και των δεδομένων του.

Αρχικά θα ασχοληθούμε με την περίπτωση της Google την πολιτική απορρήτου της, στη συνέχεια θα γίνει λόγος για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τέλος θα αναφερθούμε κατά πόσο όλα τα προηγούμενα αποτελούν απειλή για τα προσωπικά δεδομένα του καθενός και κατά πόσο αφήνουμε την τεχνολογία να εισβάλλει στην ιδιωτική μας ζωή.

2.1.1 Αρχές επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων

Κριτήρια προκειμένου να μπορέσουμε να κρίνουμε τη σύννομη ή όχι επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων είναι οι αρχές επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων.

α)*Αρχή νομιμότητας της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων*: αναφέρεται στην νόμιμη επεξεργασία με τρόπο που να μην παραβιάζει τις διατάξεις του νόμου για τα προσωπικά δεδομένα. Σημειωτέον ότι πρέπει πάντα να αναφέρεται ο σκοπός της επεξεργασίας.

β)*Αρχή αναλογικότητας*: αναφέρεται στα προσωπικά δεδομένα που πρέπει να σχετίζονται με το σκοπό της επεξεργασίας, ο οποίος πρέπει να είναι σύννομος και να εξυπηρετεί το νόμιμο σκοπό της επεξεργασίας και τη συλλογή των προσωπικών δεδομένων.

γ)*Αρχή της ασφάλειας και χρονικής διάρκειας τήρησης των δεδομένων*: τα αρχεία των προσωπικών δεδομένων πρέπει να είναι ακριβή, ενημερωμένα και να διατηρούνται

αποκλειστικά για όσο διάστημα απαιτείται για την εκπλήρωση του σκοπού της συλλογής και επεξεργασίας αυτών. Επίσης, οφείλεται να τηρείται η αρχή απορρήτου της επεξεργασίας των δεδομένων.

δ) *Αρχή του σκοπού*: αναφέρεται στην εκ των προτέρων γνωστοποίηση του σκοπού της συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων.

ε) *Αρχή της ποιότητας των δεδομένων*: προκειμένου είναι νόμιμη η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, πρέπει να είναι ενημερωμένα και ακριβή.⁶⁸

Αξίζει να αναφερθεί ότι προκειμένου να είναι νόμιμη η επεξεργασία των δεδομένων πρέπει να υπάρχει ρητή έγγραφη ή προφορική συγκατάθεση του υποκειμένου και η ενημέρωση αυτού για τους σκοπούς της επεξεργασίας, το υποκείμενο πρέπει να είναι σε πλήρη επίγνωση της επεξεργασίας που τυχόν δεχτούν τα προσωπικά του δεδομένα. Οι εξαιρέσεις όπου για την επεξεργασία των δεδομένων δεν απαιτείται η συγκατάθεση είναι όταν τίθεται θέμα διαφύλαξης δημόσιου συμφέροντος, για την εκτέλεση σύμβασης στην οποία το συμβαλλόμενο μέρος είναι ο συνδρομητής ή ο χρήστης και για τη λήψη μέτρων κατά το προσυμβατικό στάδιο μετά από αίτηση του συνδρομητή.⁶⁹

2.1.2 Διατήρηση δεδομένων και η Οδηγία 2006/24/EK

Είναι γεγονός ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι νομικές και τεχνικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών αναφορικά με τη διατήρηση των δεδομένων θέτει δύσκολα διλήμματα για τους παρόχους των υπηρεσιών διαδικτύου οι οποίοι έχουν μετατραπεί σε μεγάλες αποθήκες δεδομένων παραβιάζοντας κατά ένα τρόπο την ιδιωτική ζωή και το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων των ατόμων.

⁶⁸ Απόστολος Γέροντας, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εκδ.Ν Σακκουλας, Αθήνα Κομοτηνή 2002.

⁶⁹ Βλ. Ν.2472/1997 άρθρο 5 παρ.2β.

Επιπλέον, η διατήρηση των δεδομένων έρχεται σε σύγκρουση με τους νόμους περί προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Η ανάγκη ευρωπαϊκής εναρμόνισης και αλληλεπίδρασης μεταξύ της ιδιωτικής ζωής και της διατήρησης των δεδομένων οδήγησε στην έκδοση της οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων τον Μάρτιο του 2006. Σύμφωνα με την οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων, οι πάροχοι των "υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών" υποχρεούνται στην αποθήκευση των δεδομένων κίνησης και θέσης των φυσικών ή νομικών προσώπων που σχετίζονται με τηλεφωνικές κλήσεις, e-mails, καθώς και online δραστηριότητα για χρονικό διάστημα έξι μηνών έως και δύο χρόνων ανάλογα με την εθνική νομοθεσία κάθε κράτους.

Η έννοια της διατήρησης των δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία, σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιων δικτύων επικοινωνιών εισήχθη με την Οδηγία 2006/46/EK⁷⁰ που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

Στην Οδηγία αναφέρεται ότι για σκοπούς διερεύνησης, διαπίστωσης και δίωξης σοβαρών ποινικών αδικημάτων ορίζεται η διατήρηση των προσωπικών δεδομένων και των δεδομένων κίνησης και θέσης από 6 μήνες έως 2 έτη ανάλογα με τα οριζόμενα στην εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους.⁷¹ Με την Οδηγία 2006/46/EK οριοθετείται η αρχή της αναλογικότητας και του εύλογου χρόνου διατήρησης των δεδομένων και ορίζεται ότι θα διατηρούνται υποχρεωτικά από 6 μήνες έως και 2 χρόνια. Ακολούθως μετά την έκδοση της Οδηγίας η Γερμανική Ομάδα Εργασίας για την διατήρηση των προσωπικών δεδομένων και Γερμανοί πολίτες υπέγραψαν αίτηση για την μη διατήρηση των αποτελεσμάτων από τις μηχανές αναζήτησης του διαδικτύου. Στην Ελλάδα ο χρόνος διατήρησης ορίστηκε ο ένας χρόνος.⁷²

⁷⁰

Βλ. http://www.dpa.gr/pls/portal/docs/PAGE/APDPX/LAW/NOMOTHESIA%20PROSOPIKA%20DEDOMENA/FILES/ODHGIA%202009_136.PDF.

⁷¹ Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιαδου "Προσωπικά δεδομένα" εκδόσεις Σακκουλα Αίγινα Κομοτηνή 2007.

⁷² Σκέψεις, σχόλια και παρατηρήσεις με αφορμή την απόφαση ΔΕΚ C-301/2006 (Ιρλανδία κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως) για την ακύρωση της Οδηγίας 2006/24/EK για την υποχρεωτική

Οι Ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές μετά από έρευνα ισχυρίστηκαν ότι η δεκαοκτάμηνη έως και είκοσι τεσσάρων μηνών διατήρηση των αρχείων καταγραφής από την Google είναι υπερβολική ανοίγοντας το θέμα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της διατήρησης των δεδομένων. Η Google μείωσε την περίοδο αποθήκευσης των δεδομένων σε δεκαοκτώ μήνες, επισημαίνοντας την μελλοντική ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των αρχών προστασίας των προσωπικών δεδομένων και των νομοθετικών αρχών.⁷³

Συγκεκριμένα στο άρθρο 5 της Οδηγίας ορίζεται ότι διατηρούνται τα εξής δεδομένα:

α)δεδομένα αναγκαία για την ανίχνευση και τον προσδιορισμό της πηγής της επικοινωνίας,

β)δεδομένα αναγκαία για τον προσδιορισμό του προορισμού επικοινωνίας,

γ)δεδομένα αναγκαία για τον προσδιορισμό της ημερομηνίας, ώρας διάρκειας της επικοινωνίας,

δ)δεδομένα αναγκαία για τον προσδιορισμό του είδους επικοινωνίας,

ε)δεδομένα αναγκαία για τον προσδιορισμό θέσης όσον αφορά την πρόσβαση στο Διαδίκτυο, της υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας.

Στο άρθρο 12 της Οδηγίας ορίζεται η παράταση της διατήρησης των δεδομένων με την υποχρεωτική ειδοποίηση της Επιτροπής και των λοιπών κρατών μελών. Τέλος στην Οδηγία ορίζεται η ασφάλεια και η προστασία των δεδομένων από καταστροφή,

διατήρηση των δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ΔιΜΕΕ 1/2009.

⁷³ Γ. Τσόλια, Η διατήρηση και επεξεργασία δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών σύμφωνα με τη Οδηγία 2006/24/ΕΚ, ΔιΜΕΕ 2009.

απώλεια ή παράνομη αποθήκευση, πρόσβαση, ή επεξεργασία αυτών καθώς και η διαβίβαση αυτών στις αρμόδιες αρχές.

Η συγκεκριμένη Οδηγία προκάλεσε αντιδράσεις καθώς θεωρήθηκε ότι παραβιάζει τις βασικές αρχές της νομιμότητας του σκοπού και τρόπου επεξεργασίας και την αρχή της αναλογικότητας, επίσης θεωρήθηκε ότι παραβιάζε δυο θεμελιώδη δικαιώματα που ορίζονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης το θεμελιώδες δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και το θεμελιώδες δικαίωμα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επίσης η συγκεκριμένη Οδηγία θεωρήθηκε ότι είναι το πρώτο ουσιαστικό βήμα για την παρακολούθηση των δεδομένων των πολιτών. Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι η εν λόγω Οδηγία απέβλεπε στην εναρμόνιση της εσωτερικής αγοράς και όχι τόσο στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας.⁷⁴

Η Ομάδα 29 θεώρησε ότι η συγκεκριμένη Οδηγία παρέχοντας το δικαίωμα διατήρησης προσωπικών δεδομένων παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή του ατόμου. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 8 Απριλίου του 2014 κήρυξε την ακυρότητα της Οδηγίας.

Μπορεί φυσικά η ισχύς της Οδηγίας να ακυρώθηκε, άλλα η διατήρηση των δεδομένων είναι μια πραγματικότητα. Ακολούθως θα εξετάσουμε την περίπτωση της Google και πως η συγκεκριμένη μηχανή αναζήτησης ενδέχεται να παραβιάζει τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών και το δικαίωμά τους στην ιδιωτικότητα.

2.1.3 Η υπόθεση Google

⁷⁴ Σπύρος Τάσσης “Η χρήση ψηφιακών δικτύων κοινωνικής δικτύωσης και ιστολογίων”.

Η εταιρεία Google παρέχει μια από τις μεγαλύτερες μηχανές αναζήτησης του διαδικτύου διαδραματίζοντας κεντρικό ρόλο στη διαδικτυακή αναζήτηση, έχοντας καταφέρει να κυριαρχήσει στον χώρο του διαδικτύου. Η σχεδιαστική απλότητα της πλατφόρμας αναζήτησης κρύβει από πίσω αλγορίθμους που ενδεχομένως να είναι υπαίτιοι για τυχόν παραβιάσεις της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων, ίσως στο μεγαλύτερο πρόβλημα παραβίασης της ιδιωτικότητας που εμφανίστηκε ποτέ στην ανθρώπινη ιστορία⁷⁵. Η Google είναι μια από τις εταιρείες που έχει κατηγορηθεί αρκετές φορές για παραβίαση των προσωπικών δεδομένων των χρηστών, δεδομένου ότι έχει πρόσβαση στα αποθηκευμένα προσωπικά δεδομένα του κάθε χρήστη.

Το 2007 το Κέντρο Πληροφόρησης Προστασίας της Ιδιωτικής Ζωής (EPIC) υπέβαλε καταγγελία στην Επιτροπή Ανταγωνισμού των ΗΠΑ (Federal Trade Commission) για την συγχώνευση της Double Click με την Google Inc.. Το Δεκέμβριο του 2007 η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποδέχτηκε την συγχώνευση παρακάμπτοντας τις επιπτώσεις αυτής στην ιδιωτική ζωή των ατόμων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποδέχτηκε και αυτή με τη σειρά της τη συγχώνευση.⁷⁶

Η DoubleClick ήταν μια αναγνωρισμένη εταιρεία παροχής υπηρεσιών διαφήμισης στο διαδίκτυο. Η DoubleClick είχε συνδεθεί συχνά για χρήση “κατασκοπευτικού λογισμικού” λόγω των cookies που εγκαθίστανται κατά την περιήγηση των χρηστών από ιστοσελίδα σε ιστοσελίδα και καταγράφοντας τις εμπορικές διαφημίσεις που επιλέγονται από τον χρήστη κατά την περιήγηση. Επίσης η Double Click είχε κατηγορηθεί για παραπλάνηση των χρηστών και την καθοδήγησή τους προς ορισμένες διαφημίσεις βάσει επιλογής opt-out.⁷⁷⁷⁸

⁷⁵ Edward Felten “perhaps the most difficult privacy problem in all human history”.

⁷⁶ Omer Tene “What Google Knows” Privacy and Internet Search Engines” Utah Law Review.

⁷⁷ Frederic Debusiere “The EU E-Privacy Directive: A Monstrous Attempt to Starve the Cookie Monster” International Journal of Law and Information Technology Vol13 No1 Oxford University Press 2005.

⁷⁸ Ο όρος opt-out αναφέρεται σε διάφορες μεθόδους με τις οποίες τα άτομα μπορούν να αποφύγουν τη λήψη ανεπιθύμητων πληροφοριών για προϊόντα ή υπηρεσίες. Αυτή η επιλογή συνδέεται με τη στρατηγική μάρκετινγκ, όπως η τηλεπωλήσεις, e-mail marketing, ή το διαφημιστικό email.

Ένας σημαντικός αριθμός των πολιτών εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με την προτεινόμενη συγχώνευση όχι από την σκοπιά του ανταγωνισμού αλλά και σε σχέση με τα ζητήματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Οι ανησυχίες εστιάζονταν κυρίως στις αυξημένες δυνατότητες που ενδεχομένως να παρείχε η χρήση των βάσεων δεδομένων της DoubleClick⁷⁹ από την Google αναφορικά με τον έλεγχο της συμπεριφοράς των χρηστών στο διαδίκτυο⁸⁰.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις ανησυχίες αυτές, δηλαδή κατά πόσο ο συνδυασμός των βάσεων δεδομένων των μερών θα μπορούσε να παρακωλύσει σημαντικά τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό στην κοινή αγορά.

Συνεπώς, η Επιτροπή αξιολόγησε τη συγχώνευση αποκλειστικά βάσει των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, η απόφαση της Επιτροπής δεν έλαβε υπόψη την κοινοτική νομοθεσία σε σχέση με την προστασία του ατόμου και την προστασία της ιδιωτικής ζωής όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά έλαβε υπόψη το θέμα των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού.

Οι ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων ξεκίνησαν επίσης έρευνα για τις πρακτικές διατήρησης των προσωπικών δεδομένων της Google που γρήγορα επεκτάθηκε και σε άλλες μηχανές αναζήτησης. Οι ευρωπαϊκές ρυθμιστικές αρχές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι μηχανές αναζήτησης διατηρούν τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει αν και έχει ολοκληρωθεί ο σκοπός για τον οποίο συλλέχθηκαν. Έκριναν ότι, εκτός από συγκεκριμένες περιορισμένες περιπτώσεις, δεν υπάρχει κανένας λόγος να διατηρούν τα δεδομένα των χρηστών για ένα χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών. Η Google έχει μέχρι στιγμής αντιδράσει με την περίοδο διατήρησης των δεδομένων 18 μήνες σε 9.

⁷⁹ βλ. Competition Policy Newsletter, Google/DoubleClick: The first test for the Commission's non- horizontal merger guidelines, Num 2, 2008.

⁸⁰ Peter H. Lewis "Battling Cookie Monsters" N.Y.TIMES 2000.

Στην 1 Μαρτίου του 2012 η Google έθεσε σε ισχύ τη νέα πολιτική απορρήτου της. Από την μια το θέμα που προκύπτει είναι ότι η έννοια των προσωπικών δεδομένων έχει διαφορετική νομική αντιμετώπιση στις ΗΠΑ (Privacy Act) και διαφορετική αντιμετώπιση στην Ευρώπη (Directives 95/46/EK και 2002/58/EK) με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ενιαία αντιμετώπιση σε περίπτωση παραβίασης προσωπικών δεδομένων. Από την άλλη η Γαλλική Αρχή Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων σε ερευνά της εντόπισε ότι η νέα πολιτική απορρήτου προσκρούει στα άρθρα 10 και 11 της Οδηγίας 95/46 δηλαδή στην ενημέρωση του υποκειμένου για την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων και στα άρθρα 5 και 6 της ίδιας Οδηγίας για την συγκατάθεση του υποκειμένου για τυχόν επεξεργασία, συλλογή και διάδοση των προσωπικών του δεδομένων.

Βάσει της νέας πολιτικής απορρήτου της, η Google αναφέρει ότι καταγράφει όλα τα ερωτήματα αναζήτησης που συνδέονται με ένα συγκεκριμένο διεύθυνση IP ⁸¹. Στην πολιτική απορρήτου της, η εταιρεία αναφέρει τα παρακάτω:

◦ *Στοιχεία* *συσκευής*

Ενδέχεται να συλλέξουμε στοιχεία για τη συγκεκριμένη συσκευή (όπως το μοντέλο, την έκδοση του λειτουργικού συστήματος, τα μοναδικά αναγνωριστικά της συσκευής και πληροφορίες για το δίκτυο κινητής τηλεφωνίας). Η Google ενδέχεται να συσχετίσει τα αναγνωριστικά της συσκευής σας ή τον αριθμό τηλεφώνου σας με το Λογαριασμό σας Google.

◦ *Στοιχεία* *καταγραφής*

Όταν χρησιμοποιείτε τις υπηρεσίες μας ή προβάλλετε περιεχόμενο το οποίο

⁸¹ Μία διεύθυνση IP (Ip address - Internet Protocol address), είναι ένας μοναδικός αριθμός που χρησιμοποιείται από συσκευές για τη μεταξύ τους αναγνώριση και συνεννόηση σε ένα δίκτυο υπολογιστών που χρησιμοποιεί το Internet Protocol standard. Κάθε συσκευή που ανήκει στο δίκτυο - όπως επίσης δρομολογητές (routers), υπολογιστές, time-servers, εκτυπωτές, μηχανές για fax μέσω Internet, και ορισμένα τηλέφωνα - πρέπει να έχει τη δική της μοναδική διεύθυνση. Μία διεύθυνση IP μπορεί να θεωρηθεί το αντίστοιχο μιας διεύθυνσης κατοικίας ή ενός αριθμού τηλεφώνου (σύγκριση με VoIP) για έναν υπολογιστή ή άλλη συσκευή δικτύου στο Διαδίκτυο. Όπως κάθε διεύθυνση κατοικίας και αριθμός τηλεφώνου αντιστοιχούν σε ένα και μοναδικό κτίριο ή τηλέφωνο, μια IP address χρησιμοποιείται για τη μοναδική αναγνώριση ενός υπολογιστή ή άλλης συσκευής που συνδέεται στο δίκτυο.

συγκεκριμένης υπηρεσίας ή όταν η υπηρεσία επικοινωνεί περιοδικά με τους διακομιστές της Google, όπως σε περιπτώσεις αυτόματων ενημερώσεων⁸².

Η περιήγηση λοιπόν που κάνει ο χρήστης για την αναζήτηση διάφορων πληροφοριών καταγράφεται στο ιστορικό αναζήτησης το οποίο εξετάζοντας το κανείς μπορεί να συλλέξει πληροφορίες για τις θρησκευτικές, πολιτικές, σεξουαλικές πεποιθήσεις του χρήστη, είναι το προφίλ της προσωπικότητας του κάθε χρήστη.

Ο λόγος διατήρησης των δεδομένων σύμφωνα πάντα με την Google είναι ότι τα αρχεία των χρηστών είναι ζωτικής σημασίας για την εταιρεία καθότι της παρέχουν την δυνατότητα να βελτιώσει τις υπηρεσίες της και να παρέχει επαρκή ασφάλεια στους χρήστες.⁸³

Η Google προβαίνει στην ανάλυση των αρχείων καταγραφής αναζήτησης, ισχυριζόμενη ότι προβαίνει σε αυτή την ενέργεια για την βελτίωση της ποιότητας της αναζήτησης και τη δημιουργία νέων υπηρεσιών. Η Google ισχυρίζεται ότι χρησιμοποιεί τα αρχεία καταγραφής της αναζήτησης προκειμένου να εξατομικεύει και να βελτιστοποιεί την περιήγηση του χρήστη βασιζόμενη στο ιστορικό και στις παλαιότερες περιηγήσεις του χρήστη.

Επίσης, η Google τονίζει ότι η χρήση των αρχείων καταγραφής αναζήτησης γίνεται για την πρόληψη της απάτης και την προστασία του συστήματος ασφαλείας από πιθανές επιθέσεις. Ωστόσο, η Google αναλύει επίσης τα αρχεία καταγραφής αναζήτησης για τη στόχευση και τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των διαφημίσεων και συνεπώς την μεγιστοποίηση του κέρδους από τις διαφημίσεις αυτές. Η Google ισχυρίζεται ότι χρησιμοποιεί τα αρχεία καταγραφής της αναζήτησης

⁸² Πολιτική απορρήτου της Google http://www.google.com/intl/el_gr/policies/privacy/

⁸³ Letter from Mr. Peter Fleischer, Google Global Privacy Counsel, to Mr. Peter Schaar, Chairman Article 29 Data Protection Working Party (June 10, 2007), available at http://www.epic.org/privacy/ftc/google/gres_a29_061007.pdf [hereinafter Letter of Mr. Peter Fleischer].

προκειμένου να εξατομικεύει την περιήγηση του χρήστη βασιζόμενη στο ιστορικό και στις παλαιότερες περιηγήσεις.

Φυσικά η εταιρεία παρέχει και τη δυνατότητα ιδιωτικής περιήγησης την οποία θα αναφέρουμε παρακάτω και δίνει τη δυνατότητα στον χρήστη να ελέγχει τα δεδομένα που μοιράζεται με την Google.

2.1.4 Web Analytics- Google analytics

Με τον όρο web analytics εννοούμε τα στατιστικά δεδομένα που προκύπτουν από την πλοήγηση του χρήστη στο διαδίκτυο αποσκοπώντας στην καλύτερη κατανόηση του χειριστή της ιστοσελίδας της αλληλεπίδρασης μεταξύ των επισκεπτών και των ιστοσελίδων. Το Web Analytics είναι η μέτρηση, συλλογή, ανάλυση και παρουσίαση των δεδομένων στο Διαδίκτυο για τους σκοπούς της κατανόησης και της βελτιστοποίησης της χρήσης του διαδικτύου. Είναι ένα τρόπος βελτιστοποίησης των επιδόσεων του ιστοτόπου τους με γρήγορο και αξιόπιστο τρόπο. Το Google Analytics αποτελεί ένα μέσο του web analytics και διατίθεται από την Google.⁸⁴

Η Google Analytics είναι μια από τις κορυφαίες υπηρεσίες της Google που παρέχεται δωρεάν. Η Google Analytics⁸⁵ παρακολουθεί τις συμπεριφορές των επισκεπτών εξάγοντας συμπεράσματα για το ποιοί επισκέφτηκαν τις ιστοσελίδες ποιές ιστοσελίδες επισκέφτηκαν για πόσο καιρό κάνοντας επί της ουσίας ανάλυση των δεδομένων που τους παρέχεται από τις αναζητήσεις των χρηστών και καταλήγουν σε συμπεράσματα για την βελτίωση των ιστοσελίδων. Η Google Analytics θα μπορούσαμε να πούμε ότι εφαρμόζει την έννοια του στοχευμένου μάρκετινγκ (target marketing) το οποίο αναλύει τα δεδομένα επιλογής των χρηστών που συνιστάται από τρία μέρη:

⁸⁴ Wei Fang "Using Google Analytics for Improving Library Website Content and Design: A case study " University of Nebraska 2007.

⁸⁵ Using Google Analytics for Improving Library Website Content and Design: A Case Study.

- την τμηματοποίηση της αγοράς (segmentation),
- την στόχευση (targeting),
- την τοποθέτηση (positioning).

Ο στόχος της Google Analytics είναι βελτίωση του σχεδιασμού και του περιεχομένου των ιστοσελίδων για να ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες των επισκεπτών. Οι στόχοι είναι:

- Η χρήση του Google Analytics για την βελτίωση του περιεχόμενου και του σχεδιασμού των ιστοσελίδων,
- Η παρακολούθηση τις συμπεριφορές των επισκεπτών,
- Ο προσδιορισμός της αποτελεσματικότητας του συστήματος του μενού της ιστοσελίδας,
- Προτάσεις για τη βελτίωση εμπειριών των χρηστών,
- Η δημιουργία αποτελεσματικού τρόπου για τον επανασχεδιασμό της ιστοσελίδας.

Συνεπώς, η Google Analytics στοχεύει στην εκ βάθρων στατιστική ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν από τις αναζητήσεις των χρηστών για να βελτιώσει τις υπηρεσίες διαφήμισης στοχεύοντας στην έννοια του επαναληπτικού μάρκετινγκ. Το επαναληπτικό μάρκετινγκ παρέχει τη δυνατότητα άντλησης πληροφοριών από τις επισκέψεις των χρηστών οποίοι δείχνουν ενδιαφέρον στα προϊόντα και τις υπηρεσίες της ιστοσελίδας, και στη συνέχεια να εμφανίζονται διαφημίσεις προσαρμοσμένες σε αυτό το κοινό⁸⁶.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι για την στατιστική ανάλυση μιας ιστοσελίδας εγκαθίστανται cookies Η περίπτωση αυτή των «cookies» επίσης δεν εμπίπτει στην εξαίρεση της παρ. 5 του άρθρου 4 ν. 3471/2006, ακόμα και όταν αφορά αποκλειστικά

⁸⁶ Κ. Ιγγλέση Δελούκα” Η προστασία του καταναλωτή από την άμεση διαφήμιση στο διαδίκτυο” ΔΙΜΕΕ 1 (2004).

την στατιστική ανάλυση της επισκεψιμότητας σε μία ιστοσελίδα. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 5 της Οδηγίας 2002/58/EK όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία της 2009/136/EK, η χρήση της υπηρεσίας Google Analytics μπορεί να γίνει μόνο μετά από συγκατάθεση των χρηστών της ιστοσελίδας.⁸⁷

2.1.5 Cookies

Τα cookies είναι μικρά αρχεία κειμένου τα οποία αποθηκεύονται στον υπολογιστή μας κατά την πλοήγησή μας στο διαδίκτυο. Αυτό γίνεται από το διακομιστή της σελίδας που επισκεπτόμαστε έτσι ώστε να καταγράφονται οι κινήσεις μας με σκοπό την λειτουργικότερη περιήγηση του χρήστη. Συνήθως μπορούν να περιλαμβάνουν στοιχεία που έχουν συλλέξει από την περιήγηση του χρήστη στο διαδίκτυο όπως όνομα χρήστη (user name), συνθηματικό πρόσβασης (password), αριθμοί πιστωτικών καρτών, τα δεδομένα της σελίδας που πλοηγηθήκαμε, με σκοπό κατά την επίσκεψή μας στον ίδιο ιστότοπο να μην χρειάζεται η εισαγωγή των αναγνωριστικών μας στοιχείων.⁸⁸

Για παράδειγμα σε έναν ιστότοπο ηλεκτρονικού εμπορίου τα cookies χρησιμοποιούνται στα εργαλεία όπως καλάθι αγορών. Σε αυτή την περίπτωση τα cookies περιέχουν ένα μοναδικό αριθμό (ID Number) που χρησιμοποιεί ο συγκεκριμένος ιστότοπος ώστε να θυμάται τις ενέργειες στις οποίες έχει προβεί λειτουργώντας πάντα με την έννοια της βοηθητικής υποστήριξης προς τον χρήστη. Βάσει της ισχύουσας τεχνολογίας είναι σχεδόν αδύνατον να λειτουργήσουν οι ηλεκτρονικές αγορές χωρίς την εγκατάσταση cookies.⁸⁹

Τα cookies μπορεί να προέρχονται από τον ιστότοπο τον οποίο έχουμε επισκεφθεί ή από κάποιον άλλον. Συνήθως είναι άκακα, έχει όμως αποδειχθεί ότι

⁸⁷ http://www.dpa.gr/portal/page?_pageid=33,147274&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁸⁸ A. Stewart "Mysteries about the internet where cookies come from".

⁸⁹ M. Brain, How Internet Cookies Work <http://computer.howstuffworks.com/cookie3.htm>.

μπορούν να στείλουν πληροφορίες για τη συμπεριφορά μας στο διαδίκτυο.⁹⁰ Τα cookies μπορούν να αποτελέσουν απειλή για την ιδιωτικότητα και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Όταν ένας χρήστης επισκέπτεται μια ιστοσελίδα, ο διακομιστής αυτόματα συλλέγει ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τον επισκέπτη, όπως η διεύθυνση IP, τον φυλλομετρητή και το λειτουργικό σύστημα, την ιστοσελίδα που έχει επισκεφθεί ο χρήστης και τον χρόνο της επίσκεψης.

Υπάρχουν δυο ειδών cookies α) session cookies τα οποία διαγράφονται αυτομάτως μετά από το τέλος της μηχανής αναζήτησης,

β) persistent cookies τα οποία αποθηκεύονται στον υπολογιστή και χρησιμοποιούνται για άντληση πληροφοριών πολλαπλών περιηγήσεων στο διαδίκτυο για πολλαπλές επισκέψεις.⁹¹

Βάσει της Οδηγίας 2009/136/EK προβλέπεται η απαραίτητη συγκατάθεση του χρήστη για την εγκατάσταση και χρήση των cookies για το σύννομο της επεξεργασίας. Στο Ελληνικό δίκαιο η εγκατάσταση και χρήση cookies ρυθμίζεται από το άρθρο 4 παρ. 5 του Ν. 3471/2006, με το οποίο ενσωματώθηκαν στην εγχώρια έννομη τάξη οι προαναφερόμενες διατάξεις των Οδηγιών 2002/58/EK και 2009/136/EK. Οι πάροχοι των διαδικτυακών υπηρεσιών και επικοινωνιών απαγορεύεται να προβαίνουν στην καταγραφή του περιεχομένου των επικοινωνιών, μόνο επεξεργάζονται τα δεδομένα κίνησης για την χρέωση των καταναλωτών, επιτρέπεται να αποθηκεύουν προσωρινά δεδομένα για την μετάδοση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Όσον αφορά τους παρόχους υπηρεσιών στην Κοινωνία της Πληροφορίας, επιτρέπεται η χρήση των cookies μόνο κατόπιν απαραίτητης συγκατάθεσης του υποκειμένου εφόσον έχει πληροφορηθεί για την εγκατάσταση αυτών⁹² στον υπολογιστή του.

⁹⁰ βλ. Έγγραφο εργασίας Ομάδας 29 Ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα "Προστασία ιδιωτικής ζωής στο διαδίκτυο ολοκληρωμένη κοινοτική προσέγγιση σχετικά με την προστασία των δεδομένων στο Διαδίκτυο" Νοέμβριος 2000 5063/00/EL/Τελικό.

<http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2000/wp37el.pdf>

⁹¹ βλ. Ι. Ιγγλεζάκης "Εισαγωγή στο δίκαιο της Πληροφορικής (2006).

⁹² βλ. άρθρο 4 παρ. 5 εδ. α Ν. 3471/2006.

Τα θέματα που προκύπτουν για τους χρήστες του διαδικτύου είναι ότι τα Cookies συλλέγουν προσωπικές πληροφορίες από τους χρήστες. Οι κατέχοντες την πρόσβαση στις εν λόγω πληροφορίες μπορούν ενδεχομένως να προβούν σε διάφορες ενέργειες όπως πώληση των βάσεων δεδομένων σε τρίτους, δημιουργία προφίλ, αγοραπωλησίες μέσω e-commerce, παραβιάζοντας φυσικά την ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών.⁹³

Η συγκατάθεση του υποκειμένου για την εγκατάσταση cookies δεν γίνεται στις περιπτώσεις όπου είναι απαραίτητη για την λειτουργία της ιστοσελίδας, όπου απαιτείται ηλεκτρονική αναγνώριση του εγγεγραμμένου χρήστη, αναγνώριση του χρήστη στο ηλεκτρονικό εμπόριο κατά την πραγματοποίηση αγορών, αναγνώριση κατά την περιήγηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και κατά την περιήγηση σε ιστότοπους προβολής οπτικοακουστικού υλικού.⁹⁴ Βάσει του Ν.3471/2006 απαιτείται συγκατάθεση για τα cookies που εγκαθίστανται για τη διαδικτυακή διαφήμιση και για την στατιστική ανάλυση της ιστοσελίδας.

Είναι γεγονός ότι τα αρχεία cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή του χρήστη κατά την πλοήγηση αποτελούν πηγή άντλησης πληροφοριών αναφορικά με την αγοραστική συμπεριφορά, τις καταναλωτικές συνήθειες καθώς επίσης και το ψυχολογικό προφίλ του χρήστη, στοιχεία ιδιαίτερα χρήσιμα για τις διαφημιστικές εταιρείες και τις εταιρείες μάρκετινγκ όπου μπορούν να κατευθύνουν τα διαφημιστικά σποτ που ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις και τις ανάγκες του χρήστη.

Στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εμπίπτουν σαφώς τα cookies που χρησιμοποιούνται για διαδικτυακή διαφήμιση (online advertising), είτε αυτά εγκαθίστανται από τον ίδιο τον πάροχο της ιστοσελίδας, είτε από τρίτα διαφημιστικά δίκτυα μέσω του επισκεπτόμενου ιστότοπου. Συγκατάθεση απαιτείται επιπλέον και για

⁹³ Rachel Zimmerman "The Way the Cookies crumble internet privacy and data protection in the twenty-first century".

⁹⁴ http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp194_en.pdf Άρθρο 29 Ομάδα εργασίας για τα προσωπικά δεδομένα.

τα cookies που εγκαθίστανται με σκοπό την στατιστική ανάλυση (web analytics), ακόμη και αν αυτά αφορούν απλώς την στατιστική ανάλυση της επισκεψιμότητας μιας ιστοσελίδας. Εξαίρεση από τον κανόνα αυτό είναι τα cookies που εξυπηρετούν λειτουργικές ανάγκες της ιστοσελίδας και είναι απαραίτητα για την εμφάνισή της και την αποτελεσματική λειτουργία της στον υπολογιστή του καταναλωτή (functional cookies). Σχετικά με τα κριτήρια εξαίρεσης από την υποχρεωτική λήψη συγκατάθεσης για εγκατάσταση cookies ενδιαφέρον έχει η γνωμοδότηση της 7.6.2012 που εξέδωσε η Ομάδα Εργασίας για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων του άρθρου 29.

α) να είναι ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρη επίγνωση

β) Ο χρήστης να έχει προηγουμένως ενημερωθεί για τα δεδομένα προσωπικού του χαρακτήρα που θα τύχουν επεξεργασίας.

γ) Ο χρήστης να έχει προηγουμένως ενημερωθεί για τους σκοπούς της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του παρόχου υπηρεσιών κοινωνίας της πληροφορίας και του τυχόν εκπροσώπου του.

δ) Η συγκατάθεση να δύναται να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα.

Τρόποι για την απόκτηση από τον πάροχο υπηρεσιών κοινωνίας της πληροφορίας της ηλεκτρονικής συγκατάθεσης του χρήστη αναφορικά με τη χρήση μη εξαιρουμένων cookies, οι οποίοι ενδεχόμενα καλύπτουν τις παραπάνω αυστηρές προϋποθέσεις του νόμου είναι οι ακόλουθοι :

α) Εγγραφή χρήστη σε δικτυακό τόπο, κατά την οποία αυτός υποχρεωτικά λαμβάνει γνώση πλήρως ενημερωμένης με τις παραπάνω πληροφορίες πολιτικής προστασίας ιδιωτικότητας και του δίνεται η τεχνική δυνατότητα συναίνεσης ή απόρριψης για την εγκατάσταση ή μη cookies.

β) Αναδυόμενο παράθυρο ή αντίστοιχη εφαρμογή κατά την πρώτη είσοδο μη εγγεγραμμένου χρήστη στην κεντρική ιστοσελίδα του δικτυακού τόπου με παραπομπή σε πλήρως ενημερωμένη με τις παραπάνω πληροφορίες πολιτική προστασίας

ιδιωτικότητας και τεχνική δυνατότητα συναίνεσης ή απόρριψης με θετική ενέργεια του χρήστη για την εγκατάσταση ή μη cookies.

γ) Σε περίπτωση που ο χρήστης έχει καταλλήλως ρυθμίσει τον φυλλομετρητή του, ώστε να συγκατατίθεται στην εγκατάσταση και χρήση cookies, σημείωμα σε μόνιμη θέση στην κεντρική ιστοσελίδα του δικτυακού τόπου για τους μη εγγεγραμμένους χρήστες με προτροπή για επίσκεψη σε πλήρως ενημερωμένη με τις παραπάνω πληροφορίες πολιτική προστασίας ιδιωτικότητας.

Ανεξαρτήτως της μεθόδου τοποθέτησης, ο σκοπός ενός Cookie είναι να καταγράψει κάποια πτυχή των πληροφοριών του χρήστη από αβλαβή στοιχεία για την ιδιωτική του ζωή, σε πιο ιδιωτικές και ίσως προσωπικές πληροφορίες ή κωδικούς πρόσβασης, για μεταγενέστερη ανάκτηση. Οι πληροφορίες και οι συμπεριφορές που καταγράφονται παρέχονται από τις κινήσεις του χρήστη στο διαδίκτυο. Οι πληροφορίες που συλλέγονται κατά την πλοήγηση του χρήστη έχουν μεγάλη αξία για τις διαφημιστικές εταιρείες και εταιρείες μάρκετινγκ, βοηθώντας τη δημιουργία προφίλ χρήστη για την στοχευμένη προβολή προσφορών προϊόντων⁹⁵. Παρά το γεγονός ότι πολλά στοιχεία που αποκτώνται μέσω της χρήσης cookie δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμες προσωπικές πληροφορίες, η ικανότητα να συγκεντρώνουν διάφορα προφίλ δημιουργεί την ευκαιρία για τέτοιου είδους πληροφορίες για να γίνει προσωπικά αναγνωρίσιμα και, ως εκ τούτου, έχει αποδειχθεί ότι είναι μια αιτία ανησυχίας για τους καταναλωτές. Δυστυχώς, η καταγραφή αυτών των πληροφοριών μπορεί να αποτελέσει εισβολή της ιδιωτικής ζωής, ανάλογα με το βαθμό της γνωστοποίησης που συνοδεύει τον εν λόγω δραστηριότητα.⁹⁶

Τέλος, ότι τα περισσότερα προγράμματα περιήγησης στο διαδίκτυο κατά την “ιδιωτική περιήγηση”, που θα αναφερθεί παρακάτω, παρέχουν τη δυνατότητα απενεργοποίησης των cookies αλλά όχι όλες τις κατηγορίες αυτών, καθώς

⁹⁵ Nye Sharon “Internet Privacy-Regulating cookies and web bugs” PrivLawPRpr 26 2002 Privacy Law and Policy Reporter.

⁹⁶ Online Privacy and the Disclosure of Cookie Use: Effects on Consumer Trust and Anticipated Patronage “Anthony D. Miyazaki .

διαπιστώθηκε αδυναμία ολοκληρωτικής απενεργοποίησης των cookies που καταγράφουν της κινήσεις των χρηστών.⁹⁷

2.1.6 Google και η Υπόθεση Gonzales v Google Spain

Η απόφαση του ΔΕΚ το Μάιο του 2014⁹⁸ για πολλούς θεωρείται απόφαση σταθμός για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, καθώς παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα διαγραφής των συνδέσμων (hyperlinks)⁹⁹ που αναφέρονται στα προσωπικά του δεδομένα, για άλλους πάλι θεωρούν ότι η απόφαση παραβιάζει ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, αυτό της ελευθερίας της έκφρασης. Ο καθένας έχει δικαίωμα, μέσω της αποστολής συγκεκριμένης αίτησης στον φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης ή στην αρμόδια αρχή προστασίας των προσωπικών δεδομένων, να ζητήσει τη διαγραφή των δεδομένων που είτε δεν ισχύουν είτε δεν αφορούν κανέναν παρά μόνο τα προσωπικά δεδομένα ενός συγκεκριμένου ατόμου. Συνεπώς, κατά μια άποψη με αυτό τον τρόπο παρέχεται η δυνατότητα στους χρήστες του διαδικτύου να διαχειρίζονται τα δεδομένα τους και κατ'επέκταση διεκδικούν το δικαίωμα στη "ψηφιακή λήθη".

Το 2010, ο M. Costeja González υπέβαλε στην Ισπανική Αρχή Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων καταγγελία κατά της ισπανικής εφημερίδας καθημερινής κυκλοφορίας La Vanguardia Ediciones SL καθώς και κατά της Google Spain και της Google Inc. Ο M. Costeja González υποστήριξε ότι όταν το ονοματεπώνυμό του εισαγόταν από χρήστη του διαδικτύου στη μηχανή αναζήτησης της Google (Google

⁹⁷ "Any person... a pamphleteer" Internet Anonymity in the Age of Web 2.0 by Jonathan R. Mayer.

⁹⁸ Βλ. Opinion of Advocate General Jaaskinen. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=138782&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=362663>.

⁹⁹ Πηγή wikipedia "Συνήθως είναι μια λέξη ή φράση, συνήθως μαρκαρισμένη με χρωματισμό μπλε και με υπογράμμιση, ή ακόμη και μια εικόνα, που εντοπίζεται στο ηλεκτρονικό κείμενο μιας ιστοσελίδας στο διαδίκτυο και περιέχει την εντολή να «μεταφέρει» τον χρήστη σε άλλη σχετική ιστοσελίδα, από τον κόμβο προέλευσης στον κόμβο προορισμού. Ο χρήστης επιλέγοντας αυτή τη λέξη ή φράση έχει τη δυνατότητα να ερευνήσει περαιτέρω ένα θέμα από ποικίλες οπτικές να συγκρίνει πληροφορίες που προέρχονται από διαφορετικές πηγές και φορείς".

Search), εμφανίζονταν σύνδεσμοι προς δύο σελίδες της εφημερίδας La Vanguardia δημοσιευμένες τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο του 1998. Στις σελίδες αυτές περιλαμβανόταν ανακοίνωση για πλειστηριασμούς ακινήτων κατόπιν κατάσχεσης που είχε επιβληθεί στον M. Costeja González λόγω ασφαλιστικών οφειλών.

Με την καταγγελία αυτή, ο M. Costeja González ζήτησε, αφενός, να υποχρεωθεί η La Vanguardia να αποσύρει ή να τροποποιήσει τις σελίδες ώστε να μην εμφανίζονται πλέον τα προσωπικά δεδομένα του ή να χρησιμοποιήσει ορισμένα εργαλεία που προσφέρουν οι μηχανές αναζήτησης προκειμένου να προστατευθούν τα δεδομένα αυτά. Αφετέρου, ο M. Costeja González ζήτησε να υποχρεωθεί η Google Spain ή η Google Inc. να διαγράψει ή να αποκρύψει τα προσωπικά δεδομένα του ώστε να μην εμφανίζονται πλέον στα αποτελέσματα αναζήτησης και σε συνδέσμους της La Vanguardia. Στο πλαίσιο αυτό, ο M. Costeja González επισήμανε ότι η διαδικασία κατάσχεσης που είχε κινηθεί εναντίον του είχε ολοκληρωθεί και διευθετηθεί από μακρού και ότι οποιαδήποτε μνεία της διαδικασίας αυτής ήταν πλέον άνευ ουσίας.

Η ισπανική Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων απέρριψε την καταγγελία κατά της La Vanguardia, εκτιμώντας ότι η δημοσίευση των επίμαχων πληροφοριών από τον εκδότη ήταν νόμιμη. Αντιθέτως, η καταγγελία έγινε δεκτή κατά το μέρος που αφορούσε την Google Spain και την Google Inc. Η Αρχή Προστασίας ζήτησε από τις δύο εταιρίες αυτές να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διαγραφούν από το ευρετήριό τους τα επίμαχα δεδομένα και για να καταστεί ανέφικτη η μελλοντική πρόσβαση σε αυτά¹⁰⁰.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης είναι ο «υπεύθυνος» της επεξεργασίας κατά την έννοια της Οδηγίας, δεδομένου ότι αυτός καθορίζει τους σκοπούς και τους τρόπους της επεξεργασίας. Το Δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι στο μέτρο κατά το οποίο η δραστηριότητα της μηχανής αναζήτησης

¹⁰⁰ Απόσπασμα από την απόφαση δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανακοινωθέν τύπου αριθμ. 70/14 curia Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης αριθμός απόφασης C-131/12
<http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-05/cp140070el.pdf>.

συμπληρώνει τη δραστηριότητα των εκδοτών ιστοτόπων και ενδέχεται να θίγει σε μεγάλο βαθμό τα θεμελιώδη δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αυτής πρέπει να διασφαλίζει, στο πλαίσιο των ευθυνών, των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων του, ότι η εν λόγω δραστηριότητα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της Οδηγίας. Μόνο κατά τον τρόπο αυτό θα μπορούν οι εγγυήσεις που προβλέπει η Οδηγία να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους και θα μπορεί να υλοποιείται στην πράξη η αποτελεσματική και πλήρης προστασία των ενδιαφερομένων προσώπων (ιδίως η προστασία της ιδιωτικής τους ζωής).

Όσον αφορά το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Google Spain αποτελεί θυγατρική της Google Inc. επί του ισπανικού εδάφους και, ως εκ τούτου, «εγκατάσταση» κατά την έννοια της Οδηγίας. Το Δικαστήριο απορρίπτει το επιχείρημα ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Google Search δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της εγκατάστασης αυτής στην Ισπανία. Το Δικαστήριο εκτιμά συναφώς ότι η επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων, εφόσον πραγματοποιείται για τις ανάγκες υπηρεσίας μηχανής αναζήτησης την οποία εκμεταλλεύεται επιχείρηση που έχει μεν έδρα σε τρίτο κράτος αλλά διαθέτει εγκατάσταση εντός ορισμένου κράτους μέλους, εκτελείται «στα πλαίσια των δραστηριοτήτων» της εν λόγω εγκατάστασης, κατά την έννοια της Οδηγίας, εφόσον η εγκατάσταση αυτή έχει ως σκοπό την προώθηση και πώληση, εντός του προαναφερθέντος κράτους μέλους, του διαφημιστικού χώρου που διατίθεται στο πλαίσιο της μηχανής αναζήτησης και που αποσκοπεί στην οικονομική εκμετάλλευση της υπηρεσίας που παρέχεται με τη μηχανή αυτή.

Στη συνέχεια, όσον αφορά την έκταση της ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι αυτός έχει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την υποχρέωση να απαλείφει από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, συνδέσμους προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο αυτό. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η υποχρέωση αυτή ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία το ονοματεπώνυμο αυτό ή οι πληροφορίες αυτές δεν έχουν διαγραφεί, προηγουμένως η

ταυτοχρόνως, από τις ως άνω ιστοσελίδες, ακόμη και όταν αυτή καθαυτή η δημοσίευση των επίμαχων πληροφοριών στις εν λόγω ιστοσελίδες είναι νόμιμη¹⁰¹»

Τα κυριότερα σημεία της απόφασης του Δικαστηρίου είναι τα ακόλουθα:

α) Το πρώτο θέμα που προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου είναι κατά πόσο η δραστηριότητα ευρετηρίασης και αποθήκευσης πληροφοριών στις μηχανές αναζήτησης, που είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο, μπορεί να θεωρηθεί ως "Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων" κατά την έννοια της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων¹⁰². Όσον αφορά τα προσωπικά δεδομένα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας για την επεξεργασία, επίσης όρος επεξεργασία ισχύει και για τα δεδομένα που είναι ήδη αναρτημένα και συνεπώς είναι δημόσια¹⁰³

β) Εν συνεχεία, προκύπτει το ερώτημα κατά πόσο ο χειριστής των προσωπικών δεδομένων μπορεί να θεωρηθεί ως ελεγκτής της επεξεργασίας. Στην Οδηγία ορίζεται ο ελεγκτής, ως νομικό πρόσωπο ή άλλος φορέας που μόνος ή με άλλους καθορίζει τους στόχους και τα μέσα της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων¹⁰⁴. Το Δικαστήριο της ΕΕ θεωρεί ότι ο χειριστής των μηχανών αναζήτησης καθορίζει τους σκοπούς και τα μέσα της επεξεργασίας στο ζήτημα, και ως εκ τούτου μπορεί να θεωρηθεί ως ένα χειριστής.

γ) Όπως ορίζεται στο άρθρο 4 παρ.1 της Οδηγίας για τα προσωπικά δεδομένα «κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει τις εθνικές διατάξεις που θεσπίζει δυνάμει της παρούσας Οδηγίας για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, όπου: η επεξεργασία

¹⁰¹ Απόσπασμα από την απόφαση δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανακοινωθέν τύπου αριθμ. 70/14 curia Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης.

¹⁰² βλ. Οδηγία 95/46/ΕΚ άρθρο 2(α) και 2(β).

¹⁰³ βλ. ανάρτηση του Scott D. Goss, Senior Privacy Counsel, Qualcomm "Future of Privacy forum"
<http://www.futureofprivacy.org/2014/09/04/data-protection-law-errors-in-google-spain-vs-google-inc-v-agencia-espanola-de-proteccion-de-datos-mario-costeja-gonzalez/>

¹⁰⁴ Άρθρο 2 παρ 4 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

πραγματοποιείται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της εγκατάστασης του υπευθύνου στο έδαφος του κράτους μέλους. Όταν ο ίδιος υπεύθυνος είναι εγκατεστημένος στο έδαφος περισσότερων του ενός κρατών μελών, πρέπει να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ότι κάθε εγκατάστασή του πληροί τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από την ισχύουσα εθνική νομοθεσία” το η Google λοιπόν αναφορικά με το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας ισχυρίστηκε ότι η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων δεν πραγματοποιήθηκε στην Ισπανία, υποστηρίζοντας ότι η οποιαδήποτε επεξεργασία δεδομένων που συνδέεται με τις μηχανές αναζήτησης έγινε αποκλειστικά από την Google Inc με έδρα τις ΗΠΑ και ότι η Google Spain, η οποία σύμφωνα με την Google δραστηριοποιείται αποκλειστικά στην παροχή διαφημίσεων για την Google Inc.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 4 παρ.1 της Οδηγίας πρέπει να ερμηνευτεί ως ότι η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων γίνεται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του υπεύθυνου επεξεργασίας, όταν ο χειριστής της μηχανής αναζήτησης ιδρύει σε κράτος μέλος υποκατάστημα ή θυγατρική, η οποία προορίζεται για την προώθηση και την πώληση διαφημιστικού χώρου που προσφέρονται από την εν λόγω μηχανή και το οποίο κατευθύνει τη δραστηριότητά του προς τους κατοίκους του εν λόγω κράτους μέλους.¹⁰⁵

δ) Το ΔΕΚ αναφέρει ότι τα αποτελέσματα που παράγονται κατά τη διάρκεια μιας αναζήτησης μπορούν να παραβιάσουν την προστασία προσωπικών δεδομένων, εξάλλου η αναζήτηση ενός ονόματος για παράδειγμα παράγει αποτελέσματα που αναφέρονται σε διάφορες πτυχές την ιδιωτικής του ζωής, όπου ομολογουμένως χωρίς την βοήθεια ή την ύπαρξη της μηχανής αναζήτησης δεν θα μπορούσαν να εξαχθούν. Συνεπώς πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα διαγραφής από τα αποτελέσματα αναζητήσεων των μηχανών αναζήτησης δεδομένα που κρίνεται ότι παραβιάζουν το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.

¹⁰⁵ Kuner C, Transborder Data Flows and Data Privacy Law (PhD thesis University of Tilburg, academic version) (Kuner 2012), chapter VI and VII..

Το ΔΕΚ ερμηνεύοντας το άρθρο 12 παρ. β της Οδηγίας αναφέρει ότι το υποκείμενο των δεδομένων διατηρεί το δικαίωμα να απαγορεύσει την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αν η επεξεργασία δεν συνάδει με την Οδηγία. Σύμφωνα με το ΔΕΚ η ασυμβατότητα αυτή μπορεί να προκληθεί όχι μόνο από το γεγονός ότι τα δεδομένα δεν είναι ακριβή αλλά κυρίως δεν συνάδουν με τους σκοπούς της επεξεργασίας, δεν είναι ακριβή και η χρονική περίοδος αποθήκευσης υπερβαίνει το επιτρεπτό χρόνο. Πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος των χρηστών για αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο και ο σεβασμός και προστασία των προσωπικών δεδομένων των χρηστών. Το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας υπερνικά το οικονομικό ενδιαφέρον του χειριστή των μηχανών αναζήτησης. Τέλος, αν μετά από αίτηση του υποκείμενου των δεδομένων για διαγραφή των δεδομένων του και ο χειριστής δεν προβεί στις απαραίτητες ενέργειες, το υποκείμενο των δεδομένων έχει τη δυνατότητα να απευθυνθεί στην αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων ή σε δικαστική αρχή για να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες απαλοιφής των δεδομένων.¹⁰⁶

2.1.7 Η υπόθεση Gonzalez και η ελευθερία έκφρασης

Όπως αναφέρθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου για μια μεγάλη ομάδα χρηστών αποτέλεσε “σημαντικό βήμα για την αποκατάσταση της ψηφιακής αξιοπρέπειας¹⁰⁷” από την άλλη μεριά εμφανίζονται υποστηρικτές της άποψης ότι η εν λόγω απόφαση παραβιάζει και περιορίζει την ελευθερία έκφρασης μια από τις βασικές αρχές των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που προστατεύεται από τον Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για παράδειγμα υπήρξαν πολλές διαμαρτυρίες δημοσιογράφων οι οποίοι υποστηρίζουν ότι δεν εμφανίζονται τα άρθρα τους στις αναζητήσεις γεγονός που θεωρείται ως ρύθμιση της ελευθερίας έκφρασης¹⁰⁸. Ο

¹⁰⁶ Google Spain v Gonzalez: Did the Court Forget about the Freedom of Expression? Stefan Kulh, Frederik Borgesius. European Journal of Risk Regulation.

¹⁰⁷ Fertik The right to be forgotten may help protect our digital dignity The Guardian 11 July 2014.

¹⁰⁸ Paleit A Fontanella-Khan J and Pickard J (2014) “Google’s removal of BBC article raises censorship fears” 3 July 2014.

ιδρυτής της Wikipedia σχολιάζοντας την απόφαση του Δικαστηρίου ως επικίνδυνη και ανήθικη καθώς δίνει ο δικαίωμα στη λογοκρισία από ότι στη λήθη¹⁰⁹.

Το ΔΕΚ στην απόφαση του έδωσε ιδιαίτερη σημασία στο δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και στην προστασία προσωπικών απ' ότι στο δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης που περιλαμβάνει και το δικαίωμα λήψης πληροφοριών. Επιπλέον, το Δικαστήριο αντιμετώπισε τους φορείς μηχανών αναζήτησης ως ελεγκτές της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων σε ιστοσελίδες τρίτων, οι εταιρείες μηχανών αναζήτησης βρίσκονται αντιμέτωπες με την εξισορρόπηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που διακυβεύονται που σε ορισμένες περιπτώσεις ο χειριστής των μηχανών αναζήτησης δεν είναι το πλέον κατάλληλο πρόσωπο για την εν λόγω εξισορρόπηση¹¹⁰.

Ο Victor Mayer-Schonberger καθηγητής Διακυβέρνησης και Ρύθμισης του Διαδικτύου υποστηρίζει την ορθότητα της ετυμολογίας του δικαστηρίου και εξηγεί ότι «η προστασία της ελευθερίας του λόγου δεν καλύπτει την Google γιατί η εταιρεία αρνήθηκε ρητά να χαρακτηρίσει τις πράξεις της ως έκφραση λόγου. Ισχυρίστηκε ότι έκανε ξεκάθαρα επεξεργασία δεδομένων μέσω υπολογιστών και χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση. Άρα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δεν είχε επιλογή παρά να εφαρμόσει τις διατάξεις της Οδηγίας για την προστασία των δεδομένων¹¹¹».

Μετά την εν λόγω απόφαση η Google δημιούργησε το συμβούλιο ειδικών¹¹² και ανακοινώσε εκστρατεία ενημέρωσης σε ευρωπαϊκές χώρες με σκοπό να εξηγήσει τις θέσεις της περί ιδιωτικότητας.¹¹³

¹⁰⁹ Lomas N Jimmy Wales Blasts Europe's Right to be forgotten ruling as a terrible danger.

¹¹⁰ *Google Spain v Gonzalez : Did the Court Forget about the Freedom of Expression Stefan Kulk and Frederik Zuiderveen Borgesius.*

¹¹¹ Παλαιολόγος Γ.ΤΟ ψηφιακό δικαίωμα στη λήθη διχάζει Καθημερινή 14 Ιουνίου.

¹¹² <https://www.google.com/advisorycouncil/>

¹¹³ Scott Google to Tour Europe to Discuss Privacy The New York Times 2014.

2.1.8 Google Street View

Η εφαρμογή Street View¹¹⁴ που αποτελεί υπηρεσία της Google έκανε την εμφάνιση της το 2007 στις ΗΠΑ με σκοπό την χαρτογράφηση των οδών με την εμφάνιση φωτογραφιών από πολλές οπτικές γωνίες. Οι λήψεις γίνονται από οχήματα που κυκλοφορούν στις οδικές αρτηρίες των μεγάλων πόλεων και είναι εφοδιασμένα με κάμερες 360 μοιρών. Η συγκεκριμένη εφαρμογή έχει γίνει αντικείμενο πολλών συζητήσεων μεταξύ δικηγόρων και πολιτικών προσώπων κατά πόσο παραβιάζει την ιδιωτικότητα, αυτή είναι και η αιτία καθυστέρησης της εισαγωγής της συγκεκριμένης υπηρεσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς εκφράστηκαν ανησυχίες ότι η λήψη φωτογραφιών σε δημόσιους χώρους θα μπορούσε να παραβιάσει κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ιδιωτική ζωή¹¹⁵.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμώντας να προασπίσει το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικότητας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25 της Οδηγίας ορίζει την ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων ως ακολούθως «η διαβίβαση προς Τρίτη χώρα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που έχουν υποστεί επεξεργασία ή πρόκειται να υποστούν επεξεργασία μετά τη διαβίβαση τους, επιτρέπεται μόνον εάν, τηρουμένων των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται σύμφωνα με τις λοιπές διατάξεις της παρούσας Οδηγίας, η εν λόγω τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας», οποιαδήποτε παραβίαση τάσσεται κατά του σκοπού της νομοθεσίας. Τον Μάιο του 2008, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων στην Ελλάδα απέρριψε πρόταση φωτογράφησης κεντρικών οδών από την Google, έως ότου διευκρινιστούν τα μέτρα για την προστασία της ιδιωτικότητας, συμπεριλαμβανομένου της διάρκειας αποθήκευσης των φωτογραφιών. Το 2013, η εταιρεία γνωστοποίησε εκ νέου την πρόθεση της να επεξεργαστεί τις εικόνες δρόμων ελληνικών περιοχών για την παροχή της υπηρεσίας Street View. Η Αρχή, εξέδωσε απόφαση, με την οποία έκρινε ότι η παροχή υπηρεσίας εικονικής περιήγησης στους δρόμους ελληνικών περιοχών είναι σύμφωνη με τον νόμο περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων 2472/1997, εφόσον η εταιρεία τηρεί τους όρους να

¹¹⁴ <https://www.google.com/maps/views/streetview?gl=us>.

¹¹⁵ Heidi Blake Google's EU Warning Over Street View Privacy

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/7322309/Googles-EU-warning-over-Street-View-privacy.html>.

ενημερώσει τα υποκείμενα των δεδομένων ως προς τον σκοπό της τρισδιάστατης περιήγησης στους δρόμους ελληνικών περιοχών, πριν από την έναρξη της υπηρεσίας, δια του Τύπου και μέσω σχετικής με τη συγκεκριμένη υπηρεσία ιστοσελίδας.

Το δικαίωμα αντίρρησης του άρθρου 13 παρ. 1 Ν. 2472/1997 ισχύει πριν από την έναρξη της υπηρεσίας μόνο για τις οικίες, καθώς οι εικόνες προσώπων και πινακίδων οχημάτων θα παρουσιάζονται μονίμως θολωμένες. Εξάλλου, η εταιρεία δήλωσε ότι, με την έναρξη της υπηρεσίας και τη δημοσίευση των σχετικών φωτογραφιών, παρέχει ειδικό ηλεκτρονικό εργαλείο μέσω του οποίου κάθε χρήστης μπορεί να ζητά τη θόλωση εικόνων προσώπων και πινακίδων οχημάτων, ενώ το υποκείμενο των δεδομένων και τη θόλωση της οικίας του.

Τέλος, για την έναρξη της υπηρεσίας στην Ελλάδα η Αρχή έλαβε υπόψη και τις απόψεις της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/EK και κατόπιν πριν να κρίνει τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεν επέτρεπε την έναρξη εργασιών συλλογής εικόνων. Τα ζητούμενα συμπληρωματικά στοιχεία αναφέρονται ιδίως στα εξής:

- Συμπλήρωση της γνωστοποίησης με υπόδειξη εκπροσώπου της Google στην Ελλάδα και αποσαφήνιση του ρόλου της ελληνικής εταιρείας της Google ως προς τη συγκεκριμένη υπηρεσία καθώς και του γεωγραφικού χώρου που θα καλύπτει η υπηρεσία στην Ελλάδα.
- Λήψη μέτρων για την ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων που να είναι επαρκή και πρόσφορα και θα αφορούν στα χαρακτηριστικά της υπηρεσίας και τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων. Η απλή σήμανση των οχημάτων του κινητού συνεργείου λήψης εικόνων δεν κρίνεται επαρκής και πρόσφορος τρόπος ενημέρωσης.
- Αναφορά στα μέτρα που λαμβάνονται για την αποφυγή λήψης εικόνων από χώρους που ενδέχεται να αποκαλύπτουν ευαίσθητα δεδομένα.
- Προσδιορισμό κατόπιν επαρκούς αιτιολόγησης του χρόνου τήρησης και έκτασης των πρωτογενών δεδομένων, δηλαδή των εικόνων πριν την επεξεργασία θόλωσής

τους, καθώς και προσδιορισμό των κατηγοριών τυχόν αποδεκτών αυτών των δεδομένων.

- Διενέργεια από εξειδικευμένες ελεγκτικές εταιρίες περιοδικών ελέγχων των μέτρων ασφαλείας που εφαρμόζονται στα πρωτογενή δεδομένα.

Αντιστοίχως στο Ηνωμένο Βασίλειο, η αρχή προστασίας δεδομένων και άλλες αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων εξέφρασαν ανησυχίες για την εφαρμογή της Google καθώς θεωρήθηκε ότι ενδεχομένως να τύγχανε παραβίασης ο νόμος περί προστασίας των πληροφοριών του 2008.¹¹⁶

Ακολούθως, η αρχή προστασίας της Ελβετίας επέτρεψε τη λειτουργία της Google Street View στην Ελβετία με την προϋπόθεση την προστασία των προσωπικών δεδομένων και κυρίως την υποχρέωση της Google να «θολώνει τα πρόσωπα που εμφανίζονται τις φωτογραφίες καθώς και τις πινακίδες και να προστατεύονται τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, επιπλέον ρητή ήταν η απαγόρευση λήψεων σε χώρους όπως φυλακές και σχολεία καθώς επίσης η Google θα πρέπει να σέβεται το αίτημα των ατόμων προς μη δημοσίευση φωτογραφιών τους και κατ' επέκταση την ανάγκη προστασίας της ιδιωτικότητάς τους¹¹⁷. Τελικά, η εισαγωγή της εφαρμογής Street View εγκρίθηκε όταν η Google συμφώνησε να «θολώνει» τα πρόσωπα και τα ευαίσθητα δεδομένα¹¹⁸.

Η Google προβαίνει στην θόλωση των φωτογραφιών που εμφανίζονται πολίτες και ο αριθμός πινακίδας των αυτοκινήτων . Στην περίπτωση που κάποιος περαστικός εμφανιστεί στο Street View παρά τη θέληση του μπορεί να αναφέρει την παραβίαση.

¹¹⁶ Michael Liedtke Google Hits the Streets Raises Concerns Wash Post http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/06/01/AR2007060101488_pf.html.

¹¹⁷ <https://epic.org/privacy/streetview/>

¹¹⁸ Jane Kirtley Privacy Protection Safety and Security 2009.

Συμπερασματικά, ενώ η υπηρεσία Street View της Google έχει εγείρει πολλές ανησυχίες μεταξύ των ευρωπαϊκό επίπεδο, για την προστασία της ιδιωτικής ζωής από την άλλη εμφανίζονται οι υπερασπιστές της εφαρμογής του Street View της Google λέγοντας ότι αυτή μπορεί κάλλιστα να λειτουργήσει ως δημόσια υπηρεσία για την εξυγίανση του εγκλήματος, ένας τρόπος αστυνομικής έρευνας, καθώς και έρευνας γύρω από τα ταξίδια, την ασφάλεια, και τις καθημερινές δραστηριότητες των χωρών.

2.2 Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

2.2.1 Το φαινόμενο Facebook

Στις 18 Δεκεμβρίου του 2010, εκδηλώθηκαν εξεγέρσεις στην Τυνησία και την Αίγυπτο, εμφύλια σύρραξη στη Λιβύη, εξεγέρσεις στο Μπαχρέιν, τη Συρία και την Υεμένη. Μεγάλες διαδηλώσεις έγιναν επίσης στην Αλγερία, το Ιράν, το Ιράκ, την Ιορδανία, το Μαρόκο και το Ομάν. Μικρότερες οργανωμένες διαμαρτυρίες έγιναν στο Τζιμπουτί, το Κουβέιτ, τον Λίβανο, τη Μαυριτανία, τη Σαουδική Αραβία, και το Σουδάν, οι εξεγέρσεις που περιγράψαμε παραπάνω χαρακτηρίστηκαν σαν “Αραβική Άνοιξη”. Κοινό γνώρισμα των διαδηλώσεων ήταν οι μαζικές διαμαρτυρίες με καμπάνιες, απεργίες, πορείες, καθώς και η χρήση κοινωνικών δικτύων όπως το Facebook, το Twitter και το YouTube, για την οργάνωση, την επικοινωνία, και την ενημέρωση περί των προσπαθειών των κρατών για καταπίεση και λογοκρισία.¹¹⁹

Με παράδειγμα την χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην συγκεκριμένη περίπτωση της Αραβικής Άνοιξης μπορούμε να δούμε τον ρόλο του διαδικτύου στο σύγχρονο κόσμο και τις δυνατότητες που μπορεί να παρέχει η ταχύτητα της πληροφορίας, παρ’όλα αυτά τα κοινωνικά δίκτυα δεν έχουν ακόμα τη δυναμική να ανατρέψουν κυβερνήσεις αλλά στην περίπτωση της Αραβικής Άνοιξης η τεχνολογία

¹¹⁹ http://el.wikipedia.org/wiki/Αραβική_Άνοιξη.

έπαιξε σημαντικό ρόλο και ένα δίαυλο επικοινωνίας κάτι που στο παρελθόν ήταν πραγματικά αδιανόητο¹²⁰.

Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι η εν λόγω διαμαρτυρία μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έγινε σε ένα κόσμο όπου η χρήση του διαδικτύου και η πρόσβαση σε αυτό είναι σε ένα μεγάλο βαθμό ελεγχόμενη από τις κυβερνήσεις καθώς θεωρείται ως απειλή. Στον αραβικό κόσμο η χρήση των νέων τεχνολογιών έγινε περίπου δέκα χρόνια μετά από ότι στον υπόλοιπο κόσμο. Ένα μέρος του προβλήματος ήταν οι αραβικοί χαρακτήρες δεν είναι όλα τόσο εύκολο να χρησιμοποιήσετε σε έναν υπολογιστή. Για το μεγαλύτερο μέρος, η χρήση του διαδικτύου περιοριζόταν σε μικρό ποσοστό του πληθυσμού που ήταν σε θέση να μιλούν αγγλικά¹²¹.

Συνεχίζοντας μπορούμε να πούμε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι διαδικτυακοί τόποι που παρέχουν τη δυνατότητα επικοινωνίας με τη δημοσίευση πληροφοριών από τον ίδιο τον χρήστη. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επίσης ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση, τη συζήτηση και γενικώς οποιαδήποτε πληροφορία αφορά το χρήστη ούτως ώστε να γίνει ανταλλαγή σχολίων και δημοσίευση δεδομένων της ιδιωτικής του ζωής. Τα πιο γνωστά μέσα κοινωνικής δικτύωσης με τους περισσότερους εγγεγραμμένους χρήστες είναι: το Facebook, το Twitter, το YouTube, το Instagram, το Flickr κ.α.. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν πρωταρχικώς μια μορφή κοινωνικοποίησης, αλληλεπίδρασης και ελευθερίας εκφράσεως και ανθούν στις μεγάλες πόλεις λόγω της αποξένωσης των ατόμων. Η εν λόγω διαδικτυακή κοινότητα στοχεύει μέσω της δημοσίευσης προσωπικών πληροφοριών την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων με την αποκάλυψη στοιχείων της προσωπικής τους ζωής.¹²² Παρακάτω θα γίνει προσπάθεια ανάλυσης του φαινομένου Facebook και κατά πόσο παραβιάζεται η ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά δεδομένα.

¹²⁰ <http://www.wired.com/2013/04/arabspring/>.

¹²¹ <http://www.arabipcentre.com/use-of-internet-in-the-arab-world.php>

¹²² Φερενίκη Παναγοπούλου-Κουταντζή "Οι ιστότοποι κοινωνικής Δικτύωσης ως Εθνική Ευρωπαϊκή και Διεθνής Πρόκληση της Προστασίας της Ιδιωτικότητας Αθήνα 2010".

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου και η διείσδυση σε κάθε φάσμα της καθημερινής ζωής του ατόμου έχει συντελέσει στην ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τα τελευταία χρόνια η επίσκεψη των χρηστών σε αυτά έχει αυξηθεί δραματικά. Οι υπηρεσίες που παρέχουν τα εν λόγω μέσα είναι η δημιουργία προσωπικών προφίλ και η κοινοποίηση στιγμών της ιδιωτικής τους ζωής στους φίλους τους, που διατηρούν και αυτοί με τη σειρά τους λογαριασμούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Το Facebook είναι ένα από τα δημοφιλέστερα μέσα στη σύγχρονη Κοινωνία της Πληροφορίας που απαριθμεί πολλά εκατομμύρια χρηστών Facebook¹²³ έχει στόχο να αποτελέσει εργαλείο σύνδεσης των ανθρώπων με φίλους, γνωστούς, συναδέλφους, ή συμμαθητές που έχουν χαθεί ή δεν έχουν χρόνο να ειπωθούν. Για την εγγραφή στο Facebook απαιτείται η συμπλήρωση του ονοματεπώνυμου, ημερομηνία γεννήσεως και υποχρεωτικά ένας λογαριασμός ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ούτως ώστε να γίνει η ταυτοποίηση.

Πρωταρχικώς στόχος είναι η επικοινωνία μεταξύ των χρηστών οι οποίοι δεν χρησιμοποιούν κάποιο ψευδώνυμο αλλά στοιχεία της πραγματικής τους ταυτότητας για την είσοδο στην διαδικτυακή κοινωνία του Facebook. Τέλος, το γεγονός ότι η υπηρεσία παρέχεται δωρεάν στο χρήστη την καθιστά ιδιαίτερα δημοφιλή και απλή, εξίσου απλός είναι και ο τρόπος με τον οποίο ο χρήστης παρουσιάζει στιγμές της ιδιωτικής του ζωής και των προσωπικών δεδομένων καταρρίπτοντας ενδεχομένως τα όρια μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας.¹²⁴

Επίσης αξίζει να αναφέρουμε τις συχνές αλλαγές στις οποίες προβαίνει η εταιρεία κοινωνικής δικτύωσης σχετικά με τις ρυθμίσεις απορρήτου, με συνέπεια ο χρήστης να μην είναι ποτέ αρκετά ενημερωμένος και γνώστης της διαχείρισης, συλλογής και

¹²³ βλ. ιστότοπο εφαρμογής www.facebook.com

¹²⁴ Gross /Acquisti "Information revelation and privacy in online social networks (the Facebook case) ACM Workshop on privacy in the electronic society 2005".

επεξεργασίας των προσωπικών του δεδομένων, για παράδειγμα η εταιρεία το έτος 2005 ανέφερε στην πολιτική απορρήτου της ότι “Οι προσωπικές πληροφορίες που εισάγετε στο Facebook δεν θα γίνονται γνωστές σε κανένα χρήστη του Διαδικτύου, αν αυτός δεν συμπεριλαμβάνεται στις ομάδες, που έχετε ορίσει στις ρυθμίσεις απορρήτου σας”, το οποίο το 2009 έχει τροποποιηθεί ως εξής

“Το Facebook είναι σχεδιασμένο για να σας επιτρέπει εύκολα να μοιράζεται προσωπικές πληροφορίες με αυτούς που επιθυμείτε. Εσείς επιλέγεται πόσες πληροφορίες προτίθεστε να μοιραστείτε στο Facebook και ελέγχεται πως θα γίνεται αυτό στις ρυθμίσεις απόρρητου σας. Θα πρέπει να ελέγξετε τις προκαθορισμένες ρυθμίσεις και να τις αλλάξετε κατά τις προτιμήσεις σας. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνετε υπ’ όψη σας αυτές τις ρυθμίσεις όταν εισάγετε δεδομένα στο Facebook. [...] Σε κατηγορίες πληροφοριών που είναι ρυθμισμένες “για όλους” μπορούν να έχουν πρόσβαση όλοι οι χρήστες του Διαδικτύου, ακόμα και αν δεν βρίσκονται στο Facebook, να καταγράφονται από μηχανές αναζήτησης τρίτων, να συνδέονται με εσάς και έκτος Facebook (όταν για παράδειγμα επισκέπτεστε άλλες ιστοσελίδες) και μπορούν να γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας από εμάς και τρίτους χωρίς περιορισμούς απόρρητου. Η προκαθορισμένη τιμή για κάποιες κατηγορίες πληροφοριών είναι “για όλους”. Μπορείτε να ελέγξετε και να αλλάξετε αυτές τις τιμές στις ρυθμίσεις απορρήτου σας.”

2.2.2 Υπηρεσίες του Facebook προς τους χρήστες

Εκτός από την δημιουργία λογαριασμού με την προσθήκη των προσωπικών σου στοιχείων και την αποστολή ή την αποδοχή αιτημάτων φιλίας όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το Facebook το 2007 εισήγαγε την υπηρεσία news feed. Με την εφαρμογή News Feed κάθε αλλαγή στο προφίλ του χρήστη ή και κάθε δημοσίευση εμφανίζεται ως είδηση σε όλους τους κοινούς τους φίλους. Η αλλαγή που αναφέραμε, ενώ στην αρχή προκάλεσε αντιδράσεις σταδιακά ενσωματώθηκε στις συνήθειες του χρήστη ο οποίος μπορεί πλέον να παρακολουθεί τις εξελίξεις στις ζωές των φίλων του. Επιπλέον, είναι γνωστό ότι οι εταιρείες που παρέχουν δωρεάν διαδικτυακές υπηρεσίες

η κύρια χρηματοδότησή τους είναι οι διαφημίσεις που εμφανίζονται στο προφίλ του χρήστη και φυσικά ταιριάζουν στο καταναλωτικό του προφίλ.

Το Facebook παρέχει και τη δυνατότητα στις διαφημιστικές εταιρείες αλλά και στους δημιουργούς των διάφορων εφαρμογών όπως παιχνίδια, τεστ κ.α. μέσω της Facebook Platform να σχηματίζουν το καταναλωτικό προφίλ κάθε χρήστη έχοντας πρόσβαση για ένα εικοσιτετράωρο στο προφίλ επιλεγμένων χρηστών με σκοπό την μέτρηση της επίδρασης των εφαρμογών και να προβαίνουν στην εξατομίκευση των διαφημιστικών προϊόντων. Όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω ο στόχος του Facebook είναι η στοχευμένη διαφήμιση μέσω των εξατομικευμένων διαφημίσεων. Το έτος 2007 το διαφημιστικό πρόγραμμα Beacon δημιούργησε την κοινωνική διαφήμιση όπου οι διαφημιστικές εταιρείες οι οποίες συνεργάζονταν με το Facebook ενημέρωναν τους φίλους κάθε μέλους για τις αγορές στις οποίες είχε κάνει, δείχνοντας έτσι στους χρήστες την ανάγκη γνώσης του καταναλωτικού προφίλ των χρηστών για διαφημιστικούς λόγους.¹²⁵

2.2.3 Συλλογή Προσωπικών Δεδομένων Facebook

Το 2005 ο Harvey Jones και ο Jose Hiram Soltren¹²⁶ δημοσίευσαν μια μελέτη σχετικά με το θέμα την προστασία της ιδιωτικής ζωής όπου αναφερόταν ότι «το απόρρητο στο Facebook υπονομεύεται από τρεις παράγοντες

- α) οι χρήστες προβαίνουν σε πολλές αποκαλύψεις σχετικά με την ιδιωτική τους ζωή,
- β) το Facebook δεν λαμβάνει αρκετά μέτρα για την προστασία των χρηστών και,

¹²⁵ Άννα Μαρία Πισκοπάνη “Το φαινόμενο Facebook αποδομώντας το δίκαιο προστασίας της ιδιωτικότητας” .

¹²⁶ Harvey Jones And Jose Hiram Soltren “Facebook Threats to privacy” 2005
<http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/student-papers/fall05-papers/facebook.pdf>

γ) η αναζήτηση πληροφοριών στο Facebook από τρίτα πρόσωπα¹²⁷.

Στην πολιτική προστασίας ιδιωτικότητας του Facebook αναφέρεται ξεκάθαρα ότι ο στόχος είναι η ενημέρωση των χρηστών για τον τρόπο και τους σκοπούς συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών πληροφοριών που καταχωρούν στο Facebook. Το Facebook είναι από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για το οποίο συχνά δημοσιεύονται έρευνες και καταγγελίες περί παραβίασης της ιδιωτικής ζωής, το 2009 το Κέντρο Προστασίας και Πληροφορικής των ΗΠΑ (EPIC) κατέθεσε καταγγελία περί παραβίασης της ιδιωτικής ζωής από το εν λόγω μέσο κοινωνικής δικτύωσης αναφέροντας ότι οι ρυθμίσεις απορρήτου αποκαλύπτουν προσωπικές πληροφορίες για τους χρήστες σε τρίτους που προηγουμένως δεν ήταν διαθέσιμες.

Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει για την πολιτική απορρήτου του Facebook και κατά πόσο απασχολεί τον χρήστη η πρόσβαση στα δεδομένα του από έναν άγνωστο, όσοι διατηρούν λογαριασμό στο Facebook εμφανίζονται εμφανώς να τους απασχολεί το θέμα της προστασίας των δεδομένων τους σε σχέση με όσους δεν διατηρούν λογαριασμό στο εν λόγω μέσο κοινωνικής δικτύωσης¹²⁸. Επιπλέον, εμφανίζονται και οι χρήστες που δεν τους απασχολεί η πρόσβαση σε δεδομένα και στιγμών από την προσωπική τους ζωή από κάποιο άγνωστο τρίτο πρόσωπο. Μεταξύ των χρηστών που τους απασχολεί η έννοια της ιδιωτικότητας τους το 16% δεν θα επιθυμούσαν ένας άγνωστος να γνωρίζει στοιχεία για αυτούς όπως διεύθυνση κατοικίας, το 22% θα έδινε τη διεύθυνση του σπιτιού του και το 40% θα παρείχε πληροφόρηση σχετικά με το καθημερινό του πρόγραμμα.

Σε άλλη έρευνα σχετικά με το Facebook και την προστασία της ιδιωτικότητας των χρηστών οι φοιτητές, οι οποίοι ήταν το δείγμα της έρευνας, συμφώνησαν ότι προέχει η ασφάλεια των προσωπικών τους δεδομένων¹²⁹. Το δείγμα των ιδίων

¹²⁷ Social Networks and Privacy by Maria Dailey & M. E. Kabay 2012.

¹²⁸ Acquisti a & Gross(2006) Imagined communities: Awareness information sharing and privacy on the Facebook Presentation at the 2006 privacy enhancing technologies (PET) workshop June 28 2006 Cambridge England.

¹²⁹ Stutzman(2006) An evaluation of identity sharing behavior in social network communities iDMA Journal 3(1) 1-7.

φοιτητών απάντησε ότι δεν έχουν πρόβλημα στην περίπτωση εισόδου στον λογαριασμό τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από έναν φίλο ή συγγενή αλλά βλέπουν αρνητικά την είσοδο από έναν άγνωστο στα δεδομένα τους στον προσωπικό τους λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης¹³⁰

Εκτός από την επεξεργασία και αποθήκευση των προσωπικών δεδομένων από τις μηχανές αναζήτησης και τα μέσα κοινωνικού δικτύου, ένας άλλος κίνδυνος για τα δεδομένα των χρηστών του διαδικτύου είναι η ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των θυγατρικών τους εταιρειών και όχι μόνο. Οι εταιρείες προβαίνουν είτε στην αγοραπωλησία των προσωπικών δεδομένων, ή και στην παραχώρηση πρόσβασης στα δεδομένα σε τρίτα μέρη για την συλλογή πληροφοριών όπως διευθύνσεις email.

Οι εταιρείες όπως το Facebook το αναφέρει εμφανώς στην πολιτική απορρήτου της ότι ενδεχομένως να επιτρέψει σε κάποιον πάροχο υπηρεσιών την πρόσβαση σε πληροφορίες των χρηστών για να μπορέσει να βελτιώσει τις υπηρεσίες της εταιρείας και για τυχόν σχεδιασμό σχεδίων και πολιτικών της εταιρείας,¹³¹ θέτοντας το θέμα ποιοι έχουν πρόσβαση στα δεδομένα των χρηστών και τι πληροφορίες αντλούν. Επιπλέον, είναι γεγονός ότι η εταιρεία δεν εγγυάται την ασφάλεια των δεδομένων των χρηστών από τρίτους που μπορεί να αποκτήσουν παράνομη πρόσβαση σε αυτά και να αποθηκεύσουν πλήθος πληροφοριών των χρηστών είτε από τους ίδιους τους χρήστες που μπορεί και αυτοί με τη σειρά τους να καταχωρήσουν δεδομένα χρηστών όπως για παράδειγμα μια φωτογραφία ή οποιαδήποτε πληροφορία προσωπικού χαρακτήρα.

Οι κοινοτικές οδηγίες προστατεύουν την αθέμιτη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και ειδικά στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζεται η προστασία ενδεχομένως να είναι αναποτελεσματική αποδεικνύοντας ότι το επίπεδο προστασίας είναι αναποτελεσματικό και ο χρήστης απλά είναι ο μοναδικός χειριστής και προστάτης των δεδομένων του και κατά συνέπεια είναι υπεύθυνος για τη

¹³⁰ Internet social network communities: risk taking, trust and privacy concerns Joshua Fogel Elham Nehmad Elsevier 2008.

¹³¹ Irene Pollach "What's wrong with online privacy policies?" Communications of the ACM September 2007.

δημοσίευση των δεδομένων που του αφορούν, για παράδειγμα μια υπάλληλος ελβετικής ασφαλιστικής εταιρείας απολύθηκε από την εργασία της γιατί “σέρφαρε” στη ιστοσελίδα του Facebook, ενώ είχε δηλώσει ότι ήταν ασθενής. Η γυναίκα δήλωσε ότι δεν μπορεί να εργαστεί μπροστά στον υπολογιστή λόγω ημικρανίας γιατί πρέπει να αναπαυτεί και να μείνει κλινήρης στο σκοτάδι, γεγονός που όπως ανακοίνωσε η ασφαλιστική εταιρεία Nationale Suisse κατέστρεψε την αξιοπιστία της υπαλλήλου απέναντι στην εταιρεία.¹³²

Συνεπώς, μέσω της εξέτασης του φαινομένου του Facebook μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο χρήστης κατά την περιήγησή του στο Facebook και στις εφαρμογές που παρέχονται και μέσω των ενεργειών που εκτελεί όπως για παράδειγμα η ανάρτηση μιας φωτογραφίας, μιας πληροφορίας για την προσωπική ζωή, παρέχει ένα αρκετά μεγάλο εύρος πληροφοριών οι οποίες συλλέγονται και καταχωρούνται στο προφίλ του χρήστη και εν συνεχεία επεξεργάζονται και αναλύονται από την εν λόγω εταιρεία, η οποία δημιουργεί για κάθε χρήστη ένα ξεχωριστό συνήθως καταναλωτικό προφίλ. Τέλος, η έννοια ότι όποιος δημιουργεί ένα προφίλ στο Facebook καθιστά αδύνατη την ανωνυμία του γενικώς και ειδικώς, όποιος δημιουργεί ένα προφίλ στο Facebook ενδεχομένως να χάνει τον έλεγχο των δεδομένων του.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τους όρους χρήσης του Facebook οι χρήστες που επιλέγουν να διαγραφούν πρέπει να γνωρίζουν ότι οι πληροφορίες που τους αφορούν δεν διαγράφονται αμέσως, η εταιρεία διατηρεί το δικαίωμα να τις διατηρεί για εύλογο διάστημα, και όσον αφορά την ολική διαγραφή του προφίλ από το Facebook πρέπει να επιλέξει την ρητή διαγραφή του αλλά και πάλι ο χρήστης δεν είναι σίγουρος ότι τα στοιχεία που μπορεί να συνδέονται με το όνομά του θα διαγραφούν οριστικά από την εφαρμογή, συμπεραίνουμε λοιπόν ότι ο χρήστης οφείλει να είναι αρκετά προσεκτικός με τα προσωπικά δεδομένα που μοιράζεται μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.¹³³

¹³² http://www.typos.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=111264

¹³³ M. Aspan ‘How sticky is Membership on Facebook? Just try breaking free’ New York Times 2008.

2.2.4 WEB 2.0 και ο ρόλος για την συλλογή και επεξεργασία δεδομένων

Ο όρος Web 2.0 εμφανίστηκε το 2004 στο Συνέδριο O'Reilly Media Web 2.0¹³⁴ από τον ο Tim O' Reilly. Με τον όρο web 2.0 εννοούμε τη νέα γενιά του Παγκόσμιου Ιστού η οποία βασίζεται στην όλο και μεγαλύτερη δυνατότητα των χρηστών του Διαδικτύου να μοιράζονται πληροφορίες και να συνεργάζονται διαδικτυακά. Αυτή η νέα γενιά είναι μια δυναμική διαδικτυακή πλατφόρμα στην οποία μπορούν να αλληλεπιδρούν χρήστες χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις σε θέματα υπολογιστών και δικτύων¹³⁵. Με τον web 2.0 η συλλογή, επεξεργασία και διάδοση των πληροφοριών καθίσταται ευκολότερη, καθώς επίσης κατά την περιήγηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης το άτομο είναι ο χρήστης και ο διαχειριστής των δεδομένων του.¹³⁶

Η έννοια του Web 2.0 σηματοδότησε την αλλαγή του διαδικτύου καθώς οι εφαρμογές υποστήριζαν τη δημιουργία δικτύων χρηστών διευκολύνοντας την διατύπωση απόψεων και κατ'επέκταση την ελευθερία της έκφρασης, επιτρέποντας την αποτελεσματική παραγωγή, διάδοση, ανταλλαγή και επεξεργασία των πληροφοριών¹³⁷. Οι πέντε κατηγορίες των εφαρμογών είναι:

1)**Ιστολόγια (blogs)**: διαδικτυακή δημοσιογραφία, μια από τις ταχύτατα αναπτυσσόμενη εφαρμογή του Web 2.0.

2)**Μέσα κοινωνικής δικτύωσης**: εφαρμογές που επιτρέπουν στους χρήστες να δημιουργούν προσωπικές ιστοσελίδες προσβάσιμες σε άλλους χρήστες για την επικοινωνία και ανταλλαγή προσωπικών πληροφοριών.

¹³⁴ <http://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html?page=4>

¹³⁵ http://el.wikipedia.org/wiki/Web_2.0

¹³⁶ Wong Social networking: Anybody is a data controller (2008).

¹³⁷ Palgrave Macmillan Journal of Direct Data and Digital Marketing Practice "Web 2.0: Conceptual foundations and marketing issues" <http://www.palgrave-journals.com/dddmp/journal/v9/n3/full/4350098a.html>.

3) **Κοινότητες**: Ιστοσελίδες με περιεχόμενο βίντεο, φωτογραφίες κ.α. με δυνατότητα διαμοιρασμού του περιεχομένου τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

4) **Forum**: ιστοσελίδες για ανταλλαγή ιδεών και απόψεων

5) **Διαχειριστές περιεχομένου**: εφαρμογές που επιτρέπουν στους χρήστες να προσαρμόσουν πλήρως το περιεχόμενο των ιστοσελίδων που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση¹³⁸.

2.2.5 Ιστολόγια

Το ιστολόγιο, γνωστό και ως *μπλογκ* ' (*blog*), είναι λίστα καταχωρήσεων από την πιο πρόσφατη καταχώρηση στην παλαιότερη. Τα ιστολόγια στην εποχή μας είναι εργαλεία επικοινωνίας. Τα ιστολόγια μπορεί να είναι επώνυμα ή ανώνυμα εννοώντας ότι μπορούμε να γνωρίζουμε την ταυτότητα του ατόμου που αναρτά κείμενα αλλά μπορεί και όχι. Το περιεχόμενο των καταχωρήσεων μπορεί να είναι οτιδήποτε, όπως νέα, πολιτικοκοινωνικός σχολιασμός, σχολιασμός των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των διασημοτήτων, προσωπικά ημερολόγια και ειδικά θέματα όπως τεχνολογία, μόδα, αθλητικά, τέχνες, γαστρονομία.¹³⁹

Το αναθεωρημένο Σύνταγμα στο άρθρο 5Α κατοχυρώνει το δικαίωμα στη συμμετοχή στην Κοινωνία της Πληροφορίας το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες του δημόσιου τομέα υπηρετώντας παράλληλα την ελευθερία έκφρασης.¹⁴⁰ Η έκφραση στα ιστολόγια είναι ελεύθερη αλλά καλό θα είναι να διακρίνεται από την έλλειψη υβριστικών και προσβλητικών σχολίων και υλικού προς τρίτους.

¹³⁸»Pierre Berthon Leyland Pitt Kirk Plangger Daniel Shapiro "Marketing meets Web 2.0, social media, and creative consumers: Implications for international marketing strategy"Elsevier Kelley School of Business <http://www.parsproje.com/tariome/modiriyat/323.pdf>.

¹³⁹ <http://el.wikipedia.org/wiki/Ιστολόγιο>.

¹⁴⁰ Τάκη Βιδάλη/Λίλιαν Μήτρου/ Ανδρέα Τάκη" Πέντε χρόνια από την συνταγματική αναθεώρηση του 2001".

Σκοπός των ιστολογίων είναι η κοινοποίηση απόψεων στο διαδίκτυο με την ανάρτηση πληροφοριών, κειμένων και στοχασμών. Είναι γεγονός ότι οι χρήστες του διαδικτύου θεωρούν τα ιστολόγια ως την υπέρτατη μορφή ελευθερίας της έκφρασης.

Τα ιστολόγια αποτελούν έναν εικονικό χώρο όπου ο ιδιοκτήτης του καταθέτει τις απόψεις του για θέματα που τον απασχολούν. Πολλές φορές οι επισκέπτες του blog μπορούν και αυτοί να συνομιλούν και να καταθέτουν τις απόψεις τους για διάφορα θέματα που τίθενται είτε από τον ιδιοκτήτη του ιστολογίου είτε και από τους ίδιους. Έτσι, μπορεί να παρουσιάζουν τη προσωπική τους εμπειρία και άποψη για γεγονότα που τους απασχολούν ως μέρη ενός κοινωνικού συνόλου και να συμμετέχουν ή εκκινούν συζητήσεις με ποικίλη θεματολογία. Υπάρχουν περιπτώσεις που τα ιστολόγια χρησιμοποιούνται για σκοπούς ανήθικους, όπως η διακίνηση πορνογραφίας, αλλά αυτό αποτελεί μάλλον μία ελάχιστη μερίδα της σχετικής δραστηριότητας. Στη συνείδηση των χρηστών του Διαδικτύου τα ιστολόγια έχουν τη θέση του μέσου όπου η ελευθέρια έκφρασης εφαρμόζεται στην απόλυτη μορφή της¹⁴¹.

Στη συνέχεια, θα τονίσουμε την έλλειψη σαφούς νομικού πλαισίου αναφορικά με τα ιστολόγια η οποία ήταν εμφανής στην υπόθεση μήνυσης του τηλεπλασιέ Δημοσθένη Λιακόπουλου προς το ιστολόγιο www.blogme.gr όπου σύμφωνα με το νόμο.2225/1994, όπως ισχύει μετά την τροποποίηση του με το Ν. 3115/2003, δεν επιτρέπει την άρση απορρήτου για τα αδικήματα του 361 επ. ΠΚ και συνεπώς καθιστά τον ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας τον μόνο που μπορεί να ανακαλυφθεί από τις διωκτικές αρχές καθώς είναι ο χειριστής του ιστολογίου.

2.3 Το μέλλον της προστασίας των προσωπικών δεδομένων- Προτάσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής

¹⁴¹ Σπύρος Τάσσης “Διαδίκτυο και Ελευθερία Εκφρασης – Το πρόβλημα των Blogs”.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρώντας ότι οι ισχύοντες κανόνες πρέπει να τροποποιηθούν ώστε να καλύπτουν τις σύγχρονες ανάγκες και τις εξελίξεις της κοινωνίας της Πληροφορίας καθότι θεσπίστηκαν όταν το διαδίκτυο ήταν στα πρωταρχικά βήματα ανάπτυξης του, εξέδωσε προτάσεις τροποποίησης του νομοθετικού καθεστώτος προστασίας των προσωπικών δεδομένων καθώς οι τεχνολογικές εξελίξεις και η παγκοσμιοποίηση δημιουργούν νέα δεδομένα και προκλήσεις για την προστασία των προσωπικών δεδομένων που η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι εθνικές νομοθεσίες πρέπει να αντιμετωπίσουν. Σε αυτό τον καινούργιο κόσμο της πληροφορίας χρειαζόμαστε ενίσχυση των νόμων και κανόνων. Ενδεχόμενες τροποποιήσεις των νόμων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων θα εξασφαλίσουν περισσότερη προστασία του ατόμου στην σύγχρονη τεχνολογικά ανεπτυγμένη εποχή.

Η Επιτροπή στοχεύει στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των αρχών που διέπουν την Οδηγία για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων του 1995 εξασφαλίζοντας την καλύτερη δυνατή προστασία των προσωπικών δεδομένων στο μέλλον. Στόχος είναι η ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων και την ενδυνάμωση της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξασφαλίζοντας υψηλό επίπεδο προστασίας των δεδομένων σε όλους τους τομείς συμπεριλαμβανομένου τη συνεργασία αστυνομικής και δικαστικής δικαιοσύνης, την ενδυνάμωση των κανόνων και τη καθιέρωση διεθνών προτύπων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Οι τροποποιήσεις στις οποίες στοχεύει η Επιτροπή προσφέρουν τη δυνατότητα ελέγχου των προσωπικών δεδομένων καθώς επίσης καθιστούν ευκολότερη την είσοδο και βελτιστοποίηση της ποιότητας της πληροφορίας και των προσωπικών δεδομένων που ο χρήστης επιθυμεί να κοινοποιεί. Αυτές οι προτάσεις στοχεύουν στην προστασία των προσωπικών δεδομένων ανεξαρτήτως των δεδομένων που αποθηκεύονται ή στέλνονται από τον χρήστη ακόμα και εκτός των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Οι χρήστες θα είναι σίγουροι ότι όντας συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο για την προστασία τους καθώς επίσης θα μπορούν να απολαμβάνουν τις νέες τεχνολογίες είτε έχει να κάνει με τις αγορές τους στο διαδίκτυο, είτε με την κοινοποίηση πληροφοριών στους φίλους τους. Η ενδυνάμωση των κανόνων θα βοηθήσει την ανάπτυξη των

εταιρειών μειώνοντας το κόστος, ενώ παράλληλα στοχεύουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών τους εκτός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αντίστοιχες δικλίδες ασφαλείας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Οι βασικές αλλαγές που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι οι ακόλουθες¹⁴²:

- Το «δικαίωμα στην “λήθη” το οποίο θα διευκολύνει την διαχείριση των προσωπικών δεδομένων των χρηστών . Οι χρήστες όταν δεν επιθυμούν τα δεδομένα τους να υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία και δεν συντρέχουν σημαντικοί λόγοι για την διατήρηση αυτών τότε τα δεδομένα τους θα διαγράφονται.
- Όποτε απαιτείται συναίνεση για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων θα απαιτείται ρητή συναίνεση χρήστη αντί να θεωρείτε δεδομένη αυτή.
- Ευκολότερη πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα και το δικαίωμα φορητότητας επί αυτών δεδομένων π.χ.: ευκολότερη μεταφορά των προσωπικών δεδομένων από έναν πάροχο υπηρεσιών σε άλλον.
- Οι εταιρείες και οι επιχειρήσεις θα υποχρεούνται να γνωστοποιούν τυχόν σοβαρές παραβιάσεις δεδομένων χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση εντός 24 ωρών.
- Ενιαίο σύνολο κανόνων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Οι εταιρείες θα απευθύνονται σε μια εθνική αρχή προστασίας δεδομένων- στη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου έχουν την κύρια εγκατάστασή τους.
- Οι χρήστες θα έχουν το δικαίωμα να απευθύνονται στην αρχή προστασίας δεδομένων της χώρας διαμονής τους ακόμα και αν η επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων έχει γίνει σε άλλη χώρα.

¹⁴² Leaflet European Commission “Why do we need an EU data protection reform?”site europa

- Οι κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα ισχύουν σε εταιρείες που δεν έχουν την έδρα τους σε μέλος κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή παρακολουθούν την online συμπεριφορά των χρηστών-πελατών τους.
- Αυξημένη ευθύνη σε όσους επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα.
- Περικοπές περιπτώσεων διοικητικών επιβαρύνσεων, όπως απαιτήσεις κοινοποίησης για τις εταιρείες που επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα.
- Ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών προστασίας προσωπικών δεδομένων ώστε να μπορούν να επιβάλλουν τους κανόνες στις χώρες τους.

2.3.1 Το δικαίωμα στη λήθη

Η Οδηγία 95/46 θεωρείται ο θεμελιώδης λίθος για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η ανάγκη αναθεώρησης της βασικής Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων θεωρείται πλέον επιτακτική, καθώς οι τεχνολογικές αλλαγές και το τεράστιο εύρος διασυνοριακής ροής της πληροφορίας, η παγκοσμιοποίηση και η ταχεία ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης άλλαξαν τον τρόπο με τον οποίο τα προσωπικά δεδομένα επεξεργάζονται και συλλέγονται, καθιστώντας την πλέον αναχρονιστική και μη συμβατή με τις ανάγκες της κοινωνίας και του ευρέως ανεπτυγμένου διαδικτυακού περιβάλλοντος.

Το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων χρήζει τροποποίησης. Μια από τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι το δικαίωμα στη λήθη, για την εφαρμογή του οποίου εκφράζονται φόβοι για την απειλή της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαίωμα στη λήθη αναφέρεται στην ανάγκη του ατόμου να προβεί σε διαγραφή των δεδομένων που συνδέονται με την ταυτότητα του ούτως ώστε να μην μπορεί να γίνει ανεύρεση αυτής από τρίτο πρόσωπο. Κατά μια έννοια το δικαίωμα στη λήθη εκφράζει την ανάγκη διαγραφής παρελθοντικών γεγονότων που

διαδραματιστήκαν στη ζωή του ατόμου και πλέον δεν ισχύουν ή δεν εκφράζουν την προσωπικότητα του¹⁴³»

Όπως έχουμε αναφέρει στην Ευρώπη αντιμετωπίζουν με διαφορετικό τρόπο την έννοια της ιδιωτικότητας από ότι στις ΗΠΑ. Σύμφωνα με το γαλλικό νόμο αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην λήθη (le droit a l' oubli)παρέχοντας τη δυνατότητα για παράδειγμα σε έναν εγκληματία ο οποίος έχει εκτίσει την ποινή του και προσπαθεί να επανενταχθεί στην κοινωνία να μην επιθυμεί τη δημοσίευση και ανεύρεση πληροφοριών που σχετίζονται με το παρελθόν του οι οποίες πιθανώς να λειτουργήσουν ανασταλτικά για την κανονική συνέχιση της ζωής του. Αντιθέτως, στις ΗΠΑ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Πρώτη Τροποποιητική η δημοσίευση πληροφοριών αναφορικά με το ποινικό μητρώο ενός πολίτη είναι υποχρεωτική, για παράδειγμα στην υπόθεση καταδίκης δυο γερμανών πολιτών για δολοφονία γνωστού ηθοποιού αυτή η πληροφορία δεν μπορεί να διαγραφεί από την ιστοσελίδα της Wikipedia¹⁴⁴.Εξάλλου, οι αποθηκευμένες πληροφορίες που εμφανίζονται στο διαδίκτυο αποτελούν αποσπασματικό κομμάτι της ζωής των ατόμων που δεν μπορούν να οδηγήσουν στην εξαγωγή λάθος συμπερασμάτων ή και το αντίθετο¹⁴⁵.

Το 2012 η Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Viviane Reding¹⁴⁶. επιθυμώντας να καλύψει το 81% των πολιτών που ανησυχούν για τον έλεγχο των προσωπικών τους δεδομένων και θέλοντας να υπερασπιστεί το δικαίωμα περί διαχείρισης των δεδομένων των πολιτών και ιδίως των νέων, οι οποίοι μοιράζονται με άλλους χρήστες μεγάλο όγκο πληροφοριών σχετικά με την προσωπική τους ζωή, ανακοίνωσε την πρόταση αναθεώρησης της νομοθεσίας περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων, θέτοντας την πιθανή ανάγκη των πολιτών στο «δικαίωμα στην λήθη» το δικαίωμα δηλαδή διαγραφής των προσωπικών τους δεδομένων. Η

¹⁴³ Pino 2000 "The right to personal identity in Italian private law Constitutional implementation and judge-made rights" Van Hoecke M and Ost F. Edition the harmonization of private law in Europe. Oxford: Hart Publishing (2000)

¹⁴⁴ John Schwartz Two German Killers Demanding Anonymity Sue Wikipedia's Parents N.Y. Times 2009.

¹⁴⁵ Solove 2007 The future of reputation Gossip Rumor and Privacy on the internet New Haven and London Yale University Press 2007.

¹⁴⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-26_el.htm

διαγραφή των προσωπικών δεδομένων των χρηστών εφόσον δεν παρατηρείται επιτακτική ανάγκη διατήρησης αυτών πρέπει να θεωρηθεί δικαίωμα των χρηστών για την προστασία της ιδιωτικότητας τους.

Από την άλλη, το δικαίωμα στη λήθη θίγει το δικαίωμα στην ελευθερίας της έκφρασης όπως καθορίζεται και προστατεύεται από τις εθνικές νομοθεσίες των ευρωπαϊκών χωρών. Η ακριβής και αναλυτική διατύπωση του δικαιώματος στη λήθη είναι απαραίτητη για να αποφευχθεί η σύγκρουση μεταξύ ευρωπαϊκού και αμερικανικού νομικού πλαισίου για την προστασία της ιδιωτικότητας και για την διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της προστασίας της ιδιωτικότητας και της ελευθερίας της έκφρασης και κατ' επέκταση την προστασία της έννοιας του διαδικτύου ως «ανοιχτό δίκτυο»¹⁴⁷. Στην προσπάθεια ανάλυσης του δικαιώματος στην λήθη από την σκοπιά της παραβίασης της ελευθερίας της έκφρασης τονίζεται ότι η επιλογή της διαγραφής πληροφοριών από δημοσίευση που έχει γίνει νόμιμα και το περιεχόμενο είναι αληθινό παρά η επιλογή σχολιασμού αυτής με επακόλουθο την παράθεση απόψεων και την έκφραση διχογνωμίας, εγείρει ανησυχητικά ερωτήματα για την προστασία του δικαιώματος της ελευθερίας¹⁴⁸. Επιπλέον, η επέκταση του δικαιώματος στη λήθη και τη διαγραφή δεδομένων και μπορεί να στραφεί κατά του εκδότη του περιεχομένου όπως ιστοσελίδα ή εφημερίδα αλλά και κατά των μηχανών αναζήτησης που απλώς συνδέονται με το περιεχόμενο που αιτείται διαγραφής. παρά το γεγονός ότι το περιεχόμενο είναι νόμιμο¹⁴⁹.

Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων γνωρίζει ότι το διαδίκτυο και οι μηχανές αναζήτησης διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στο περιβάλλον των πληροφοριών σε απευθείας σύνδεση. Η κοινοτική νομοθεσία προστασίας των δεδομένων και οι νομοθεσίες των διάφορων κρατών μελών πρέπει να βρουν τη χρήση τομή μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αφενός, και της

¹⁴⁷ The right to be forgotten Jeffrey Rosen Stanford Law Review Online February 2012.

¹⁴⁸ Lilian Mitrou EU Data protection reform and the right to be forgotten- A legal response to a technological challenge? June 2012.

¹⁴⁹ <http://peterfleischer.blogspot.gr/2012/01/right-to-be-forgotten-or-how-to-edit.html>

ελεύθερης ροής των πληροφοριών και του θεμελιώδους δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης, αφετέρου¹⁵⁰.

¹⁵⁰ http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2008/wp148_el.pdf

2.4 Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία Δεύτερου κεφαλαίου

Άννα Μαρία Πισκοπάνη “Το φαινόμενο Facebook αποδομώντας το δίκαιο προστασίας της ιδιωτικότητας”.

Απόστολος Γέροντας, Η προστασία του πολίτη απο την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εκδ.Ν Σακκουλας, Αθήνα Κομοτηνή 2002.

Γ. Τσόλια, Η διατήρηση και επεξεργασία δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών σύμφωνα με τη Οδηγία 2006/24/EK, ΔιΜΕΕ 2009.

Έγγραφο εργασίας Ομάδας 29 Ομάδα προστασίας των προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα “Προστασία ιδιωτικής ζωής στο διαδίκτυο ολοκληρωμένη κοινοτική προσέγγιση σχετικά με την προστασία των δεδομένων στο Διαδίκτυο” Νοέμβριος 2000 5063/00/EL/Τελικό.

Ευγενία Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιαδου “Προσωπικά δεδομένα”εκδόσεις Σακκουλα Αθήνα Κομοτηνή 2007.

Ι. Ιγγλεζάκης “Εισαγωγή στο δίκαιο της Πληροφορικής (2006).

Κ. Ιγγλέση Δελούκα” Η προστασία του καταναλωτή από την άμεση διαφήμιση στο διαδίκτυο” ΔιΜΕΕ 1 (2004).

Νόμος 3471/2006.

Παλαιολόγος Γ.ΤΟ ψηφιακό δικαίωμα στη λήθη διχάζει Καθημερινη 14 Ιουνίου.

Πολιτική απορρήτου της Google.

Σπύρος Τάσσης “Διαδίκτυο και Ελευθερία Εκφρασης – Το πρόβλημα των Blogs”.

Σπύρος Τάσσης “Η χρήση ψηφιακών δικτύων κοινωνικής δικτύωσης και ιστολογίων”.

Τάκη Βιδάλη /Λίλιαν Μήτρου/ Ανδρέα Τάκη” Πέντε χρόνια από την συνταγματική αναθεώρηση του 2001”.

Φερενίκη Παναγοπούλου-Κουταντζη “Οι ιστότοποι κοινωνικής Δικτύωσης ως Εθνική Ευρωπαϊκή και Διεθνής Πρόκληση της Προστασίας της Ιδιωτικότητας Αθήνα 2010”.

Acquisti a & Gross(2006) Imagined communities: Awareness information sharing and privacy on the Facebook Presentation at the 2006 privacy enhancing technologies (PET) workshop June 28 2006 Cambridge England.

A. Stewart “Mysteries about the internet where cookies come from”.

Competition Policy Newsletter, Google/DoubleClick: The first test for the Commission’s non- horizontal merger guidelines, Num 2, 2008.

Edward Felten ”perhaps the most difficult privacy problem in all human history”.

Fertik The right to be forgotten may help protect our digital dignity The Guardian 11 July 2014.

Frederic Debussere “The EU E-Privacy Directive: A Monstrous Attempt to Starve the Cookie Monster” International Journal of Law and Information Technology Vol13 No1 Oxford University Press 2005.

Google Spain v Gonzalez: Did the Court Forget about the Freedom of Expression?”Stefan Kulh, Frederik Borgesius.European Journal of Risk Regulation.

Google Spain v Gonzalez : Did the Court Forget about the Freedom of Expression
Stefan Kulk and Frederik Zuiderveen Borgesius..

Gross /Acquisti “Information revelation and privacy in online social networks (the Facebook case) ACM Workshop on privacy in the electronic society 2005”.

Harvey Jones And Jose Hiram Soltren “Facebook Threats to privacy” 2005
<http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/student-papers/fall05-papers/facebook.pdf>.

Heidi Blake Google’s EU Warning Over Street View Privacy
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/7322309/Googles-EU-warning-over-Street-View-privacy.html>.

Internet social network communities: risk taking, trust and privacy concerns Joshua Fogel Elham Nehmad Elsevier 2008.

Irene Pollach “What’s wrong with online privacy policies?” Communications of the ACM September 2007.

Jane Kirtley Privacy Protection Safety and Security 2009.

Jeffrey Rosen “The right to be forgotten “Stanford Law Review Online February 2012.

John Schwartz Two German Killers Demanding Anonymity Sue Wikipedia’s Parents N.Y.Times 2009.

Kuner C, Transborder Data Flows and Data Privacy Law (PhD thesis University of Tilburg, academic version) (Kuner 2012), chapter VI and VII.

Letter from Mr. Peter Fleischer, Google Global Privacy Counsel, to Mr. Peter Schaar, Chairman Article 29 Data Protection Working Party (June 10, 2007), *available at* http://www.epic.org/privacy/ftc/google/gres_a29_061007.pdf [hereinafter Letter of Mr. Peter Fleischer].

Leaflet European Commission “Why do we need an EU data protection reform?.

Lomas N Jimmy Wales Blasts Europe’s Right to be forgotten ruling as a terrible danger.

Lilian Mitrou EU Data protection reform and the right to be forgotten- A legal response to a technological challenge? June 2012.

M. Aspan ‘How sticky is Membership on Facebook? Just try breaking free” New York Times 2008.

Michael Liedtke Google Hits the Streets Raises Concerns Wash Post
http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/06/01/AR2007060101488_pf.html.

M. Brain, How Internet Cookies Work <http://computer.howstuffworks.com/cookie3.htm>.

Nye Sharon "Internet Privacy-Regulating cookies and web bugs" PrivLawPRpr 26 2002
Privacy Law and Policy Reporter.

Omer Tene "What Google Knows" Privacy and Internet Search Engines" Utah Law
Review.

Online Privacy and the Disclosure of Cookie Use: Effects on Consumer Trust and
Anticipated Patronage "Anthony D. Miyazaki.

Opinion of Advocate General Jaaskinen.

[http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=138782&pageIndex=0
&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=362663](http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=138782&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=362663).

Palgrave Macmillan Journal of Direct Data and Digital Marketing Practice "Web 2.0:
Conceptual foundations and marketing issues" <http://www.palgrave-journals.com/dddmp/journal/v9/n3/full/4350098a.html>.

Paleit A Fontanella-Khan J and Pickard J (2014) "Google's removal of BBC article raises
censorship fears" 3 July 2014.

Peter H, Lewis "Battling Cookie Monsters" N.Y.TIMES 2000.

"Pierre Berthon Leyland Pitt Kirk Plangger Daniel Shapiro "Marketing meets Web 2.0, social media, and creative consumers: Implications for international marketing strategy"Elsevier Kelley School of Business
<http://www.parsproje.com/tarjome/modiriyat/323.pdf>.

Pino 2000 "The right to personal identity in Italian private law Constitutional implementation and judge-made rights" Van Hoecke M and Ost F. Edition the harmonization of private law in Europe. Oxford: Hart Publishing (2000).

Rachel Zimmerman "The Way the Cookies crumble internet privacy and data protection in the twenty-first century".

Social Networks and Privacy by Maria Dailey & M. E. Kabay 2012.

Solove 2007 The future of reputation Gossip Rumor and Privacy on the internet New Haven and London Yale University Press 2007.

Stutzman(2006) An evaluation of identity sharing behavior in social network communities iDMA Journal 3(1) 1-7.

Scott Google to Tour Europe to Discuss Privacy The New York Times 2014.

Scott D. Goss, Senior Privacy Counsel, Qualcomm "Future of Privacy forum"
<http://www.futureofprivacy.org/2014/09/04/data-protection-law-errors-in-google-spain-Is-google-inc-v-agencia-espanola-de-proteccion-de-datos-mario-costeja-gonzalez/>.

Wei Fang “Using Google Analytics for Improving Library Website Content and Design: A case study “ University of Nebraska 2000.

Wong Social networking: Anybody is a data controller (2008).

3 Κεφάλαιο Τρίτο

3.1 Ιδιωτική περιήγηση

3.1.1 Τεχνολογία προστασίας της ιδιωτικής ζωής (PET's)

Η Οδηγία 95/46 της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι όπως έχουμε αναφέρει ο θεμελιώδης λίθος για την προστασία των δεδομένων στα κράτη μέλη, από τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Η ενσωμάτωση των τεχνολογιών για την ενίσχυση της ιδιωτικής ζωής βρίσκεται στο άρθρο 17 της Οδηγίας, το οποίο απαιτεί από τους υπευθύνους επεξεργασίας δεδομένων να εφαρμόζουν «κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα» για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ειδικά στις μεταδόσεις του δικτύου. Η αιτιολογική έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁵¹, η οποία συμπληρώνει την έννοια του άρθρου 17 της Οδηγίας, υποδεικνύει ότι τα μέτρα αυτά θα πρέπει να ληφθούν «τόσο κατά τη στιγμή του σχεδιασμού του συστήματος επεξεργασίας και κατά το χρόνο εκτέλεσης της επεξεργασίας». Η διάταξη αυτή αφορά κυρίως την ασφάλεια των δεδομένων, αλλά γενικά προορίζεται ως ασφαλιστική δικλίδα έναντι άλλων μορφών αθέμιτης επεξεργασίας. Αυτό έχει μεταφερθεί στο ολλανδικό δίκαιο το άρθρο 13 της εθνικής νομοθεσίας για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων:

«Ο υπεύθυνος εξασφαλίζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία των προσωπικών δεδομένων από την απώλεια ή οποιαδήποτε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνικές παραμέτρους των μέτρων εξασφαλίζοντας την κατάλληλη προστασία δεδομένων από κινδύνους που συνοδεύουν την επεξεργασία. Θα πρέπει επίσης να αποφεύγεται η περιττή συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Η εξέλιξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας και η εξέλιξη της τεχνολογίας αποτελεί πρόσφορο έδαφος για πιθανή κατάχρηση των προσωπικών δεδομένων,

¹⁵¹ Η Επιτροπή μπορεί να αποφασίζει με αυξημένη ισχύ για το σύνολο της Ένωσης ότι ορισμένες τρίτες χώρες, ή ένας τομέας επεξεργασίας σε μια τρίτη χώρα, ή ένας διεθνής οργανισμός, παρέχουν επαρκές επίπεδο προστασίας των δεδομένων, παρέχοντας έτσι νομική προστασία σε ολόκληρη την Ένωση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς να χρειάζεται να λάβει οποιαδήποτε περαιτέρω έγκριση.

συνεπώς θεωρείται σημαντική η αντιμετώπιση των δεδομένων σωστά και με ακρίβεια. Πρέπει να θεωρείται θεμιτή η μερική ή πλήρης ανωνυμία με την αφαίρεση από τα προσωπικά δεδομένα χαρακτηριστικά που μπορούν να οδηγήσουν στην εξακρίβωση της ταυτότητας του χρήστη τους, ή την προστασία τους έναντι της χρήσης ορισμένων εφαρμογών περιορίζοντας τη χρήση των δεδομένων για ορισμένους σκοπούς. Τα μέτρα ασφαλείας πρέπει να επικεντρωθούν στην πρόληψη από τη συλλογή περιττών δεδομένων και κατ'επέκταση της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών.¹⁵²

Παρολ'αυτά στην Οδηγία περί προστασίας προσωπικών δεδομένων δεν ορίζεται αναλυτικώς ο τρόπος επιλογής και υλοποίησης των τεχνολογιών ενίσχυσης της ιδιωτικής ζωής παρά μόνο σε ένα γενικό και αφηρημένο πλαίσιο ορίζεται ότι οι υπεύθυνοι είναι ελεύθεροι να επιλέξουν τις τεχνολογίες που θα εφαρμόσουν. Ωστόσο, το ενδιαφέρον για την προστασία της ιδιωτικής ζωής αυξάνεται.¹⁵³ Η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την προώθηση της προστασίας των δεδομένων με τις τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας θεωρείται ως ένα θετικό βήμα.¹⁵⁴

Ο αντίποδας της παραβίασης των προσωπικών δεδομένων ή της συλλογής προσωπικών δεδομένων είτε από τις μηχανές αναζήτησης είτε από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι η ανάπτυξη τεχνολογιών για την ενίσχυση της ιδιωτικότητας. Συνάμα, η ανάπτυξη της πληροφορικής προσφέρει ένα ευρύ φάσμα εργαλείων και τρόπους προστασίας από την πιθανή παραβίαση της ιδιωτικότητας του χρήστη. Οι τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας στοχεύουν στο σεβασμό των αρχών προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της νομοθεσίας αποσκοπώντας στην ελαχιστοποίηση της πρόσβασης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα απο τρίτους. Η ιδιωτική περιήγηση παρέχει την δυνατότητα στο χρήστη να περιορίσει την πιθανότητα εισβολής στα προσωπικά του δεδομένα.

¹⁵² John Borking Vice President Dutch Data Protection Authority "Laws, PET's and Other Technologies for privacy Protection" Journal of Information Law and Technology.

¹⁵³ Why Adopting Privacy Enhancing Technologies (PETs) Takes So Much Time John Borking.

¹⁵⁴ βλ. COM (2007) 228 Final, Brussels, 2.5.2007).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει ως τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας (PET's) «ένα ολοκληρωμένο σύστημα μέτρων που προστατεύουν την ιδιωτικότητα εξαλείφοντας ή περιορίζοντας προσωπικά δεδομένα ή εμποδίζοντας την περιττή ή / και ανεπιθύμητη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, και όλα αυτά χωρίς να χάνεται η λειτουργικότητα του συστήματος πληροφοριών.”

Οι τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας θα πρέπει όχι μόνο να διατηρούν την ασφάλεια, αλλά επίσης θα πρέπει να σχεδιάζονται και να κατασκευάζονται κατά τρόπο ώστε να ελαχιστοποιείται το ποσοστό των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία. Αυτό είναι σύμφωνο με την πρόσφατη νομολογία στη Γερμανία.¹⁵⁵

Πρόσφατα το γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2008 1 BvR 370/07? 1 BvR 595/07 -) αποφάσισε το συνταγματικό δικαίωμα στην εμπιστευτικότητα και την ακεραιότητα του συστήματος τεχνολογικής ενίσχυσης των προσωπικών δεδομένων. Απαιτείται ειδική προστασία από τα συστήματα που συλλέγουν, επεξεργάζονται ή αποθηκεύουν προσωπικά δεδομένα. Το πεδίο προστασίας και δράσης του συστήματος τεχνολογικής ενίσχυσης των προσωπικών δεδομένων, είναι τα συστήματα τα οποία περιέχουν προσωπικά δεδομένα και η πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα διευκολύνει την εξαγωγή συμπερασμάτων σημαντικών πτυχών της ζωής και της προσωπικότητας ενός ατόμου. Τα συστήματα αυτά είναι για παράδειγμα προσωπικούς υπολογιστές και φορητούς υπολογιστές, κινητά τηλέφωνα και ηλεκτρονικά ημερολόγια.¹⁵⁶

Κατά βάση οι τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας είναι σύνθετες τεχνολογίες μέτρων ασφαλείας, όπως μηχανισμούς κρυπτογράφησης και ελέγχου

¹⁵⁵ Ομάδα εργασίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων “The Future of Privacy Joint contribution to the Consultation of the European Commission on the legal framework for the fundamental right to protection of personal data” Δεκέμβριος 2009.

¹⁵⁶ http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/rs20080227_1bvr037007en.html.

πρόσβασης σε συνδυασμό με άλλους μηχανισμούς για την ενίσχυση της συνολικής προστασία της ιδιωτικής ζωής. Οι τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας επιτρέπουν σε άτομα να ελέγχουν ποιες προσωπικές πληροφορίες θα υποστούν επεξεργασία, πώς γίνεται η επεξεργασία τους και από ποιους (π.χ. ελέγχους της ιδιωτικής ζωής, τα εργαλεία της ελαχιστοποίησης των δεδομένων και τα αρχεία καταγραφής). Μπορούν επίσης να παρέχουν στους χρήστες τη δυνατότητα απόκρυψης της πραγματικής τους ταυτότητα (π.χ. εργαλεία που προσφέρουν ανώνυμα ή ψευδώνυμα πρόσβαση σε online υπηρεσίες).¹⁵⁷

Τα τελευταία χρόνια οι μηχανές αναζητήσεις του διαδικτύου για να διασφαλίσουν στους χρήστες την πρόσβαση στις τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικής ζωής (PETs), έχουν ενσωματώσει λειτουργίες για «Ανώνυμη περιήγηση» . Οι εταιρείες έχουν εισαγάγει αυτή τη λειτουργία για χρήση είτε για την πραγματοποίηση μιας ενέργειας από έναν δημόσιο υπολογιστή ή για την ιδιωτική πρόσβαση σε κοινωνικά δίκτυα. Οι τεχνολογίες αυτές μειώνουν ή εξαλείφουν τον κίνδυνο παραβίασης των άρχων της ιδιωτικής ζωής και της νομοθεσίας, ελαχιστοποιούν τον όγκο των δεδομένων που συλλέγονται για τα άτομα, ενθαρρύνουν τα άτομα πάντοτε να διατηρούν τον έλεγχο των στοιχείων που τα αφορούν.

Δυστυχώς όμως η λειτουργία αυτή παρέχει στους χρήστες λιγότερη ιδιωτικότητα και ασφάλεια από αυτή που οι δημιουργοί υπόσχονται. Η λειτουργία αυτή προφυλάσσει τους χρήστες από τη διαφύλαξη των προσωπικών αναζητήσεων στο διαδίκτυο από άλλους που έχουν πρόσβαση στον υπολογιστή τους στο ιστορικό τους. Με άλλα λόγια η λειτουργία αυτή δεν κρατάει ιστορικό αναζητήσεων και επίσκεψης σε ιστοσελίδες στον υπολογιστή αλλά από την άλλη πλευρά δεν παρέχει στον χρήστη ανώνυμη περιήγηση.

Το πιο σημαντικό είναι ότι η λειτουργία αυτή δεν έχει την πρόθεση να προστατεύσει τους χρήστες από τον εντοπισμό των κινήσεών τους από τρίτους, όπως

¹⁵⁷ “EU’s Data Protection Reform and the right to be forgotten - A legal response to a technological challenge?” International Conference of Information Law and Ethics 2012, Corfu-Greece 29-30 June 2012” Λίλιαν Μητρου-Μαρία Καρύδα.

επιθέσεις από hackers, προστασία από διαφημίσεις, προστασία από προσωπικά δεδομένα. Οι εταιρείες – δημιουργοί των μηχανών αναζήτησης στο διαδίκτυο συστηματικά αποκρύπτουν ότι η λειτουργία αυτή δεν εξασφαλίζει στην ουσία ανώνυμη περιήγηση διότι η πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα είναι πολύ επικερδής για αυτούς.

Ένας περιηγητής που εξασφαλίζει στην ουσία ανώνυμη περιήγηση και είναι από την αρχή κατασκευασμένος για αυτό είναι ο Tor που θα αναπτύξουμε στη συνέχεια, αφού αναφερθούμε πρώτα στους πιθανούς τρόπους υποκλοπής των δεδομένων.¹⁵⁸

3.1.2 Τρόποι υποκλοπής προσωπικών δεδομένων

Είναι γεγονός ότι η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας καθιστά αρκετά εύκολη την συλλογή, αρχειοθέτηση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με τους ακόλουθους τρόπους

α) **Hacking**: αυθαίρετη εισβολή στα δεδομένα χρήστη που ενδεχομένως να βρίσκονται στο σκληρό δίσκο του υπολογιστή απώτερο σκοπό την καταστροφή ή αντιγραφή αυτών των δεδομένων.

β) **Phishing ή ηλεκτρονικό ψάρεμα**: τρόπος αλίευσης προσωπικών δεδομένων μέσω της αποστολής ενός spam mail που καθοδηγεί τον χρήστη σε έναν υπερσύνδεσμο , με στόχο την γνώση προσωπικών δεδομένων όπως αριθμός πιστωτικής κάρτας, κωδικοί πρόσβασης σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής.

¹⁵⁸Christopher Soghoian Center for Applied Cybersecurity Research, Indiana University "Private Browsing Modes Do Not Deliver Real Privacy"

γ) **Pharming**: είναι παρόμοιος τρόπος αλίευσης προσωπικών δεδομένων όπως και το phishing με τη διαφορά ότι οι δράστες διεισδύουν στον υπολογιστή του χρήστη και τον ανακατευθύνουν σε παραπλανητικές ιστοσελίδες αποσκοπώντας στην άντληση πληροφοριών όπως αριθμοί πιστωτικών καρτών κ.α.

δ) **Network monitor**: υποκλοπή προσωπικών δεδομένων που διαβιβάζονται μέσω διαδικτύου με τη χρήση ειδικού λογισμικού.

ε) **Key logger**: κατόπιν παραβίασης του συστήματος του χρήστη παρέχεται η δυνατότητα παρακολούθησης των κινήσεων του χρήστη στο διαδίκτυο.¹⁵⁹

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη το 2010, ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την διακίνηση και συλλογή δεδομένων προέρχεται από τους εργαζόμενους οι οποίοι έχουν νόμιμη πρόσβαση στις εταιρείες που παρέχουν διαδικτυακές υπηρεσίες για παράδειγμα διαπιστώθηκε ότι οι προγραμματιστές της εταιρείας Facebook πωλούσαν δεδομένα και λίστες επαφών που κατόπιν χρησιμοποιούσαν οι διαφημιστικές εταιρείες για την εξατομικευμένη διαφήμιση. Οι προγραμματιστές μόλις ανακάλυψε η εταιρεία την παραβίαση τους απαγορεύτηκε η είσοδος στην εφαρμογή. Ακολουθώντας το 48% των παραβιάσεων γίνεται για παράνομους σκοπούς συνήθως από εργαζόμενους εταιρειών που είχαν πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων, το 40% των παραβιάσεων γίνεται από χάκερ και το 28% οφείλεται σε στρατηγικές κοινωνικής εξαπάτησης και το 14% είναι απόσπαση πληροφοριών σωματική βία.¹⁶⁰

3.1.3 Πρόγραμμα περιήγησης δικτύου Tor

Όπως έχουμε αναφέρει διεξοδικά στα παραπάνω κεφάλαια οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν προκαλέσει πολλά ερωτήματα σε σχέση με την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων και τις ιδιωτικότητας, για παράδειγμα είναι μια συνομιλία στο

¹⁵⁹ βλ. Κ. Αρκούλη, Προστασία προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, Αναγκαιότητα προστασίας γενικό θεσμικό πλαίσιο, σελ.10 Νομική Βιβλιοθήκη.

¹⁶⁰ Verizon Business “Data Breach Investigations Report” 2010 Σπύρος Μανουσέλης “Η σκοτεινή πλευρά του διαδικτύου “Ελευθεροτυπία

διαδίκτυο ασφαλής καθώς εμφανίζονται αρκετές ανησυχίες από την μεριά των χρηστών για ενδεχόμενες υποκλοπές. Άραγε τα μηνύματα μπορούν να παρακολουθούνται, αποκαλύπτοντας ποιος μιλάει σε ποιον. Αυτή η διαδικασία ονομάζεται ανάλυση της κυκλοφορίας των δεδομένων που αποκαλύπτει ο κάθε χρήστης στην καθημερινή του πλοήγηση στο διαδίκτυο και μπορεί να αποκαλύψει εκτός των προσωπικών δεδομένων και ευαίσθητες πληροφορίες. Για παράδειγμα, η συνεργασία και συνεπώς η τυχόν αλληλογραφία μεταξύ των εταιρειών μπορεί να είναι εμπιστευτική και οι χρήστες να μην επιθυμούν την οποιαδήποτε πιθανότητα αποκάλυψης στοιχείων αυτής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ανωνυμία μπορεί να είναι κάτι παραπάνω από επιθυμητή μπορεί να είναι η μόνη δυνατή επιλογή. Για τους λόγους που διατυπώθηκαν παραπάνω και για την κάλυψη της αυξημένης ανάγκης για ανωνυμία κατά την περιήγηση του χρήστη υπάρχει το δίκτυο Tor όπου η λειτουργία του θα περιγραφεί παρακάτω.

Το δίκτυο Tor είναι ένα δωρεάν πρόγραμμα περιήγησης στο διαδίκτυο που καθιστά εφικτή την ανωνυμία και την διαφύλαξη της ιδιωτικότητας στο διαδίκτυο. Είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να εξασφαλίζει στους χρήστες ότι κάθε τους κίνηση καθώς και η τοποθεσία τους θα είναι απόρρητη δηλαδή μπορεί να εντοπιστεί από κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανώσεις, ή οποιοδήποτε άλλο χρήστη. Το δίκτυο Tor εμποδίζει τον εντοπισμό της κίνησης του χρήστη. Οι ιστοσελίδες που επισκέπτεται ο χρήστης, οι αναρτήσεις που κάνει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καθώς και άλλες φόρμες ηλεκτρονικής συμπλήρωσης δεν μπορούν να εντοπιστούν με ευκολία. Το δίκτυο Tor λειτουργεί σαν την αρχιτεκτονική ενός κρεμμυδιού, έχει πολλά στρώματα σύνδεσης από χρήστη σε χρήστη οι οποίοι λειτουργούν εθελοντικά και έτσι ένας χρήστης φαίνεται πως βρίσκεται σε διαφορετικό σημείο από αυτό που βρίσκεται πραγματικά καθιστώντας ιδιαίτερος δύσκολο τον εντοπισμό του.¹⁶¹

Η εφαρμογή Tor παρέχει στο χρήστη ανώνυμη περιήγηση στο διαδίκτυο. Ο τρόπος που εξασφαλίζεται αυτό είναι ο εξής κάθε περιήγηση του χρήστη περνάει μέσα από ένα δίκτυο εξειδικευμένων διακομιστών μεσολάβησης (proxy servers) με σκοπό να αποκρύψουν την ταυτότητα του χρήστη. Πιο συγκεκριμένα, σε ένα δίκτυο TOR η

¹⁶¹ Damon McCoy, Kevin Bauer, Dirk Grunwald, Tadayosji Kohno "Shining Light in the Dark Places Understanding the Tor Network " Department of Computer Science University Colorado.

ανωνυμία επιτυγχάνεται μπλέκοντας τις κινήσεις του χρήστη στο διαδίκτυο με τις κινήσεις άλλων χρηστών έτσι ώστε ο αληθινός αποστολέας ενός μηνύματος να μην μπορεί να διαχωριστεί από όλους τους άλλους. Με άλλα λόγια ο χρήστης είναι ανώνυμος μόνο σε ένα πλήθος χρηστών. Εάν οι άλλοι χρήστες του δικτύου TOR προβούν σε λάθη τα οποία μπορούν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους, ο αριθμός των χρηστών που συγκαλύπτουν τους άλλους χρήστες ελαττώνεται γεγονός που έχει επιπτώσεις στην ανωνυμία των άλλων χρηστών. Συνεπώς, η διαδικασία ανωνυμίας στο δίκτυο Tor δεν εξαρτάται μόνο από τον χρήστη που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο αλλά και από τους υπόλοιπους που ανήκουν στο δίκτυο Tor, εκεί έγκειται η μεγάλη διαφορά του δικτύου Tor από άλλες εφαρμογές ανώνυμης περιήγησης.¹⁶²

Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο θεωρείται νόμιμη η περιήγηση στο διαδίκτυο μέσω του δικτύου Tor. Από την μια ενδεχομένως να προστατεύεται η ιδιωτικότητα και τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών καθώς είναι δύσκολο να ανιχνευτούν αλλά από την άλλη παρέχει ένα ωραίο τρόπο απόκρυψης εγκληματικών ενεργειών όπως η διακίνηση παράνομου σεξουαλικού περιεχομένου και πορνογραφικού υλικού, η διακίνηση ναρκωτικών, το ξέπλυμα μαύρου χρήματος, οι τραπεζικές απάτες μέσω πιστωτικών καρτών ακόμα και η υποκλοπή των στοιχείων της ταυτότητας του χρήστη.

3.2 Συμπεράσματα- Προτάσεις

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και οι τεράστιες δυνατότητες που εμφανίστηκαν σε διάφορες πτυχές της ζωής οδήγησαν στην εμφάνιση του κίνδυνου της παραβίασης των προσωπικών δεδομένων. Με την παρούσα εργασία προσπαθήσαμε να καταγράψουμε τα κυριότερα σημεία του νομικού πλαισίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων από την συλλογή, την επεξεργασία και την διάδοση αυτών καθώς θεωρείται

¹⁶² Jeremy Clark, Oorschot, Carlisle Adams "Usability of anonymous web browsing: an examination of Tor Interfaces and Deployability" 2007.

επιθυμητό η νομοθεσία να ακολουθεί τις εξελίξεις της τεχνολογίας. Παραδεκτό μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή νομοθεσία καθώς και η εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους δεν μπορούν πλέον να καλύψουν τις ανάγκες ενός συνεχώς αναπτυσσόμενου δικτύου.

Η Οδηγία 95/46/EK για τα προσωπικά δεδομένα, η οποία θεωρείται θεμελιώδης λίθος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων έως και σήμερα, καθώς και οι λοιπές που την διαδέχτηκαν δεν μπορούν να εξασφαλίσουν πλήρως την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο τα προσωπικά δεδομένα προστατεύονται είτε από τις κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης είτε από το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο είτε από διάφορες εννοιολογικές προσεγγίσεις των υφιστάμενων πλαισίων καθώς η πλειοψηφία των κρατών ανά τον κόσμο δεν έχει συγκεκριμένη νομοθεσία προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Μήπως η δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών που να προστατεύουν τα δεδομένα των χρηστών θεωρώντας το διαδίκτυο σαν ένα “παγκόσμιο χωριό” είναι παραπάνω από απαραίτητο;

Οι τεχνολογικές εξελίξεις, η διασυννοριακή ροή των πληροφοριών, η ραγδαία ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου έχουν καταστήσει το διαδίκτυο έναν κόσμο χωρίς σύνορα και με την απόλυτη ελευθερία έκφρασης και δράσης που λογικό είναι να εμφανίζεται η έλλειψη προστασίας των προσωπικών δεδομένων που είναι και τα μόνα που μπορεί κοινοποιήσει ο άνθρωπος πίσω από τις οθόνες των υπολογιστών.

Η κύρια προτεραιότητα είναι η ανάγκη υιοθέτησης Διεθνών Προτύπων για την Προστασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων. Οι τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδυασμό με τους κινδύνους που εγκυμονούν για την ιδιωτικότητα του ατόμου πρέπει να οδηγήσουν στη ρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου καθώς στο άμεσο μέλλον οι προκλήσεις που θα κλιθούν να αντιμετωπίσουν οι χρήστες, οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες θα είναι μεγάλες και αναζητούνται λύσεις που να καλύπτουν το συμφέρον όλων των μερών.

Συνεπώς κρίνεται απαραίτητη η καθιέρωση ελάχιστων προτύπων προστασίας της ιδιωτικής ζωής που να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες και τις απαιτήσεις των χρηστών και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου διαδικτυακού κόσμου. Η διασυνοριακή ροή των πληροφοριών μέσω του διαδικτύου είναι μια πραγματικότητα και η θέσπιση διεθνών προτύπων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι πρόκληση που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σύντομα.

3.3 Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία Τρίτου Κεφαλαίου

Κ. Αρκούλη, Προστασία προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, Αναγκαιότητα προστασίας γενικό θεσμικό πλαίσιο, σελ.10 Νομική Βιβλιοθήκη.

Λίλιαν Μητρου-Μαρία Καρύδα “EU ´s Data Protection Reform and the right to be forgotten - A legal response to a technological challenge?”International Conference of Information Law and Ethics 2012, Corfu-Greece 29-30 June 2012”.

Ομάδα εργασίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων“The Future of Privacy Joint contribution to the Consultation of the European Commission on the legal framework for the fundamental right to protection of personal data” Δεκέμβριος 2009.

Christopher Soghoian Center for Applied Cybersecurity Research, Indiana University
“Private Browsing Modes Do Not Deliver Real Privacy.

Damon McCoy, Kevin Bauer, Dirk Grunwald, Tadayosji Kohno”Shining Light in the Dark Places Understanding the Tor Network “ Department of Computer Science University Colorado.

M. Reed, P. Syverson, D. Goldschlag “Anonymous connections and onion routing”
IEEE Journal on selected areas in communications vol 16 No 4 1998.

Ronald Hes, John Borking “Privacy-enhancing technologies: The path to anonymity”.

Verlzon Business “Data Breach Investigations Report” 2010 Σπύρος Μανουσέλης “Η σκοτεινή πλευρά του διαδικτύου “Ελευθεροτυπία”.

John Borking Vice President Dutch Data Protection Authority “Laws, PET’s and Other Technologies for privacy Protection”Journal of Information Law and Technology.